JULIUS ZEYER

3 1761 05333416 5

JAN MARIA
PLOJHAR

PG
5038
Z4
1902
d1e 17

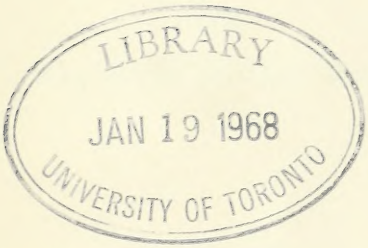

SPISY

JULIA ZEYERA

XVII.

JAN MARIA PLOJHAR

I.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

JULIUS ZEYER

JAN MARIA PLOJHAR

DÍL PRVNÍ

ČTVRTÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

DRUHÝ TISÍC.

Tiskem »Unie« v Praze.

PAMÁTCE SVÉ MATKY.

J. Z.

I.

Bylo to v druhém poschodí velkého, palácovitého domu v ulici „Giulia“, založené samým Bramantem na rozkaz papeže Julia II., jehož jméno posud nese, bylo to v tom starém domě nedaleko paláce Falconieri, na večer, že ve vlastním svém pokoji paní Giovannina Bassi rouhavá ta slova slyšet musila, která ji sice nerozčilovala, avšak podivením plnila.

„Vychvalujte si Řím jak chcete,“ řekl ten mladý, přibledlý, tmavovlasý krásný muž s plavými kníry, který sedě na hluboké pohovce, unaveně tak dalece do polštářů klesal, jak to slušnost dovolovala, „vychvalujte si Řím, jak chcete,“ řekl — „mě sklamal. Je zde zima, obzvláště uvnitř domů, a vaše „caldajo“ místo aby hřálo, vybízí spíše k smíchu, ačkoli to žhavé uhlí na tom ohřivadle hezky vypadá. Avšak jak to vysušuje vzduch!

Vždyť ani dýchati nelze! Váš Řím mě sklamal. Lituji, že jsem nezůstal v Toscaně anebo Umbrii."

Paní Giovannina naslouchala trpělivě a vrtěla mlčky hlavou.

„Odpusťte," řekl za chvilku kajicně mladík. „Moje tirady jsou vám snad nepříjemné. Jste rozená Římanka?"

„Ano, odpověděla plným hlasem. „Romana di Roma!" a hodila pyšně hlavou. Za chvilku pak dodala: „Je to divné, jak vy severané jste zimomřivými! Máme náhodou trochu pošmurné a chladné dny, pravda, avšak to pomine brzy a Řím se vám pak zajisté zalíbí. Vždyť jej ani ještě neznáte. Okouzluje všechny cizince."

Zamlčela se. Nebyla nikdy z Říma vyšla, celý ostatní svět byl jí neznám. Nebyla ani dost málo zvědava jej vidět nebo poznat. Nač? Co tam mohlo býti konečně zajímavého?

„Toscana! Umbrie!" opakovala a potřásala opět hlavou, jí to byl prázdný zvuk. V něm ale ta jména vyvolávala čarovné vidiny. Vzpomněl si na své cesty v létě v horách, na dubové háje, plné šera, v němž se zdálo, že přízrak té staré, tajeplné, pohanské Etrurie ještě bloudí, na města podobná těm, která se vidí ve snách, na Urbino, na Cortonu, na Assisi, druhý ten Betlém, nad nímž svatá aureola utkvěla, na Perugiu! Vřelá touha plnila mu duši. Ach těch modrých vrchů, těch olivových hájů, těch starých, věčně pa-

mátných míst s těmi poklady krásy a nadšení, těch vysokých hor, na kterých purpurová oblaka na večer odpočívala! Těch šumících vodopádů v Terni, v tváři chmuřících se Abruzz, toho mlčícího jezera Trasiména, snícího o něčem velkém a záhadném! Vzdychl z hluboka a byl tich. Paní Giovannina však nebyla přítelkyně dlouhého mlčení, a aby rozhovor opět do proudu přivedla, tázala se, jako by ji to velice zajímalo: „A u vás doma, jak je tam teď, když i zde je zima?"

Mladý muž se zasmušil.

„U mne doma jest vždy pošmurno," pronesl tak tichým hlasem, že to téměř zašeptal. Zdál se nešťastným.

„Poveretto!" vzdychla paní Giovannina, ale nebylo jí jasno, co vlastně říci chtěl. Podala mu malý koflík.

„Jste churav, pane," pravila tonem starostlivé matky. „Trochu horkého čaje vám dodá srdce. A zítra bude, doufám, slunno, a Řím se na nás usměje."

„Jak jste laskava!" odvětil srdečně a přijal čaje.

Paní Giovannina usmála se mateřsky. Bylo jí něco více než čtyřicet let, byla trochu příliš tělnata, jak římské matrony bývají. Patrné stopy někdejší její krásy byly temné, posud ohnivé její oči a hrdé držení hlavy. Byla vdovou po úředníku ve finančním ministerstvě, žila z pense a v saisoně pronajímala

cizincům pokoje. Ulice Giulia leží sice stranou od čtvrti, kterou turisté obyčejně zaplavují, ale tím příjemněji bylo to pro ty, kteří se nechtěli do řad oněch červeně vázanými „průvodci" ozbrojených šiků stavěti, z kterých co rok pravidelný vpád barbarů do „věčného města" se skládá. Spojení se správci dvou neb tří dobrých hôtelů stačilo úplně, aby pokoje paní Bassi nezůstaly nikdy bez nájemníků. Tenkráte ale nebydlel nikdo kromě toho přibledlého zimomřivého mladého muže u ní, cizinců bylo toho roku náhodou méně v Římě, a paní Giovannina si ho tím více vážila. Zajímal ji také neobyčejně. Byl sice zasmušilým, málomluvným, ale úsměv jeho byl neodolatelný, dojímavý, neboť byl více v sivých, šerých jeho očích než kolem úst. Vycházel málo po ten čas, co u ní bydlel, na večer byl vždy doma, a zvala ho ráda na čaj a rozhovor do svého pokoje.

Odbila právě devátá na starosvětských hodinách, stojících na trochu nemotorném trumeau, slohu prvního císařství.

„Máme zítra tří králů," řekla paní Giovannina; „slaví se tedy dnes na náměstí Navona ‚Befana'. Snad by vás to bavilo, cizinci tvrdí, že to zajímavé —"

„Bože, vždyť jsem tam před chvílí byl, když jsem se domů od oběda vracel," odpověděl srkaje trochu čaje, „jak může ten křik, ta tlačenice, tolik všelijaké luzy jen někoho zajímat!"

„Byl jste tam? Nu, to bylo příliš časně, lepší společnost tam přichází teprve k jedenácté, zkuste to ještě jednou."

„Ne, děkuji, nepůjdu. Leda kdybyste mě vyhnala."

Smála se.

„Je tak těžko vás nějak vzrušit, pane! Nic a nic se vám neche v Římě líbit —"

„Oh, přece," pravil a zamyslil se.

„Ah, to jsem dychtiva slyšet. Prosím vás, tedy co?"

„Hledal jsem ve ville Medici malíře, kterého znám z Florencie; nenašel jsem sice roztomilého toho Francouze, ale viděl jsem s terassy slunce za svatým Petrem zapadat, a pak jsem se na druhé straně s vršku zahrady přes vrcholky těch zádumčivě, temně zelených jejích ilexů nejdříve do piniového háje parku Borghese zadíval, a pak a pak . . . Ah, širá campagna ležela přede mnou."

Zamlčel se, bál se deklamac, nechtěl s tou střízlivou paní o tom kouzlu mluvit, kterým ho campagna byla uchvátila.

„Víte signoro," řekl pojednou a vztyčil se živě, a bylo vidět, že v něm vzniká náhle jakési rozhodnutí, „víte, že tam v té pustině musím na nějaký čas bydlet, že se tam musím stěhovat, abych ukojil nevysvětlitelnou touhu "

Paní Giovannina spráskla ruce.

„Jak! stěhovat se z Říma —"

Myslila na smlouvu, kterou byl s ní na

tři měsíce stran bytu, ovšem jen ústně, uzavřel. Četl tu zbytečnou starost na její tváři.

„Vždyť bych tam nebyl neustále," pravil chlácholivě, „jsem tak šťasten zde v tom útulném bytě, kam bych se vždy vracel, kdykoli by mě ta samota tam tížila —"

A zamyslil se, a myšlénky jeho těkaly po té zádumčivé poušti, která v tom okamžiku celou jeho duši jímala.

„Ale nač to?" divila se paní Giovannina, „což vám nestačí procházky neb vyjížďky —"

„Ach ne," řekl již napřed unaven vysvětlením, které jí podávati ho nudilo; věděl, že mu neporozumí.

V tom bylo slyšet zvonění v předsíni.

„Dostáváte pozdní hosti," pravil a vstával.

„Pozdní? Vždyť není ani čtvrt na deset a k tomu ‚Beffana' —"

Hlas služky ozýval se v předsíni. „Kdo to?" tázala se za zavřenými dveřmi. Byla trochu bojácná.

Zazněl smích a několik hlasů zvolalo: „Přátelé!"

„To je Luigi!" řekla paní Giovannina, „znám jeho smích!"

Učinila krok ku dveřím, ty se však už otevřely a tři osoby vešly. Mladý muž s hlučným voláním, dívka a stará paní.

„Catina mia! Giggi! A naše Suntarella!" radovala se paní Giovannina, a začalo všeobecné objímání.

„Jsi překvapena, Nino, že jsem v Římě?“ tázala se dívka tak hudebním, krásným, měkce altovým hlasem, že se cizinec mimoděk ku předu do stínu sklonil, kde dívka stála, aby viděl, odpovídá-li tvář její tomu zvučnému hlasu.

Přicházeli blíže ke stolu, kde lampa stála.

„Pane Jamaria,“ pravila představujíc paní Giovannina, „uvádím vás své milé sestřenici, mademoiselle de Soranesi.“

Slabý úsměv jevil se na tváři všech, neboť paní Giovannina pronesla tu větu po francouzsku, tak strašným italským přízvukem, že bylo těžko zůstati docela vážným. Nemátlo ji to však. „A toť můj milý bratranec, le chevalier Galli,“ pokračovala, a ukazujíc naklo-něním hlavy směrem k svému nájemci, končila opakujíc: „Monsieur Jamaria“ — a usmála se.

„Je tak těžko si pamatovat ta cizí jména!“ řekla, vzala visitku s trumeau a podala ji dívce mezi tím, co cizinec sám své jméno „Plojhar“ pronesl.

Všickni usedli a dívka pohlédla tak mechanicky na tu visitku, jak ji byla mechanicky vzala.

„Říkám pánovi krátce monsieur Jamaria,“ řekla paní Giovannina, „nenamítá ničeho proti tomu.“

„Ale vždyť se to jméno zcela dobře vyslovuje,“ pravila přesvědčivě dívka a pronášela polohlasitě: „Pan Jan Maria Ploj — Plojhar.“

Usmála se, když jí druhá sylaba poněkud v hrdle byla uvázla. Pan Plojhar se ale nehněval, ústa její byla krásná, úsměv její beze vší ironie, klidný, dobrý, beze vší prázdné konvencionelnosti. K tomu byl zvuk toho hlasu tak čistý a lahodný, až ku podivu! Pan Plojhar byl tou měrou do toho podivu a obdivu zabrán, že docela několik jakýchkoli obyčejných slov pronésti zapomněl. Příbuzní mluvili teď lhostejné věci mezi sebou a hleděli ob čas ze zdvořilosti mezi rozhovorem na hosta, jakoby jej oslovovali.

„Kde viděl jsem tu dojímavě krásnou tvář, ty hluboké, temnohnědé oči, ty světlé vlasy, ten výraz, který zapomenouti nelze“ — rozjímal v hloubi své paměti pan Plojhar . . . „Ach, ano! V palazzo Barberini podobizna Beatrice Cenci —“ Byl k vůli přehledu hned první dni v Římě několik gallerií spěšně prošel.

Paní Giovannina se ho teď něco ptala, aby mu dala příležitost vmísiti se ve všeobecný rozhovor. Neslyšel co, a odpověděl nějak proti jejímu očekávání; soudil tak po výrazu překvapení na tváři dobré paní. To jej přivedlo v nesnáz. Vstal.

„Nebudu vás rušiti,“ pravil s úklonem.

„Ó, vy nerušíte! Prosím, zůstaňte! Víte, příbuzní! V čem byste nás rušil?“ Nutila dobrosrdečně paní domu. Usedl tedy poslušně na své křeslo.

„Kam, kam, Suntarello!“ zvolala paní Giovannina na obstárlou paní, která se byla

mezi představováním stranou držela, která po celý čas stranou seděla a nyní z pokoje odcházela.

„Oh, Suntarella vždy na tebe pamatuje, Nino," řekla dívka a ukazovala na balík, jejž Suntarella v rukou měla.

„Koroptve," řekla Suntarella, „včera je Francesco střelil, odevzdám je v kuchyni."

„Roztomilá!" usmála se paní Giovannina, „děkuji! Avšak zůstaňte! Nemůžete si ani představit, jak výtečná to osoba, pane Jamaria." A hodila hlavou za Suntarellou, která již byla vyšla. „Není to osoba obyčejná, ač pouze žena z lidu. Vychovala naši Catinu, a jak! A nyní je jí společnicí, rádkyní a hospodyní, ba správcem, řekla bych. Vinice, zahrada, dům, vše bralo by bez ní škodu. Catina tak málo dbá —"

„Nino, Nino!" napomínala Catina, „což to může někoho jiného mimo tebe zajímat?"

„Proč ne?" protestovala Nina a obrátila se k panu Plojharovi, jakoby od něho potvrzení svého výroku čekala.

„Hádej, Nino, proč jsme přijeli do města," řekla trochu rychle Catina, patrně aby rozhovoru jiný dala obrat.

„K vůli ‚Beffaně'!" hádala paní Giovannina.

„Uhodla's!" smála se Catina. „Chystáme se se Suntarellou již tři měsíce do Říma a vždy v rozhodném okamžiku se vyskytuje

překážka. Tu přijel dnes ráno Giggi na návštěvu s pozváním od své matky —"

„A podařilo se mi po dlouhém přemlouvání," vmísil se Giggi do rozmluvy, „překonati Catinu a vytáhnouti ji aspoň na několik dní z toho trappistského kláštera, v kterém dny své tráví k zármutku, k zármutku —"

„Celého města a světa, ne?" smála se Catina.

„K zármutku všech, kteří tě znají!" řekl Giggi.

„Těch není mnoho," usmála se, „a zármutek je proto celkem skrovný. Víš, Nino, neviděla jsem ještě nikdy ‚Beffanu', a když teta mě tak roztomile a naléhavě zve! A pak, máme zde se Suntarellou ještě záležitost. vážné dílo —"

„Ah, jaké pak?" tázala se Nina zvědavě.

„Na to času dost," řekla krátce Catina,

„Proč?" ozvala se Suntarella, která byla před chvilkou tiše vešla. „Jaké okolky. Jedná se o vaši radu, paní Giovannino. Víte, že zahradní křídlo u nás stojí prázdné, tak pěkný byt, i dílna pro malíře se tam nachází. Chci, aby to Caterina pronajala. Řeknete ovšem: leda blázen se tam postěhuje; co, u vás je pošust. Dobře, souhlasím, ale ti cizinci, co sem přicházejí, jsou všickni více méně, víte, tak trochu —" ukázala na čelo.

„Suntarello!" napomínala paní Giovannina polekaně.

„Svatá prostoto," řekl Giggi francouzsky a uklonil se s milým úsměvem cizinci, jakoby svou starou, prostořekou krajanku omlouvati chtěl. Pan Plojhar usmál se navzájem, a Caterina sklopila oči, a dlouhé hedbávné, temné řasy víček slonily jí zraky a dávaly panu Plojharovi podnět k novému obdivu.

„Oh," vymlouvala se Suntarella beze všech rozpaků, vidouc účinek svých slov, „myslila jsem pouze na ‚Inglesi' se zrzavými licousy a koňskými zuby. Nuže, paní Giovannino, kdybyste náhodou někoho věděla, než to dáme do novin —"

„Dost již o tom," řekla Caterina, „prosím tě!"

Suntarella jako kdyby neslyšela.

„Dáme to lacino," vysvětlovala Nině dále, „časy jsou špatné —"

„Giggi, kolik hodin, snad již čas —" tázala se dívka poněkud nervosně.

„Oh, musíte popít trochu čaje," řekla paní Giovannina. „Bože, což ho ta zdlouhavá Teresita ještě nenese?" Zalomila rukama nad neschopností toho sloužícího tvora. Pak dodala: „Musíte si odpočinout, po takové cestě z ulice Sistina! Zajeli jste přece přímo k tetě?"

„Ovšem," řekla Caterina, „a na Corsu vzali jsme si fiakra a jeli sem, nejsme tedy unaveni a můžeme jíti."

Paní Giovannina ale již nalévala, neboť Teresita byla čaj konečně přinesla.

„Jaká náhoda," řekla podávajíc Caterině šálek, „před chvilkou, než jste přišli, pravil mi pan Jamaria, že by rád na nějaký čas bydlel mimo Řím, v campagni —"

Dívka klopila zase zraky, zdála se nemile dotknuta tím vyjednáváním o bytě.

„Vždyť to vše jen fantasie Suntarellina," pravila krčíc rameny, „ty pokoje jsou nepříjemné, beze slunce, zdá se mi —"

„To se mýlíte," opravila ji Suntarella uražena hanou, kydanou na dům, který milovala jak vlastní majetek a domov.

„Bude dovoleno aspoň se podívati na ty pokoje?" řekl pan Plojhar, mluvě a hledě do prázdna a neoslovuje nikoho přímo. Caterina sladila si horlivě čaj, jakoby nebyla slyšela, ale Suntarella řekla zdvořile:

„Prosím, jen přijeďte, za dva dny budeme doma."

„Přijedu," řekl jí tiše a začal rozhovor s Giggim, který ho ujišťoval, že jeho italština má nezávadný přízvuk, a když na otázku, které národnosti cizinec náleží, uslyšel, že slovanské, kýval hlavou, jakoby mu ten mlhavý pojem byl jasným. Pak mluvili obyčejné fráse o Římě, a pan Plojhar byl teď stran toho svého sklamání o mnoho mírnější než před chvilkou s paní Giovanninou, a udivení dobré paní nebylo malé, když pan Plojhar na pozvání Giggiho, nechtěl-li by s nimi na náměstí Navona, docela jakoby upřímně odpověděl:

„Zajímala by mne ‚Beffana' velice, obávám se pouze, že bych vám mohl býti na obtíž."

„Oh, čtyři jsou v tlačenici lepším číslem než tři! řekl Giggi.

„Jen jděte!" domlouvala paní Giovannina a Suntarella myslíc v duchu na ten byt a na to, že bude mít příležitost se o něm trochu šířiti, dodala:

„Bude nás těšit."

Pan Plojhar zvedl nesměle oči k mladé dívce. Neřekla slova a brala si před zrcadlem klobouk na hlavu.

Bylo nové objímání se a pak ujišťování se strany Cateriny, že zítra během dne se dostaví pro paní Giovanninu s prosbou, aby jí pomáhala při koupi všelijakých předmětů ve skladě „Old England". Pak dlouhé volání „Addio! Addio! A rivederci!" s obou stran, na chodbě, na schodech, až do průjezdu; konečně se odcházející octli na ulici.

Byla nyní tichá noc pod úplně jasným nebem, měsíc byl někde za vysokými paláci skryt a bílé jeho světlo, vítězící nad plynovými plameny svítilen, zvyšovalo architektonický dojem budov. Jak dvojnásobně aristokratickou se zdála teď ulice Giulia! Věru že mělo vzezření její stopy Bramanteho na sobě. Pan Plojhar nemohl potlačiti tuto poznámku, ač se jinak úzkostlivě všemu vyhýbal, co se povinnému aesthetickému horování německých, armádně

po Italii se potloukajících professorů a „krásných duší“ třeba jen z daleka podobalo.

„Jest to první jasná noc, kterou v Římě vidím,“ dodal pak jako na omluvu. Následkem toho ptal se ho pan Luigi Galli, jak dlouho v Italii vůbec už meška, kde se mu bylo posud nejvíce líbilo, a konečně, z kterého města sám pochází. Když to uslyšel, zvolal na svou sestřenici. Šla totiž několik kroků se Suntarellou napřed v tiché rozmluvě.

„Catino, Catino!“

Obě ženštiny se zastavily.

„Pomysli, pan . . . pan Jamaria — Odpuste,“ obrátil se k cizinci, „jmenuji-li vás, jak vás Nina pokřtila —“

„Nenamítám ničeho,“ smál se pan Plojhar.

„Nuž tedy, pan Jamaria je z Prahy!“

„Ah!“ odpověděla překvapeně dívka s krásným úsměvem a pohlédla cizinci snivým zrakem a jako náhle nějakou smutnou vzpomínkou zasmušena do očí. I v tom jejím úsměvu bylo též něco melancholického.

„Matka mé sestřenice, před dvěma lety zemřelá, pocházela též z Prahy,“ vysvětloval Giggi. „Pocházela sice z rodiny italské, ale dávno v Praze usazené. Narodila se tam, žila tam až do svého provdání a považovala se tedy jaksi za Uherku.“

„Praha není v Uhrách,“ podotkl Čech s úsměvem resignovaného, takovým zeměpisným zmatkům dávno uvyklého člověka.

Říman byl trochu v rozpacích, ač ne příliš.

„Cavaliere Luigi Galli," smála se Catina zase veselá, „co doktor mediciny byste mohl býti učenějším! Praha je v Čechách."

„Však kdyby tvá matka nebyla odtamtud pocházela —" smál se Giggi.

„Nevěděla bych to snad také, myslíš?" dokončila Catina jeho větu. „Možná, ačkoli sestra Amadea, můj professor zeměpisu v kláštеře, vždy tvrdila —"

„Catino, nechlub se!" zvolal Giggi.

Dívka oslovila pana Plojhara.

„Jak matka moje ubohá toužila často po Praze! Utvořila jsem si o tom městě jakousi vidinu. Ráda bych věděla, jak dalece se srovnává se skutečností."

Byli mezi tou řečí na náměstí Farnese vyšli, a tam v záplavě měsíčního světla, při šumu obou fontánů, jejichž vzhůru tryskající proudy do antických vodojemů padají, v tváři paláce Farnese, nejkrásnějšího snad v celém Římě, povstala mezi Giggim a Suntarellou až zuřivá hádka o tom, kudy blíže na náměstí Navona, které bylo cílem jejich cesty. Oba dovolávali se Catiny, která hlasy jejich uvažovala, a tím odpadla příležitost dále o Praze se rozhovořiti.

„Hlasuji pro Suntarellu," rozhodla se konečně dívka. Věděla, že by jí jinak celý večer pokazila. Giggi pochopil a byl hned kliden.

„Konečně má Suntarella pravdu," dodal chlácholivě.

Tvrdý úsměv vítězoslávy zakmitl se na typicky krásné sibyllské tváři stařeny, a velkými kroky kráčela teď v čele malé výpravy. Šla tak rychle, že mladí lidé spěchat musili, aby vysokou její postavu neztratili s očí, neboť ulice a uličky, do kterých přicházeli, byly množstvím patrně též k náměstí Navona putujících lidí naplněny. Čím blíže přicházeli, tím větší vzmáhal se hluk odtamtud zaznívající, a tím více přibývalo davu. V úzké ulici, ústící až do samého náměstí, zastavila se Suntarella.

„Teď se musíme těsně k sobě držeti," pravila, „sice se ztratíme v tom víru," a vzala Caterinu za ruku.

„Zavěsíme se všickni čtyři do sebe," navrhoval Giggi, „a smělým postupem zvítězíme. Budou nám ustupovat."

Smáli se a stalo se dle jeho přání. Mužští tvořili obě krajní křídla, ženštiny do sebe zavěšeny byly v prostřed. Suntarella držela se pana Plojhara a Caterina svého bratrance. Tak vrhli se do boje a zmatku. Byli za několik minut ohlušeni. Slavnost „Beffany" jest nejapná buffonerie. Velké náměstí Navona neb jinak Circo Agonale, kde se co rok odbývá, jest bývalým stádiem císaře Domitiana a zachovalo velkou částí ještě původní tvar. Ovšem jest nyní vroubeno paláci, vysokými domy a dvěma kostely. Tři ohromné mramorové fontány šumí tam a oživují velký ten prostor.

Prostřední z nich, velmi malebný, zbudovaný a skulptovaný Berninim, překvapuje velkými rozměry a výší obelisku, který nad ním činí, spočívaje na mramorových balvanech, tvořících sluje, kolem nichž se obrovské sochy bohů, zvířat a allegorií kupí, a z nichž se kaskady do mramorových vodojemů valí, tu proudem, tu tryskem, tu v paprscích, všude s hlukem a jasným třpytem. Na večer „Beffany" je to velké náměstí řadou nehezkých prkenných bud, kolem parallelně s domy běžící, nemile znešvařeno. V budkách těch prodávají se hračky a tretky, kterými „Feja Beffana" římské děti v této noci poděluje, jak to u nás činí svatý Mikuláš.

Veselost té slavnosti na náměstí dosahuje svého vrcholu tím, že po celou noc každý co možná nejvíce hluku nadělá. Kupují se dřevěné a plechové trubky, bubny, tamburiny, a každý troubí svému sousedu do uší, tluče do bubnů a tamburin, a nemůže-li nic jiného, křičí aspoň, co mu síly stačí. Hluk bývá pekelný, a rej stále v kole se točící působí konečně závrať.

„Ach," naříkala za nedlouho Suntarella, které byli dva výrostkové každý z jedné strany do uší zatroubili; „jsme tu v pekle nebo v blázinci? A to je ta vaše Beffana?" doložila s vyčítavým pohledem na Giggiho.

„Moje Beffana?" divil se. „Proč neříkáte ‚naše'?"

„Hle, zde něco zajímavého," řekl pan Plojhar.

Byli totiž po třetí asi u fontánu Berniniho, kde se kruh diváků byl utvořil, v jehož středu několik venkovanů z blízkého římského okolí „saltarellu“ při zvuku dvou tamburin tančilo. Zastavili se též.

„Jsou to ciociari, modely malířů ze ‚Španělských schodů‘, neviděl jste je tam ještě posud, čekající, až si je někdo k pózování najme?“ tázal se Giggi pana Plojhara.

„Ten jejich ‚saltarello‘ je proto také podle toho, pravá póza,“ podotkla Caterina. „Pohybují se jako lidé, kteří vědí, že mají obecenstvo. Venku v campagni, na některé odlehlé vinici, kde tancují jen pro svou radost, vypadá ‚saltarello‘ docela jinak.“

„Luza!“ dodala povržlivě Suntarella s odporem ženy z lidu proti všemu, co „bohémou“ zavání.

Nicméně zdrželi se k vůli cizinci hezkou chvilku, až unavení tanečníci a tanečnice na tamburině dobrovolný honorář svých obdivovatelů vybírali. Hodili jim též něco peněz, ačkoli Suntarella reptala.

„Pojďme, pojďme,“ naléhala. Ale nebylo to snadné, nebo ti, co se byli dívali, brali se všelijakými směry, nastaly proudy a protiproudy, tlačenice, výkřiky.

„Jde o život!“ křičela Suntarella a držela se křečovitě ramena pana Plojhara a táhla druhou rukou Caterinu za sebou. Pan Plojhar snažil se notně loktem ulici pro své dámy utvořiti, což se mu částečně podařilo. Proud

je nesl pak směrem k jinému kolu, v jehož středu několik vojáků zpívalo.

„Suntarello," řekla pojednou Caterina, „stůjme, ztratili jsme Giggiho!"

„Signor Luigi!" vzkřikla Suntarella tak zoufajícím hlasem, jako by se pod ní země bořila, a pak dodala docela klidně: „vždyť ho najdeme."

Kontrast vášně a klidu v tom hlase, tak beze všeho přechodu, účinkoval na Caterinu a na pana Plojhara, jejichž zraky se byly setkaly, neodolatelně, dali se do hlasitého smíchu, který tím déle trval, čím udiveněji se Suntarella od jednoho na druhého dívala, nechápajíc naprosto, co tu jejich náhlou veselost způsobilo.

„Děti, pravé děti!" vrtěla hlavou a ohlížela se po Giggim. Toho ale nebylo nikde vidět. Přeměřili dlouhé náměstí několikráte nahoru a dolů, a ten jednotvárný hluk, to věčně stejné volání prodavačů v budkách, ten neustále se opakující vtip, pozůstávající ze zákeřního třeskotu neladných trub, ten věčně stejně hlučný smích, podařilo-li se šťastně někoho řádně tím způsobem uleknouti, to vše začínalo je nejen nuditi, ale velice unavovati.

„Lituji dnes každého, kdo na piazze Navona bydlí," řekl pan Plojhar. Neměl odvahy říci, jak se mu „Beffana" nelíbí. Nevěděl určitě, nebaví-li snad Caterinu.

„Neviděla jsem nikdy nic nejapnějšího," řekla dívka klidně. „Ráda bych odešla, jen kdybychom Giggiho našli —"

„Ah, mně se točí hlava," naříkala Suntarella. „Nohy se mi třesou, pryč odsud, pro Boha a jeho svatou matku!"

„Ale Luigi," namítala Caterina.

„Nenajde snad sám cestu domů?" tázala se Suntarella s tragickým výrazem v tváři.

„Ale my přece nemůžeme samy v noci po Římě chodit," řekla Caterina tiše.

„Což vás nesmím doprovodit?" tázal se prostě a přirozeně pan Plojhar, bez nejmenší sladkosti a okázalé zdvořilosti v hlase neb na tváři.

„Je tak daleko do ulice Sistiny a opět k vám zpět," řekla také docela prostě Caterina. „Ale snad najdeme kočár."

Protlačili se úzkým východem mezi budkami a těsnými uličkami naplněnými lidem a teprve na náměstí Colonna dýchali volněji. Tam bylo sice také ještě živo, ale poměrně o mnoho tišší. Z Corsa jelo sice ještě dosti povozů, ale žádný nebyl prázdný, a na rohu náměstí sv. Vavřince, kde fiakry stávají, nebylo již ani jednoho.

„Nu, odsud není tak příliš daleko k nám," řekla Suntarella, „a noc je krásná."

„Viděla jsem málokdy Řím v tak pozdní hodinu," pravila Caterina. „Líbí se mi tak o mnoho lépe než ve dne."

„Zdá se, že přicházíte zřídka do města, jste zde téměř cizinkou," podotknul mladý muž.

„Teď zřídka," řekla krátce.

„A nestýská se vám v té odloučenosti, v které, jak se mi zdá, stále žijete? Odpusťte, tážu se příliš mnoho."

„Nestýská," řekla prostě. „Miluji velice klid, jsem na něj zvyklá. Žila jsem, co jsem na světě, vždy v domě otcovském, v tom milém našem casale v San Cataldo, nebo co školačka v klášteře Trinità de' Monti."

Pozvedla oči. Byli právě na „Španělské náměstí" vyšli a vysoko před nimi budoval se kostel a klášter Trinità de' Monti do jasného nebe; trůnil majestátně na výši, ku které „Španělské schody", malebná ta směs širokých kamenných stupňů a terass, vzhůru vedou. U jejich paty třpytila se voda v bizarním, lodi podobném fontánu. Nebylo již člověka vidět, bylo zde ticho, jen z Corsa se rozléhal ob čas hluchý, tlumený rachot nějakého povozu. Voda šplounala sladce jako dětský smích ve fontánu.

Bylo tak přirozené, že mlčeli v tom dřímavém tichu. Trochu hrubý hlas Suntarellin je vyrušil.

„Teď," vzdychla si, „teď se o to jedná všechny síly sebrat a stoupat, stoupat, co dechu bude! Ó nešťastné ty schody!"

„Obejdem je uličkou," navrhovala Caterina.

„Uff! jaká by to byla zacházka! Už bych

raději doma byla, corraggio!" zvolala stařena a začala stoupat.

„Corraggio!" domlouvali jí mladí lidé, a všickni tři spěchali, jako by je někdo poháněl. Nahoře, místo aby přímo šli do ulice Sistiny, udělali bezděčně několik kroků na levo a zastavili se před obeliskem stojícím v čele kostela Trinità, opřeli se o balustradu na terasse a hleděli odpočívajíce dolů na Řím, dřímající před jejich zraky.

Divadlo to bylo tak překvapující, že je uchvátilo naprosto a do nového uvrhlo mlčení.

„Věčné město" zdálo se v tom okamžiku spíše vidinou než skutečností.

Pod temnomodrým nebem, po kterém se mléčná dráha rozlévala jako řeka démantů, jež své břehy byla potrhala, čněl Řím, obrovsky, neurčitě, mátožně, moře budov, které v přísvitu pravdě nepodobné vzezření a dobrodružné rozměry na sebe braly, bylo to rozvlnění bání, trčení mohutných obrysů ve stříbrný soumrak, padající s nebe, s kterého měsíc právě mizel, vrhaje svůj bílý čar zkamenělým těm annalům světa na Tiberu, na rozloučenou v tvář. Řím zdál se celý z mramoru. Hlavu nořil v jasu, ale ze země rostly stíny a ploužily se mu u nohou. Poměrnou jejich temností šlehaly v dlouhých řadách plameny plynových svítilen jako řetězy hvězd. Rozbíhaly se celým prostorem a obzvláště jedna zdála se bez konce a vedla zraky, ji mimoděk sledující, až v perletovou mlhu, z které se v dáli ohromná kupole

Sv. Petra vynořovala a v hasnoucí lunné glorii určitě se svou velebnou a idealní vzdušností zjevovala. Prostá, nevýslovně souladná, v sebe cele uzavřená linie toho obrysu měla cosi velkolepému, jedinému akordu příbuzného, který jako ona ze sebe roste, v sebe se uzavírá, celý svět krásy v sobě tají a duši za sebou unáší, naplňuje ji mysteriem a sladkostí.

Dívali se na ten věčný, kouzelný Řím, který každého, kdo jej spatřil, věčnou naplňuje touhou, aby jej opět spatřiti mohl.

Stejné, neurčité, nevyslovitelné city snivého jakéhosi povznesení naplňovaly hruď obou mladých lidí. Nevědomky sblížili se těsněji k sobě, a každý z nich dal se mlčky unášeti svými myšlénkami. Ale brzy vybraly se tyto myšlénky z mlhavosti a rozběhly se různými směry, neboť v sladkost němého rozjímání mísily se brzy upomínky. Jeho byly trpké a bolestné. Na tom stříbrném obzoru vystupovala vidina druhého města, vybízejícího k porovnání. Praha zjevila se mu jako přízrak, smutná, ponížená, krásná ve svém žalu krásou tragickou. Jako Banquo zjevila se při hodech, které nadšení jeho slavilo, a potřásala svou krvavou kšticí a ukazovala na svůj blátem potřísněný, roztrhaný královský plášť. Koruna byla jí s hlavy spadla, a Róma, vznášející se vždy jako fénix z plamenů svého utrpení, hle, krášlila si nesmrtelné čelo opět novým věncem. Štěstí a naděje kráčely posud světem, na všechny klepaly dvéře, jen tam ne, v té zemi slz a

ponížení, kde on se byl zrodil . . . Praha . . . Čechy . . . Palčivá bolest mu svírala prsa. Neviděl již Řím, viděl jen to nebe, tvrdé, třpytné, s nelítostným úsměvem zlatých hvězd, tak dalekých, že žádný výkřik zoufalosti až k nim doletěti nemůže . . . A mezi tím myslila ona, ta krásná dívka vedle něho, tichá a skromná, na léta, která byla v klášteře Trinità trávila, v tom samém klášteře, který ted za ní mlčenlivě k nebi čněl, v tom klášteře, z jehož oken byla tak často téhož pohledu až do syta požívala, který se nyní před ní rozprostíral. A pak vzpomněla na svou matku, na den, kdy pro ni byla přijela, aby si ji domů odvezla po skončených letech školského vychování, na den, když s ní byla s těch několika schodů sestupovala, které ode dveří kostela sem na terassu vedou, s těch schodů, na které byla s úsměvem dívce ukázala, pravíc: „Hleď, dítě, vedou tě ze sna do života . . .“ a byla ji políbila a křížem na čele znamenala. Dívce začaly slzy do očí vstupovati. Chtěla to pohnutí se sebe střásti, chtěla cokoli promluviti — v tom zdálo se jí, že nocí zaslechla tichý, sladký jakýs pláč, a zatřásla se, ale hned byla zase klidná poznavši svůj omyl. Byl to fontán pod věčně zelenými, věkovitými stromy avenue, vedoucí kolem kláštera do veřejných zahrad na Pinciu. Nebo to snad byl fontán dole na „Piazza di Spagna“. Nebylo zřejmé, odkud vítr ozvěnu toho šplounání nesl. Celý Řím je pln zvuků a šumu stříbr-

ných vod, běžících pustou campagní drobícími se antickými vodovody z Albánských a Sabínských hor.

Pláč toho fontánu nezasmušoval ji, byla to harmonie a ta konejší. Obrátila se k mladému muži, pohlédla na něho vlahou svých potlačených slz a podivila se vidouc, že i jeho zraky nebyly suché. Zdály se jí neskonale smutné.

„Jste dojat," pravila poněkud nejistým hlasem o ton hlubším než obyčejně. „A není divu. Pohled ten musí každým zachvěti. Kolikráte viděla jsem jej z oken zde toho kláštera, a přece mne vždy uchvacuje. A slyšte ten pláč skrytých vod! Výstřední jedna přítelkyně v klášteře mi jednou svěřila, že to pláč starých bohů. Za lunné noci chodí prý posud Římem řetězy svázaní — a pláčou."

Mladý muž mlčel, bojoval posud se svými city, se svým bolem.

Byla překvapena, zamlčela se a vzpomínajíc opět na svou matku, řekla za malou chvilku:

„Jest Praha také tak krásná?"

„Snad," odvětil s povzdechem, „aspoň svým způsobem."

„Ale bozi svázáni nechodí tam s pláčem?" řekla žertovně, naslouchajíc šplounání vod.

„Bozi jsou tam povrženi v bláto," řekl zasmušile, „a ti, kteří je svrhli a zašlapali, sedí na jejich místech, a smějí se."

Dívka se zasmušila jeho pochmurností, slovům jeho nerozuměla určitě.

„To zní k smrti smutně," řekla za chvilku. „Ale nad těmi, co svrhli bohy, nad těmi, kteří se smějí — stojí Bůh a jeho spravedlnost a jeho pomsta."

Zasmál se tiše, ale trpce a zvuk toho smíchu vmísil se podivně v sladký pláč vodotrysku.

„Víra v spravedlnost je útěchou, když ale ta boží pomsta nepřichází — přestáváme v ni doufat," řekl tichým a tvrdým hlasem. „Pokolení přichází za pokolením, hanba a pouta se dědí mezi otroky, ale spása nepřichází . . . A děti povražděných, pokořených vidouce, že marně čekají, přidávají se pomalu k dětem vrahů a smějí se též — a to je dno pekel, zoufalost a smrt pro ty, kteří se nikdy podle podrobiti nemohou!"

„Ah," řekla a oči její obracely se k hvězdám. „Slova vaše chápu jen na polo — ale zcela vaši bolest!"

„Odpuste, co to s vámi mluvím!" vzpamatoval se.

A divil se, proč a jak se to stalo, že s tou cizí, mladou, krásnou dívkou zde, v té tiché, slavné noci takové vedl řeči. Styděl se téměř. Ale proč byly zraky její tak hluboké a vážné? Proč byla noc tak slavná. Řím tak pln velikostí a vidina Prahy tak smutná a tragická?

Suntarella změnila náhle situaci a naladění.

„Což, máme dnes zde na ‚scalone' snad nocovat?" ptala se.

Oba mladí lidé se usmáli a probudili se jako ze sna.

„Pravda," řekla Caterina, „ubohá Suntarello, jsi unavena!"

„A jak se patří ještě k tomu," řekla stařena, „a mám docela znova hlad. Jen jestli u signory Galli nám něco k snědku nechali!"

„Neboj se," chlácholila ji dívka a obrátila se k odchodu.

Dům, kde zůstávala matka Giggiho, byl hned na začátku ulice, dosáhli ho za několik minut.

Dívka děkovala, mezitím co Suntarella ohromným zrezavělým klíčem dvéře domu otvírala.

Jan Maria Plojhar spěchal, když byly zmizely, zpět, aby se dostal na „Španělské náměstí". Doufal pevně, že tam najde kočár. Cítil se velmi unaveným. Teprve teď, když byl sám, začal to pozorovat.

Když přišel zpět ku kostelu Trinità, začal se pojednou celý Řím s ním točit, všechny předměty braly na se tak cizí vzezření, hvězdy skákaly po nebi, země se houpala, nevýslovná úzkost se ho zmocnila, studený pot lil se mu s čela a v uších hřměly mu vodopády. Bled jako zmírající padl na ty schody, vedoucí ode

dveří kláštera a kostela, na tytéž schody, po kterých byla tenkráte Caterina kráčela, když jí matka její byla řekla: „Hleď, dítě, vedou tě ze sna do života.“

Zdálo se mu, že se mu srdce zastavuje, pak že mu chce rozpoltiti prsa. Zavřel oči, které kryla bez toho hustá tma.

„Umírám?“ tázal se spíše myšlénkou než slovy, a šla na něj jakási dřímota. V ústech cítil podivnou sladkost, nepříjemnou, odpornou. Utíral si rty šátkem. Pak zdálo se mu, jako by se topil, a ztratil vědomí.

Za dlouhou chvilku se probudil. Neupamatoval se hned na to, kde byl a co se s ním bylo událo. Pomalu však vracelo se mu všechno v paměť. Bylo mu zase dosti volno. Divil se jen, co se to s ním děje. Viděl, že klobouk jeho leží o několik kroků dále. Chtěl vstát, avšak nohy se mu příliš třásly. Viděl svůj šátek na klíně — byl krvavý. „Co to?“ řekl si tupě.

V tom ozvalo se hvízdání, kroky. Dělník jakýs vracel se vesele ze společnosti svých soudruhů nejspíše s nějaké vinárny.

„Oho, pane,“ řekl dobrosrdečně, zdvihaje klobouk a podávaje jej majetníkovi, „víno, zdá se, stouplo vám poněkud do hlavy.“

„Poněkud,“ řekl Jan Maria a vzal klobouk. „Děkuji.“

„Prosím, rádo se stalo,“ řekl dělník a pomáhal mu vstávat.

„Povedu vás," řekl.

„Děkuji, jen k balustrádě," pravil Jan Maria, „nejsem opilý." A polohlasitě zvolal: „Můj ty bože!" česky mimoděk.

„Věřím," řekl dělník zdvořile a zaslechnuv ten vzdech v cizím jazyku dodal: „Zdáte se býti cizincem. Je to pouhá nezvyklost našeho vína."

„Ano. Děkuji. Jste velmi laskav . . ." a šel vrávoraje několik kroků sám a opřel se o tu samou balustrádu, za kterou byl před chvílí s Caterinou stál.

„Bože," šeptal si, „jak bych ji byl polekal, kdyby to byla viděla!"

„Dobrou noc, pane!" pozdravil dělník odcházeje.

„Dobrou noc a díky!" odpověděl Jan Maria a naslouchal krokům na schodech a hvízdání arie z Rigoletta, kterou si dělník cestu krátil.

„Půjdu domů," myslil si, ale nehnul sebou.. Bylo mu nějak úzko, zdálo se mu, jako by ty schody vedly do propasti.

„Můj ty bože," zašeptal opět a zraky jeho hledaly po obzoru linii kupole Sv. Petra, cudnou jako obrys květiny, lahodnou jako hudba. Zdála se mu jako modlitba. Ztrácela se nyní v hustnoucí perleťové mlze.

V tom letěl někdo španělskými schody" vzhůru a zastavil se udýchaně tři kroky od něho.

„Sangue della madonina!“ vzkřikl Giggi překvapen, neb byl to on, „pane Jamaria, to jste vy!“

„Tělem a duší,“ odvětil se slabým úsměvem mladík a myslil při tom: „málem, a byl bych tu již pouze tělem.“

„Co jsem se vás nahledal!“ zvolal Luigi Galli, „ale teď je vše v pořádku. Vy dovedl jste laskavě sestřenici domů, že?

„Zajisté —“

„Per Cristo!“ zvolal Giggi, „vy jste ale bledý jako umrlec! Co je vám?“

„Nic,“ zapíral Jan Maria. Nevěděl proč, ale nechtěl, aby Caterina se dověděla, že byl churavým.

„Cizinci musí zvykat na římské klima,“ řekl Luigi. „Skoro každý to tak trochu odstonává.“

„To jest,“ řekl pan Plojhar, „a já io již odstonal. Bylo mi již po několik dní nevolno.“

Sebral všechny síly.

„Dobrou noc!“ pravil a začal sestupovati.

„Doprovodím vás!“ zvolal Luigi.

„Jaká pošetilost!“ vzpíral se pan Plojhar, „najdu kočár na piazza die Spagna.“ A schoval pokrvácené ruce do kapes kabátu.

„Ano, to najdete, u sochy Immaculaty. Sejdu s vámi aspoň až tam!“

Pan Plojhar se podrobil. Zavěsil se od Luigiho a byl mu v duchu vděčen. Natáhi cestou nepozorovaně rukavici na pravou ruku,

kterou Luigimu při loučení podával, když do kočáru vstoupil. Děkovali si navzájem, volali asi pětkráte na sebe „Addio“ a pak hrčel kočár po dlažbě.

Doma umyl se Jan Maria čerstvou vodou a cítil velké ulehčení. Pak se vrhl na postel a usnul hlubokým spánkem.

II.

Ještě před jedenáctou ráno druhého dne přijela Caterina do ulice Giulia. Nevystoupila ani z kočáru, poslala nahoru pro paní Giovanninu, která se brzy objevila, vázajíc si klobouk ještě v průjezdě domu.

„Přišla jsi časně,“ řekla, když se byly pozdravily a když vsedala do kočáru.

„Jsem zvyklá brzy vstávat,“ odvětila dívka.

„Na konec ulice Nazionale, k magazinu Old England,“ zvolala paní Giovannina na kočího. „Myslím aspoň?“ tázala se dívky. Ta kývla hlavou a jely.

„Jak se ti líbí pan Jamaria?“ tázala se Nina.

„Dobře,“ odvětila Caterina klidně.

„Viď, jest to krásný muž!“ horovala Nina. „Krásný! Skvělý! Graciosní! Víš, Catino, něco jako kolibřík nebo jiný tropický pták. Taková zář jde z něho.“

„Jak jsi nadšena, Nino,“ usmála se prostě Caterina, „Kolibřík téměř sáh dlouhý!“

„je trochu podivínem, ale to se snad právě tobě zase na něm líbí," řekla Nina nedbajíc poznámky.

„Nepozorovala jsem to," odvětila Caterina. „Ale nezdá se mi banálním."

„Caterino," hrozila jí Giovannina prstem, „nezamiluj se mi do něho, bude-li u vás v té poušti bydlet! Ti cizinci jsou jako tažní ptáci — pojednou zmizí, a ubohá dívka zůstane opuštěná se srdcem —"

„Poslyš, Nino," řekla dívka, jako by to vše nebyla ani slyšela, „není mi to milé, že Suntarella před tím pánem o pronajetí bytu v San Cataldě mluvila. jest to vše její výmysl, ona vlastně pronajímá svůj byt, neb jak víš, byly jí ty tři pokoje ponechány ode dávna —"

„Nuž, co ti tedy do toho?" tázala se Nina.

„Snad nic, ale není mi to milé, zapáchá to obchodem —"

„Oh, ty aristokratko!"

„Nemohla bys to tomu pánovi nějak vymluvit? Pomlouvej naši krajinu. Řekni, že tam zuří malaria. Pomlouvej Suntarellu. Řekni, že je nesnášenlivá —"

„Nekřivdila bych jí příliš, upřímně řečeno," řekla Nina trochu ostře. „Ale je mi to podezřelé, proč nechceš, aby pan Jamaria pod tvou střechou bydlel?"

„Je mi to lhostejné," řekla Caterina, „ale teta Galli je proti tomu. Říká, že se jí

to nezdá — já nevím již co, ale je proti tomu. Luigi při ranní kávě jí vypravoval o Suntarellině úmyslu."

„Signora Galli byla vždy přepjata, jí se nic na světě nezdálo dost slušné, ona a donna Paolina —"

„Ah, chtěla jsem se tě ptát," přerušila jí dívka řeč, „jestli se myješ ‚Pear's Soapem'; donna Paolina tvrdí, že to nejlepší mýdlo, ba, jediné možné. A hle, jsme už u cíle. ‚Old England' stojí před námi v celé své slávě."

Trvalo to téměř hodinu, než pomocí paní Giovanniny Caterina všechno to vyhledala, ujednala, zaobalit a do kočáru vynésti dala, co vyčetla z dlouhého záznamu nutných a potřebných věcí, jejž po dva měsíce v odlehlém od města domu byla sestavovala. Paní Giovannina klesala již umdlením, tolik se byla namluvila, než na všech „pevných cenách" nějakou maličkost smluvila, a oči její byly plny výčitek pro Caterinu, která tak lhostejně na její boj s prodavači hleděla a někdy zrádně jim i svědčila.

Konečně jely zpět do ulice Giulia.

„Půjdeš přece nahoru, doufám?" tázala se Nina.

„Nemohu, teta čeká se snídaní na mne, a je již tak pozdě!"

„Kdy tě tedy uvidím?" ptala se Nina.

„Oh, drahá, až zase do Říma přijedu" nebo ty do San Catalda. Zítra odpoledne

musím k donně Paolině a odpůldne pak jedu domů."

„To aspoň brzy zase přijeď!" a začala ji líbat. „Nezapomněly jsme ničeho tam u těch nesvědomitých vyděračů v Old England?"

„Ničeho. Děkuji ti za tvé namáhání."

A objímaly se znova. Konečně odjela Caterina, a paní Giovannina stoupala pomalu vzhůru do svého bytu. Když přišla do předsíně, byly dvéře kabinetu, v kterém pan Plojhar sedával, náhodou otevřeny. Pokoj byl v hlubokém stínu, neb stóry byly k vůli slunci zatažené, a mladý muž sedící za stolem zdál se jí úžasně bledým. Kotlet, z kterého pozůstávala jeho snídaně, ležel nedotknut na talíři, jejž byl od sebe odstrčil, jen sklenice vína byla na polo vyprázdněna a pan Plojhar zapaloval si právě ruskou papirosu. Vstal, aby pozdravil, a paní Giovannina vstoupla polekána do pokoje.

„Odpusťte," pravila, „ale jak jste bled! Jste churav? Vy jste nejedl! Zkazila Teresita váš kotlet? Ta nešťastnice!"

„Ne, ne," řekl, „nemám hlad, totě vše, Jsem trochu churav." A mimovolně si sáhl na prsa.

„Prsa! A zapalujete si cigarettu!" zvolala s výčitkou a brala mu ji z ruky. Vzdal se.

„Pouhý zvyk," usmál se, „ani jsem o tom nevěděl."

„Pošlu pro Luigiho, je hledaným lékařem, ač ještě mlád."

„Ne, prosím vás snažně," vyrazil ze sebe rychle a ohnivě, divil se sám, proč tak horlil.

„Nemáte důvěru?" tázala se paní Giovannina.

„K medicině? Ne příliš velkou. Ostatně jsem zdráv, a pan Galli bez toho řekl, že mne dnes navštíví."

„Jak jste se včera bavili?" tázala se paní Giovannina. „Jak se vám líbila moje drahá Caterina?"

„Ó, je krásná, zajisté, a zdá se velmi dobrou," odvětil klidně.

„Je velice dobrá," řekla paní Giovannina. „Má všechny nejlepší vlastnosti. Též malou slabost. Jsme všichni lidé. Je trochu podivínská."

„Nepozoroval jsem to," řekl upřímně. „Nezdála se mi všední."

Paní Giovannina utírala si šátkem obličej, aby úsměv svůj zakryla. Jak stejným tonem a téměř týmiž slovy ti dva o sobě navzájem mluvili!

„Nu," řekla, „vždyť ji nechci snad pomlouvat! Je mi na své stáří jen trochu vážná. Pomyslete si, mluví i anglicky. Je to podivné, čemu se děvčata za našich dnů učí. Jinak jest perla. Přeju ji Giggimu."

„Jsou snoubenci?" tázal se poněkud pomalu. Nechtělo mu to slovo z hrdla.

„Ne. Matka jeho si toho však velice přeje. Giggi na ni hledí trochu příliš bratrsky.

Zaopatřila by se s ním. Víte, není bohatá moje contessina."

„Contessina?" opakoval po ní.

„Ano," odvětila. „Sonaresi jsou starou hraběcí římskou rodinou. Býti římským hrabětem neznačí sice tolik, slyším, jako být hrabětem tam u vás na severu neb vůbec mimo Romagnu, ale jméno Soranesi má dobrý zvuk a jsou s nejpřednějšími rodinami, třeba by jen z daleka, spříbuzněni. I s takovými, jako jsou Colonna, Orsini, Aldobrandini, a nevím s kým ještě. Následkem své chudoby byli poněkud zapomenuti, ale v klášteře Trinità de' Monti, kde Caterina několik let trávila, seznámila se zase s některými členy předních římských rodin. Donna Paolina Valmarina ujala se Cateriny po smrti její matky a uvedla ji do společnosti. Dona Paolina požívá prý teď přízně královny Margherity. Nevím, co se královně na ní líbí; je sice krásná, ač již mladá není, ale mně by se nikdy nelíbila. Nadutá loutka!"

Pan Plojhar se usmál, klepy paní Giovanniny ho začaly bavit. Vypravovala tak srdečným, upřímným tonem.

„A kde přišla slečna di Sonaresi k známosti s tou donnou Paolinou?"

„Neřekla jsem vám, že v klášteře Trinità? Donna Paolina, která do Quirinálu ještě dlouho nejezdí, neb patří mezi šlechtu papežskému dvoru fanaticky oddanou, hraje si ode dávna na ochránkyni ‚sester svatého srdce

Ježíšova', kterým onen klášter náleží. Tam seznámila se s Caterinou a vzpomněla si docela na své příbuzenství, nevím z kterého kolena, s rodinou di Soranesi. To jediné jí vadilo, že matka mé milé Cateriny nebyla šlechtičnou. Pocházela z kupecké nějaké rodiny."

„A z Prahy, jak mi slečna di Soranesi, neb vlastně pan Luigi vypravoval."

„Ano, někde z daleka, nevím dopodrobna odkud. Hrabě Soranesi měl velký statek v Lombardii a žil tam od svého dětství, byl tam vlastně domovem a sloužil v rakouské armádě. Tam někde seznámil se se svou ženou. Když se stala Italie svobodnou a sjednocenou, vrátil se hrabě Soranesi do Říma, vlastně do San Catalda, na ten pustý statek, který rodina jeho po staletí držela. Statek v Lombardii byl prostě a krátce řečeno dávno jako důstojník v cizí službě — probil. Žili osamotnělí — neb byli chudí, a tu cizí službu mu zde také mnozí pamatovali. Ona byla krásná, milá, měkká. Caterina má její oči. Po otci má jen jedno — opovrhuje lehkomyslně penězi a je úplně lhostejna k tomu, ‚co společnost něčemu říká'. To poslední se mi na ní velmi líbí — neboť mrzi to donnu Paolinu smrtelně."

Pan Plojhar se smál.

„Vidím, že tu donnu Paolinu nenávidíte."

„Je mi protivná. Věřil byste? Má to Caterině za zlé, že se mnou důvěrně zachází,

že mi tyká. A víte proč? Protože jsem dcerou malého kramáře, jak říká. Dobrý můj otec byl totiž zlatníkem a měl, pravda, malý krámek zrovna proti Panteonu. Můj nebožtík muž si u něho jednou koupil jehlici, viděl mě tam — nu to ostatní si můžete domyslit, Chudák, seděl u nás celé hodiny v tom temném krámku. Antonio byl andělem."

Utírala si oči. Pan Plojhar se začínal obávat, že mu bude vypravovat celou svou i nebožtíkovou historii. Tázal se tedy rychle:

„Dnes zdá se, že venku teplo a slunno, den pro procházku jako stvořen."

„Ano, dobře uděláte, půjdete-li. Ale sněžte dříve nějaké sousto!" A přišoupla mu talíř. „Kotlet vychladl, dám jej ohřát."

„Ne, děkuji, adoruji vychladlé kotlety. Pokusím se tedy," zalhal a sedal za stůl. Pozdravila a odešla. Zavřel za ní dvéře, a když ji slyšel v kuchyni, kde na ubohou Teresitu pro neznámou mu příčinu stavidla své výmluvnosti pouštěla, začínajíc patheticky slovy; „Ó neblahé ty stvoření —" zatáhl portieru, aby dále neslyšel, odstrčil stůl se snídaní a odhrnul stór. Slunce zaplavilo pokoj krásným svitem svým, i otevřel okno, aby teplý, zlatý ten vzduch v sebe vdýchat mohl. Chvilku byl oslněn, ale pak zahleděl se do toho překrásného pohledu, jejž mu vyhlídka z okna poskytovala. Před ním leskl se Tiber jako temný, rozžhavený, z výhně se valící kov, a za řekou stály nepohybně tmavo-

zelené stromy v zahradách Farnesiny, skupiny bílých budov loučily je od oranžových hájů villy Corsini, vstoupajících vzhůru na Janiculus, pokrytý zažloutlými lukami, velkými zahradami, kostely, kláštery a končící po délce své u vatikánské čtvrti, korunované kupolí Sv. Petra. Širkou pak splýval Janiculus daleko s čistým, světlem prosáklým horizontem, do kterého jednotlivé, osamotnělé, obrovské stromy a obrysy bílých budov se silně vrývaly. Jaká tu směs barev, sladce světlem a stínem sladěná! Delikátní žlutavá zeleň polo povadlých trávníků v zahradách a na lukách byla tak měkká, temné skupiny pomorančů a ilexů stály tiše a slavnostně na terasách renaissanci pamatujících sadů, a korunami jejich leskly a lámaly se paprsky jako v tmavosmaragdových prismech, a duby kolem kláštera svatého Onofria, pod kterými snil a zoufal Tasso, potřásaly zádumčivě ohromné své zvadlé koše a zdály se jako z mědi a bronzu. Nebe bylo bledě modré jako na severu, beze tvrdosti jižního hlubokého azuru a jakoby stříbrem prokvětlé, tím samým stříbrem, které se smykalo vzduchem, po stromech, po zemi, všude a které barvám onu sladkost, onen jas a čar poskytovalo, jimiž ve zvucích působí, přimísí-li se kovu. Směrem, kde pan Plojhar háje villy Doria-Pamfili tušil, vznášelo se drobné stádo bílých a šedých mráčků, byly jako plachty malého loďstva, plujícího někam do nesmírna, do nekonečna, do ideálu . . . Budily touhu

k letu tím slunem a ladem a mírem . . . Prostředkovaly tak mezi úzkým obrazem pozemské krásy a mezi tím, po čem věčně toužíme, čeho ani vysloviti, ani domysliti nelze, a co i té pozemské kráse významu a podstaty dodává.

Mladý muž hleděl za těmi mráčky a nevýslovná touha, neurčitá a sladká jako dřímota mu plnila hruď, ale pak spouštěly se zraky jeho pomalu zase k zemi zpět, oči jeho se šířily, ssál ty barvy, ty tvary, ten soulad plným douškem do sebe, srdce jeho tlouklo silněji, víčka jeho se pak napolo zavřela, neviděl už ničeho více, cítil pouze slunce, zaplavující svitem celý svět jako divotvorným tím elixirem pitného zlata, o kterém byl celý středověk tak horečně snil, ústa jeho se otevřela, dychtivě, žíznivě, velkými loky hltal blesky těch s nebes pršících paprsků.

„Oh, svět je přece krásný! Život má svou cenu . . .“ šeptal tiše . . . „Žíti, žíti!“ zvolal a vzlyk bolestný se mu vyrval ze zúženého rozechvěním hrdla.

„Žíti, žíti!“ a schoval obličej do rukou a klesl na židli a slzy protékaly mu dlouhými, bílými, tenkými prsty.

Jan Maria Plojhar byl synem někdy vyhlášeného a bohatého pražského advokáta. Byl synem jediným a rodiči svými zbožňovaným. Měl sestru o několik let starší, kterou od prvního dětství vřele, něžně miloval, která mu však lásku jeho neoplácela stejnou měrou.

Byla žárlivá na lásku svých rodičů, které požívala dříve výlučně a o kterou se nyní s mladším tím bratrem rozděliti musila. A ještě k tomu, zdálo se jí, připadla větší část té lásky jemu! Považovala bratra za vetřelce, a teprve později, v letech, kdy nabývala rozumu zralejšího, vzdala se toho pošetilého stanoviska, cítila více po sestersku, avšak mnoho místa nebylo vůbec nikdy pro jakoukoli lásku v jejím úzkém, neplodném srdci, v kterém záhy sobectví a planá ješitnost příliš bujely. Vlídné její způsoby, zdvořilé úsměvy, povolnost ve věcech nepatrných platily však, jak to často bývá, za čirou dobrotu. K tomu byla krásná, totiž všechny rysy její tváře byly pravidelné, souměrné, pleť sněhová, oči blankytné, zuby zamodrale bílé a vlasy temné zlato: však, ač málo kdo si dal práci to pozorovati, všem těm barvám a liniím scházelo jedno, hlavní — duše. Jen jedna osoba to záhy s bolestí a v úzkostech pozorovala, ale ta to nikomu nesvěřila, mlčela a modlila se: byla to její matka. U lidí ostatních platila Rosa Maria za anděla.

Paní Plojharová, tichá, měkká a prostá osoba, v které se poesie jako sladká jakási Mariolatrie a láska k přírodě jevila, pocházela z bohaté rodiny a dostala krásný a výnosný statek věnem. Nerozehřála se nikdy pro život v městě, a kdykoli jen mohla, ujela s dětmi do Havranic, do toho svého klidného, útulného hnízdečka v jižních Čechách. Syn

4*

její zdědil po ní tu něhu k lesům a lukám, k vůli které se jí manžel někdy posmíval, a ta náklonnost přicházela u něho od nejútlejšího mládí na jevo. Havranický zámeček byl mu vždy vlastním domovem, a jezdíval na zimu s matkou do Prahy jako do vyhnanství.

Jan Maria narodil se poetou, a havranický zámek, stará, vlhká jeho zahrada, lesy a pole, hory a vody kolem byly prvními předměty, které se fantasie jeho dotekly. Zároveň budila jeho chůva, stará Běta, svými pohádkami, svým vypravováním o Libuši a jejích sestrách, o moudrosti Krokově, o rytířích, spících v Blaníku, o starých proroctvích, slibujících spásu české zemi, nevědomky první touhy po říši ideálu, první záchvěvy lásky k rodné zemi v měkké a snivé jeho duši. Nebyla Běta ženou obyčejnou, ačkoli to nikdo nevěděl, a ona nejméně. Ani ve snách netušila, že byla básníkem — slovo, kterého ani neznala, kterého by nebyla ani chápala. V Bětě bylo cosi velkého, nadšeného; byla jako sibylla a měla také úplně vzezření nevšední. Byla vysoká, suchá, a oči její byly tak jasné, že každého v té osmahlé, trochu tvrdé její tváři překvapily. To se přece pozorovalo; říkali jí ve vsi žertovně „prorokyně“. A rád ji každý poslouchal, začínala-li povídat. Nejraději vypravovala v dlouhých večerech podzimních, a tu nejen děti, ale i dorostlí rádi kolem ní sedali. Obyčejně dálo se tak po večeři, v dlouhé nízké síni vedle kuchyně v přízemku umí-

stěné, kde se ženská čeládka s prací shromažďovala. Byl tam starý, vyzděný krb; zapálili na něm trochu chrastí, které praskalo, svítilo a modře kouřilo, a v té polotmě seděla Běta na nízké stoličce a dávala se proudem svých pohádek unášet. Mluvívala s tichým nadšením a pak pustila své pletení do klína a pozdvihovala dlouhé, kostnaté svoje ruce, činíc často velké, někdy tragické posuňky, vyžadovalo-li to její vypravování. Jan Maria nepouštěl tu s ní zraků, srdce mu tlouklo, oči a tváře mu hořely, bylo mu nevýslovně blaze v tom světě snů a vidin, a přece šla taková hrůza někdy z toho velkého, černého stínu Bětina, tam za ní na protější stěně. Byl to přízrak obryně, a Jan Maria bál se, aby nepovstala, klenutí hlavou neprorazila a celý zámek jim nad hlavou nezbořila jako Samson, o kterém Běta také jednou byla na svůj způsob vykládala.

Když pak ráno chodili na procházku, byl rybník, řeka, lesy a luka pro hocha samá skrýš buď dobrých, buď hroznych bytostí, každý oblak zázračným ptákem, každý pták poutníkem a hostem z nějakého rajského ostrova, ležícího v rozvlněném moři za skleněnými horami. Z toho světa plného kouzla, vzduchu, světla a poesie vezli ho pak vždy do Prahy, do úzké ulice, zavírali do pokoje, jehož okna hleděla do pustého dvoru, kde nebylo viděti než kočího, jak myje poblácený kočár, kde nebylo slyšeti než dešťovou vodu.

lijící se z přeplněného odkapu. Vedli jej konečně do školy, kde se smrtelně nudil. Nenáviděl jí, a rodiče se rmoutili, že nemá chuti k učení, že nemá vloh. Jednoho dne přišel také kradmo do kanceláře otcovy, kam mu přístup zakázán byl. Jak podivná to místnost! Bylo tam dusno a šero. Několik mrzutě vypadajících lidí tam sedělo za ošklivými stoly, všude ležely balíky zažloutlého papíru, všude stály velké zaprášené knihy, a vzduch zapáchal nepříjemně laciným pečetním voskem, vlhkými deštníky a zhaslými právě svíčkami. Jan Maria cítil takový odpor tělesný i duševní, že se mu dělalo zle. Utekl a seděl celý den tiše v koutku své dětské komnaty, nevšímaje si hraček ani obrázků. Náhodou řekl otec ten samý den mezi obědem, že se stane Jan Maria někdy také advokátem jako on. Hoch viděl ty ošklivé, nudné pokoje před sebou, cítil zápach těch svíček, deštníků, uzavřeného vzduchu, viděl ty mrzuté tváře těch nad zažloutlým papírem nahnutých postav a zbledl hrůzou smrtelně, dal se do takového pláče a bránil se tak zuřivě proti té nelákalící vyhlídce o budoucnosti, že jej dlouho ani utišiti nemohli, a nikdy více nevytasil se udivený jeho otec s podobným návrhem, těše se tím, že syn jeho rozumu nabude. Hoch však ustanovil se skrytě pevně na tom, že spíše uteče do těch černých lesů, šumících kolem havranického zámku, než by se takovým mukám kdy podrobil. Po celý život zůstala mu ta

hrůza a ten odpor proti tomu a každému podobnému povolání v mysli.

Bylo mu asi deset let, když mu otec náhle zemřel. Bolest paní Plojharové byla nesmírná, milovala svého muže celou duší. Zdraví její se rozrušilo tak, že se již nikdy více úplně nezotavila. S velikými peněžitými ztrátami zanechala vše v Praze a utíkala s dětmi svými na svůj statek do jižních Čech. Pro Jana Marii nastal takto nový život. Škol byl rázem zbaven, neb paní Plojharová nemínila se více do Prahy vrátit, a vyhledala pro své děti učitele, který se s nimi do Havranic odstěhoval.

Byl to člověk mírný a trpělivý, kterého Rosa Maria svými rozmary velice trápila, a který v měkkosti a oddanosti svého žáka za ty útrapy útěchu hledal a nalézal. Jan Maria byl teď pilným, obzvláště jazykům, jichž učitel jeho několik znal, učil se s horlivostí k vůli lektuře, které brzy až přes příliš v zámecké staré knihovně hověl. Knihy, které ve dne v noci hltal, nahrazovaly mu pohádky staré Běty, odebravší se již v kraj oněch snů a vidin, o kterém byla tolik vypravovala, v ráj těch andělů a světic, o kterých byla se tolik nadumala a nazpívala, — Ideály hochovy braly teď pomalu určitou na sebe tvářnost, měly kořeny sice v těch starých snech a pohádkách, ale zdály se skutečnému světu přece bližší; byl to jednak po velkých skutcích žíznící heroism a pak touha po cestách

do dalekých moří a neodkrytých posud světů, co mysl jeho stále jako na perutích neslo. Celé hodiny seděl Jan Maria na zemi v slunci a hleděl, pustiv knihu do trávy, na vlnící se zelená pole, která, větrem zčeřená, se mu zdála širým mořem; viděl tam fantómy korábů plouti, viděl sama sebe, jak na některém z nich přistane k břehu, jak s mečem v ruce se brání proti divochům, jak je podmaňuje, aby jim dobrodiní kříže a učení Kristova poskytl, jak zakládá velkou říši, jak se stává králem v ní, jak se pak vrací triumfálně zpět do Čech pro svou matku, s věncem zlaté slávy na hlavě, pro svou sestru . . .

„Ne, ne, tak to snad nebude," usmál se pak v záchvatu střízlivé nedůvěřivosti; ale za chvíli zakládal již zase neodvislé kolonie na nějakém ostrově. Stavěl tam jakousi Akropoli, bílou, mramorovou, shlížející se v modrém moři . . . Nové kvetly tam Athény za mořem, a tenkráte Athény české! . . . A zahlídl se do té vážné, jakýmsi sladkým smutkem zastřené, jihočeské krajiny, obemknuté Šumavou, a pošmurný její klid budil v něm elegické city, a velký její horizont a majestátní ráz přiváděl mu divným nějakým způsobem bohatýrské, fantasticky zbarvené touhy v mysl, a vzpomněl mimoděk na ty rytíře spící pořáde ještě v Blaníku a přál si s tlukoucím srdcem, aby to bylo více než pohádkou, aby vskutku vstali, aby mu podali též meče k boji pro spásu té země, kterou koně

cizinců na kopytech svých roznášeti chtěli, a viděl se rázem v ohromné bohatýrské seči, brodil se krví, padal, umíral na mezi a viděli jak andělé nad ním bílými mávali korouhvem, na počest jeho hrdinné smrti a chrabrosti, která byla zvítěziti pomohla . . . V takové dny divívala se matka jeho v tichosti, proč asi oči jeho tak planou, proč každou chvíli vlhnou, a proč se rty jeho ob čas zachvějí.

Čas minul, a ideál jeho změnil opět poněkud tvářnost, ale celkem zůstal pořáde tím, čím od počátku byl. Jan Maria četl totiž nějaký překlad Aischyla a byl zdrcen. Zdálo se mu pojednou, že byl uveden na dráhu svého povolání. Duše jeho zvolala: „Budeš básníkem . . . Ale takovým, jako Aischylos!" řekl si hoch a dodal: „Takovým, jako byl Cervantes a Camoes," jejichž životopisy byl četl. Znamenalo to jinými slovy: „Budeš básníkem a hrdinou zároveň! Odložíš péro jen tehdy, jestli bude nutno chopiti se meče! Meč bude se s pérem v tvé ruce střídati!" A snil teď živěji a více a častěji než kdy před tím. Co čekalo vše na něho! Cesty do těch dalekých krajin, kam zanese učení Kristovo, boje bez konců jako pod Iliem pro nekonečnou slávu české země, a básnění tragedií tak zdrcujících jako Agamemnon a Prometheus! Ó jak ohromnou, krásnou věcí byl život! Mezitím, co tak za chimérami tékal, přemýšlela matka jeho o tom, kterým směrem jej připravovati pro život skutečný. Přišel čas roz-

hodnouti se pro určitý jakýs cíl. Začala se syna ve vážné rozmluvě v přítomnosti učitele vyptávat, čím by býti chtěl. Jan Maria nebyl v nejmenších rozpacích; vždyť se byl přece dávno rozhodl! Bude Aischylem, Cervantesem! Bude básníkem a hrdinou. Přiváděl matku i učitele v úžas tím, že naprosto chápat nedovedl, že na tom jeho rozhodnutí přestat nelze, že není takovou hračkou provésti, co si umínil. Nechtěl věřtt, že v první řadě třeba se uživiti, že přirovnání o ptácích nebeských tak málo v světě platí, nechtěl konečně věřiti, že je dítětem, na své stáří v některých ohledech, nazvaných „praktických", až příliš nevyvinutým. Poprvé ve svém živobytí cítil se matkou a tím dobrým učitelem uražen, a chladný, opovržlivý posměch sestřin vylákal mu ty nejbolestnější slzy. Po dlouhých řečích, po nekonečných otázkách a výkladech formuloval konečně s pomocí učitelovou svou žízeň po bohatýrství, svou touhou po dalekých cestách ve střízlivou žádost, že chce býti tedy vojákem a námořníkem. Aischylos a Cervantes po tvůrčí stránce nesmrtelných děl odpadli docela, byli matkou i učitelem odbyti úsměvem, ne sice tak urážlivým, jako byl onen chladný sestry Rosy Marie, ale naprosto odmítajícím.

„Rozmysli si vše dobře, drahé dítě," pravila matka posléz líbajíc ho a hladíc ho po tváři a po vlasech. „Není třeba se ukvapovat."

Ale formule jeho byla stálá a pevná: „Nebudu ničím jiným než vojákem námořním."

Učitel jal se jej tedy připravovati, matka konala potřebné kroky s pomocí poručníka a svých příbuzných, a Jan Maria rozloučil se konečně s ní, se sestrou, se zámkem havranickým a s českou zemí. Učitel doprovodil jej do Pulje, do námořnické akademie. Havranice hořely růžovým světlem ranních červánků, když je Jan Maria opouštěl, a tak zůstaly mu v duši. Když se na stanici v směr dávného domova ohlídl — byly červánky shasly. Málo tušil, že i růžové světlo života tenkráte pro něho shasínalo, když takto poprvé do světa jel, a že mu bylo souzeno, aby mu tak čistě a jasně nikdy více nevzplanulo.

Netrvalo dlouho, hned po příjezdě do námořnické akademie, a bělmo illusí začalo mu padat s očí. Náhle, bolestně přišel k vědomí, že bylo vše jiné na tom světě, než si to byl dosud myslil. Duch, který v tom ústavě panoval, spolužáci jeho, představení, vše mu bylo tak cizí, vše se mu zdálo tak surové, jemu, v němž ženská, trpná, měkká přebývala duše. Ale právě trpná, více snící než myslící ta jeho povaha učinila mu pobyt v tom novém nesympathickém okolí možným, učila jej snášet a mlčet a uzavírat se do sebe. Čím déle tam byl, tím více poznával svůj omyl, řekl si s vnitřním pláčem, že se byl minul s povoláním svým, věděl nyní, že tak veliký rozdíl mezi vojákem a bohatýrem, kterého činí myšlénka a vzlet, jako mezi střízlivostí života a letem k ideálu — říkal si to vše

po léta — ale rázně se vzchopit, vystoupiti z akademie, dáti se na jinou cestu, hledati jinou dráhu povolání — to Jan Maria nedovedl. Ani ho to hrubě nenapadlo, a čím také měl se státi? Necítil povolání k ničemu.

„Je to můj osud," pravil si smutně, a hledal útěchu v tom, že po odbytých studiích aspoň ty sny o dalekých za moře cestách se mu uskuteční. Mezitím zůstaly mu na dně duše jako ideal všeho, co na světě krásného, ty drahé, tiché Havranice a krajina, v kterých ležely. Nemohly tropické lesy míti mocnějšího čaru než sladká ta pole a luka, než ty zadumané hory nesoucí temné, věčně zelené, jehličnaté lesy. Jak toužebně sníval o tom ráji svého dětství! Viděl jej brzy ozářený sluncem, brzy pod stínem nejchmurnějších mraků, brzy v jarním květu, brzy zapadlý sněhem, po němž modré stíny bloudily nebo rudá záplava západu se rozlévala. A ten zámek havranický se starou štěpnicí plnou zkřivených jabloní a hrušek, s tou zahradou v bývalém širokém, asi sáh hlubokém příkopě, běžícím kolem celého domu! Byla tak zelená, vždy vlhká, neboť ten příkop byl v předešlém století, v němž zámek vystavěn byl, naplněn vodou, po které labutě plovaly. Někdy byl tu vodu a obzvláště ty labutě, o kterých se tradice udržela, postrádal; avšak svěží zeleň trávníků, vůně růžových keřů a jasná žluť nesčíslných slunečnic tam rostoucích nahražovaly bohatě zašlou tu poetickou ptačí slávu.

Ach, mysliti na havranický zámek, na milé jeho pokoje, naplněné starosvětským, vyrudlým nábytkem, bývalo mu nejsladší rozkoší. Míval pak dojemnou vidinu, jak v jednom z těch útulných pokojů, teplém v zimě a chladném v létě, sedí bledá, posud přes šedivé své vlasy krásná žena se smutnými zraky — jeho to matka! Hle, seděla na malé pohovce a tenké, krásné, jemné její ruce konaly buď ruční nějakou práci, nebo rozkládaly na stolku nějakou patienci, badala polo žertovně, polo pověrčivě v těch elegantních, líbě vonících kartách, aby z nich vyčtla, zda osud v nejbližší budoucnosti slibuje zdaru — oh, Jan Maria věděl dobře, na koho tu dobrá matka při tom orakulu myslila, komu ten zdar a to štěstí přála. Věděl, že tomu, za nějž se před začernalým obrazem bohorodičky co večer po celé hodiny modlívala! Slzy vděčnosti a lásky vstupovaly mu do očí, kdykoli na to vzpomínal, věděl, že nemohl nic dražšího na světě míti než ji a Rosu Marii a Havranice s tím celým světem sladkých, blahých upomínek!

Jaký byl tedy jeho bol, když pozoroval, že mu tam v tom domě přísné kázně, kde nyní žil, ty nejdražší jeho upomínky ze srdce vyrvat chtěli! Nemyslili ovšem na Havranice, o kterých ani netušili, ale ignorovali tu zemi, v kteréž ten drahý jeho domov ležel, tu zemi, jíž byl ten domov malou, avšak krásnou částí. Pro ně nebylo té země na světě, o které Běta říkala, že ji nepřátelé „na koňských

kopytech“ roznášeti chtějí, odbyli ji leda pohrdlivým úsměškem. Chtěli jej přes moc pro jinou, „širší“ vlast nadchnouti, kterou Jan Maria jako maceší, cizí, nepřátelskou tím více nenáviděl, čím více mu ji vnucovali, Pro jazyk pak oné jemu drahé země jevili surovou nevážnost! Ó, jakou silou miloval teď ty ubohé své, zavržené Čechy! Zdály se mu dojímavé, jako některý z mučedníků, a zářily mu nejsvětější glorií! A dávný jazyk otců stal se mu čímsi tajůplně posvátným. Avšak láska jeho jako jeho vzdory neměly slov, neboť neměl přítele. Jen sestře své vylíval někdy svoje srdce, matce nezmiňoval se, nechtěl ji zarmucovati. Rosa Maria však neodpovídala nikdy ani slovem na ty výkřiky jeho stísněného, vlasteneckého citu; o všem, co se v domě děje, dávala mu věrně, ač suše zprávy, ale k srdci jeho nepromluvila ani jednou po celý čas. Jan Maria si to vykládal tak, že s ním mlčíc snáší — a ona se mu v skrytě smála. Konečně nesvěřoval se již ani jí. Mlčel a trpěl. Ale jednu měl přece ještě útěchu, jistou a sladkou — poesií. Nejen že četl všechna díla obraznosti, která se zhusta podloudnickým způsobem do námořnické školy dostala, začal sám se pokoušeti o uskutečnění svých dávných snů. Psal v tajnosti — tragedie. První byla „Královna Tomiris“. Nejdříve napsal scénu poslední, v které Tomiris utatou hlavu konečně poraženého, tak dlouho vítězného zachvatitele své a jiných

vlastí, do zlaté, vlastní jeho krví naplněné nádoby potápí, a všechno svoje nadšení, všechny svoje vzdory, všechnu svou zoufalost, všechnu nenávist proti tyranii vložil Jan Maria královně Tomiris v té scéně do úst. Vášnivé její při tom proklínání formuloval dle divoké kletby sestry Horaciů proti Římu v tragedii velkého Corneilla, kterou nazpaměť uměl. Ta scéna kletby a triumfu zdála se mu povedenou, předčítal si ji sám často v úkrytu a byl spokojen a hrd. Ostatní část tragedie nechtěla se mu však tak dobře dařiti, zdála se mu slabá, bez života, a konečně ji hodil celou do ohně. Po celý měsíc byl pak zachmuřen, avšak brzy klíčila zase nová naděje v jeho srdci, a doufal, že „Drahomíra" se mu povede lépe, a přemýšlel o ní, kdykoli mu zůstala volná chvíle.

První své prázdniny netrávil v Havranicích, jak byl doufal. Matka a sestra odstěhovaly se krátce po jeho odjezdu na vřelé přání poslednější do Prahy k delšímu pobytu, a poněvadž matce zdraví nesloužilo, odebrala se později pak do lázeňského místa do Alp, kam jej k sobě na prázdniny povolala. Byl polekán jejím chorobným vzezřením, ale zdálo se mu za nějaký čas, že lázně na ni velmi dobře účinkovaly, tak že uspokojen odjel. Za rok překvapila ho zpráva o sňatku jeho sestry. Čekala k vůli němu až v čas prázdnin, aby Jan Maria té slávě mohl přítomen býti, a aby se s budoucím svým švakrem v Praze se-

známil. Byl to sňatek velmi výhodný, jak mu matka psala, a dopis Rosy Marie zářil štěstím. Jakou radostí ho to plnilo! Přijel, ale přes všechnu snahu milovati láskou bratrskou toho, jejž si byla Rosa Maria za chotě zvolila, nemohl nikterak k němu přilnouti. Chladná, samolibá jeho povaha jej mrazila a urážela. Rosa Maria však zářila ne tak štěstím, jako spíše triumfem — krutým a nízkým. Byla svého ženicha jiné, téměř již s ním zasnoubené dívce „vyrvala", a mluvila s tak cynickou nedelikátností o svém vítězství a o své poražené sokyni, že bratr její žasl, prázdný, ješitný úsměv pak toho vyrvaného ženicha se mu hnusil. Poprvé viděl sestru svoji bez oné glorie, kterou milující jeho duše kolem ní po celý posavadní život byla spřádala. Bylo mu úzko v tom pocitu vystřízlivění, hledal na tváři své matky útěchu, chtěl z ní vyčísti, že se mýlí, že sestře křivdí, ale v bolestném jejím úsměvu, ve chvějícím se zvuku jejího hlasu, když tichým, prosebným slovem Rosu Marii napomínala, nalézal jen potvrzení svých obav. Maně, instinktivně tázal se v nitru svém: „A to že jest láska, co ty dva lidi k sobě poutá?" Netroufal si odpověditi na tuto otázku. Představoval si pod tím slovem něco neurčitého sice, ale přece něco docela jiného. — Byl rád, když po svatbě odjeli, a on s matkou do těch drahých, tichých Havranic se utíkati mohl, kde ještě dvě neděle v sladkém snění, v nejněžnější lásce

s ní strávil. I jí zdálo se, že se jí odjezdem novomanželů odlehčilo. Nemluvili o nich, mluvili vůbec málo, dívali se více na sebe a četli si tolik hlubokého citu, tolik něhy v zracích, že jim slov třeba nebylo.

Ah, s jakým dojmutím vzpomínal později těch krásných, podzimních tenkráte večerů, zlatých úsměvem v klidu umírajícího slunce, svatých tím tlukotem jich obou v hlubinách pohnutých srdcí! Chodili spolu v štěpnici na procházku jako dva zamilovaní, dívali se s přátelským jakýmsi citem na ty staré stromy. na omšené jejich pně, na dlouhé ty zkroucené větve, s nichž zrající ovoce viselo, na dům politý záplavou růžového světla, na rokokové, po balustrádě bývalého příkopu rozestavené vázy a poprsí římských cesarů korunovaná laurem, s poněkud naivním, ba přihlouplým úsměvem ve tvářích, žlutým lišejníkem jako pozlacených, a všechny ty předměty zdály se jim plny intimního kouzla, plny duše, a poskytovaly jim látku k veselým s dojímavým poznámkám. Bylo jim tak domácno, tak milo, tak volno. Byli do sebe zavěšeni, a každou chvíli tlačil Jan Maria tu bílou, bledou ruku k prsům jako v bázni, že se mu vymkne, že mu odňata bude, a každou chvíli cítil zase, jak tatáž ruka se zachvívala jako stejným strachem, jako by se ho křečovitě chytat chtěla. Nikdy nebyl se s matkou tak těžce loučil jako tenkráte. Musil všechny svoje síly sebrati, aby rozechvění svoje skryl; dopro-

vodila jej na nádraží odlehlé stanice a neviděla, jak osamocen ve vagónu rukama za. lomil, když vlak byl do širého pole vyjel, a on zas neviděl, jak ona bledá do polštářů svého kočáru byla klesla, a beze slz, na polo v mdlobách domů přijela do zámku, tichého, opuštěného jako hrobka.

Za půl léta volali jej děsně stručným telegramem do Havranic:

„Matka tě chce ještě jednou vidět, přijeď hned," zněla vražedná slova, která jej téměř usmrtila, ač jej byli, přečetše telegram před ním, dříve připravili. Podepsán byl „Leopold", muž Rosy Marie.

Nalezl matku ještě živou, ale na mysli tak skleslou, že ji nepoznával. Myslil, že zšílí. Odvedli ho násilím od její postele, když byla usnula. Havranice byly celé změněny, pokoje naplněny módním, křiklavým nábytkem, nevkusnými tretkami. Rosa Maria a její muž bydleli tam teď stále. Byl svou továrnu v severních Čechách prodal a žil ze svých rent.

„Leopold je tak praktický," řekla mu Rosa Maria. „Zajisté že myslí na nový nějaký, výnosný podnik."

Jan Maria byl změnami v Havranicích nemile dotknut, zdály se mu téměř profanací, a tušil, že se to stalo vše přes matčin příliš slabý odpor. Bolelo jej, že ve svém domě se podrobovala cizím zákonům. Tak se mu to aspoň zdálo, a za krátko už o tom pochy-

bovat nemohl, bylo to přece tak zjevné i na samých tvářích všech domácích lidí, že na zámku každý Leopolda za vlastního pána považoval.

Za nějaký den bylo matce lépe. Byla čilejší, více sobě podobná. Držela syna za ruku, když vedle její postele seděl.

„Leopold je tak praktický," řekla mu jako před tím Rosa Maria, ale hlasem chvějícím se podivným jakýmsi dojmutím. Zdálo se, že chtěla něco více říci, slyšel, že zašeptala:

„Bylo to nutné, milé dítě . . ." Ale zamlčela se, když tázavě na ni hleděl. Pozoroval, že se jaksi bojácně pohledům své dcery, vážně na ni upřeným, vyhýbala. Když Leopold do pokoje vešel, nepromluvila již slova, ale ruku svého syna nepustila. Ob čas ji silněji tiskla, a chvilkami byla ta její ruka, kterou Jan Maria stále celoval, horečně vřelá a zase ledová.

K večeru stala se paní Plojharová nepokojnou, bez přestání hleděla na staré hodiny visící proti posteli.

„Jene," šeptala náhle, „ten sňatek nebyl tak výhodný, jak jsme myslili . . ."

„Nemysli teď na to," pravil jí překvapen, ale více ještě dojat bolestným výrazem v jejím pohledu.

„Tys byl vždy mou radostí, Jene Maria, ty můj nejdražší," šeptala zase matka, „ó viď

ty bys mi odpouštěl, kdybych ti i křivdila?“ Dýchala těžce.

Klesl na kolena, nemohl mluvit, slzy ho dusily, líbal ruku její vášnivě.

„Oni mne nutili,“ šeptala matka. „odpusť mi, odpusť mé slabosti . . .“

Rosa Maria držela ji za druhou ruku, „Ty se rozčiluješ,“ řekla a zarděla se do temna.

Ale matka nedala si déle brániti, Sebrala všecky síly a sedla v posteli.

„Synu,“ řekla hlasitě. „Obávám se, že jsem ti křivdila! Slib mi však pro lásku mou hlubokou, věrnou a dlouhou, že budeš v míru se svou sestrou žít.“

„Slibuji, slibuji,“ vyrazil Jan Maria ze sebe. „Přísahám ti to.“

„A mně odpustíš?“ ptala se sladce a s úsměvem šťastným, který mu pravil, jak že tím je jista, že jí odpouští. Co? To nevěděl. Položil jí hlavu lehce na klín, tvář jeho byla obrácena k ní. Mluviti nemohl, celé jeho tělo se chvělo, konvulsivně, ale oči jeho hleděly tak na ni, že zazářila radostí.

Zapomínala všeho mimo něj, sklonila se nad ním, vzala třesoucíma se rukama tu drahou jeho hlavu a tiskla si ji k srdci. Rosa Maria vyšla tiše z pokoje, aby zavolala svého muže a jeptišku, která matku ošetřovala. Letěla dlouhou chodbou, netroufala si hlasitě volati, cítila blízkost smrti, a majestát její plnil ji strachem a mimovolnou úctou.

„Jene," šeptala matka, žehnám ti. Dítě, budeš šťastným! Bůh ti požehná — tys mne nikdy nezarmoutil."

Slzy tekly jí z očí, rty její ševelily, klesala unavena do polštářů zpět.

Když vešli Rosa Maria, muž její a jeptiška, byla paní Plojharová mrtva a syn její ležel bez vědomí na zemi.

Mladá paní zakryla si tvář a vzlykala.

„Buď silou," řekl Leopold, „vždyť tě to překvapit nemůže."

Jeptiška zatlačila nebožce oči.

„Pomáhejte mému bratrovi," řekla Rosa Maria.

Jeptiška, bledá, velká a klidná, upřela výrazné své oči na ni a pravila tiše a dojatě:

„Modleme se za tu, která odešla. Bratru svému přejte ještě chvilku mrákoty. Ubohý! je úplně osiřen. Nemá nikoho."

Rosa Maria vzhledla ostře na ni, chtěla něco říci, ale mlčela, začervenala se a sklopila oči.

Jeptiška pomodlila se nahlas otčenáš, pokoj byl již plný služebnictva, celý dům se sběhl, a pláč, hlasitý a upřímný, ozýval se se všech stran. Mezitím, co jeptiška Jana Marii křísila, vyšla Rosa s mužem svým,

„Jest příliš dojata," pravil Leopold všem přítomným nepohlížeje na nikoho.

„Telegrafuj do Prahy stran smutku," řekla Rosa Maria, když byli sami v jejím pokoji, a utírala si suché své oči.

„Psal jsem už včera," odvětil, „věděl jsem, že katastrofa blízká, neodvratná —"

Byl ve všem tak praktický, ten Leopold!

Den po pohřbu měl s Janem Marií krátkou, jak řekl, velmi však důležitou rozmluvu. Jednalo se o pozůstalost.

„Nevíš nejspíše," řekl, „že zvěčnělá tvoje matka se trochu zadlužila. Byla tak dobrá, tak všem lidem věřila! Krátce, okrádali ji, správec, šafáři, služebnictvo, každý. Musila posledně dost značné sumy si vypůjčovati, dílem v banku, dílem jsem jí pomáhal sám —" zamlčel se a upíral oči nehybně na svůj doutník, jakoby od něho nějaký div očekával.

„Peníze ty jsou na statek zaznamenány, vše je řádně v knihách, a poručník tvůj přesvědčí se o všem sám, jemu to všechno dopodrobna vysvětlím, chtél jsem tobě jen také zpráv podati . . . Zde jsou výtahy z knih, abys věděl, kolik —"

Vytáhl pomalu nějaké papíry a položil je na stůl.

Jan Maria je odstrčil. Leopold se mu hnusil. Měl srdce jako v kleštích. Začal, ač nejasně, všechny ty machinace, všecku tu hrabivost tušiti.

„Jak ji mučili, jak ji asi mučili, než svolila, tu ubohou matku!" zněl výkřik v jeho srdci, a vzal se za hlavu, zdálo se mu, že

tu bolest nepřežije. V tom vešla jeho sestra. Srdce jeho se zachvělo.

Ona byla jedinou bytostí na světě, kterou by teď milovati mohl, u které mohl nalézti, když ne útěchy, aspoň ulehčení.

„Můj milý," řekla Leopoldovi, „je mi zde příliš smutno. Všude ji vidím, tu ubohou. Roznemohla bych se zde, myslím, že by bylo nejlépe někam na čas odjet, kde nám nic tu naši ztrátu nepřipomíná. Myslila jsem dnes celou noc na to. Jeďme do Vídně."

A začala nalévat kávu k snídani.

„Mnoho cukru?" tázala se bratra. „Už jsem docela zapomněla, jestli sladíš —"

Za chvilku řekla:

„Směl bys snad s námi se trochu ve Vídni zdržet, Leopold by mohl psát o dovolení do Pulje —"

„Ne," řekl Jan Maria suše a krátce. Vyrazil to slovo tak prudce ze sebe, že oba manželé trochu udiveně na něj pohlédli.

„Vykládal jsem Janovi právě ty záležitosti peněžní," řekl Leopold a podával mu znova papíry,

„Ach, to je nudné," řekla mladá paní.

Jan Maria sebral všechnu sílu svou.

„Rosa ví o všech těch věcech, všech těch záležitostech?" tázal se zdánlivě klidně, ale srdce mu bilo jako před popravou.

„Ovšem," odvětil Leopold, „Bez porady s ní se ničeho nedělo. Jest o mnoho prak-

tičnější než ty, můj milý. Myslím, že jest po otci, mohla býti advokátem," žertoval.

„Ještě abych já ztrácela hlavu jako matinka, ubohá!" řekla Rosa Maria.

„Pak je vše v pořádku, vše," řekl Jan Maria a vrátil švakrovi papíry, aniž byl na ně jediný pohled vrhl. „Vše v pořádku," řekl a vstal. „Vše u konce," šeptal sám sobě na cestě ke dveřím, a bylo mu, jakoby slyšel velké zvony hlubokého, k smrti smutného zvuku hrana zvonit.

„Tys nepil," volala Rosa Maria za ním.

„Nemám sestry," šeptal si na chodbě. „Ach, i ona ji mučila!"

Klesl ve svém pokoji na pohovku. Beze slz, bez myšlénky, tup svým zoufalstvím ležel takto nějakou chvilku. Pak vstal náhle a skládal rychle své věci do kufříku.

„Pryč odsud, pravil nahlas. „Jde z nich hrůza — z těch lidí."

Z těch lidí! Byla mu cizí Rosa Maria jako ten praktický Leopold. Vzlyk mu stoupal ze samého srdce do hrdla a hrozil, že jej udusí. Někdo zaklepal dvakráte na dvéře.

„Dále," vyrazil ze sebe pracně. Vešla jeptiška. Pozdravila jej kloníc lehce hlavu, pak stála nehnutě tisknouc velkou svou modlitební knihu k srdci.

„Odjíždím," řekla konečně tichým hlasem, v kterém bylo cosi dřímavého.

Mladík vzal ji náhle za ruku.

„Vy zatlačila jste jí oči," řekl pohnut,

„vy uložila jste ji v rakev, vy hladila jste polštář, na kterém spala! Já viděl, že hleděla s láskou za vámi, kdykoli jste šla pokojem! Vy bděla jste u ní, vy jste ji těšila! Sestro, já vám děkuji!“

A vtiskl ruku její prudce ke rtům. Vyrvala mu ji polekaně a přes tvář její přelétl slabý ruměnec. Byla hluboce dojata. Zápasila chvilku se svým dojmutím, než dovedla promluviti.

„V noci, než jste přijel,“ pravila, „myslila nebožka, že to její poslední. Pravila mi tenkráte; ‚Neuvidím-li více svého syna, pak řekněte mu, sestro, že jest moje láska celá jeho. On že jest mi nejdražší, co na světě mám. Řekněte mu, že jsem snad nedělila spravedlivě. Ale vím, že on na statku vezdejším nevisí tak jako sestra jeho. Dělila li jsem jmění svoje v hodině slabé nespravedlivě ve prospěch své dcery — pak nedělila jsem své srdce — svoji lásku nikdy — celé, celá je jeho, jedině jeho. Jest poslední mou myšlénkou.‘ Na to žádala, bych jí ustřihla vlasy.“

Sestra otevřela své modlitby a vyňala kštici šedých vlasů.

„Zde jsou,“ pravila, „kázala, bych vám je odevzdala.“

Konečně mohl plakat, líbal tu kštici a volal bez ustání:

„Díky, díky, sestro.“

„A zde,“ dodala jeptiška, „jest klíč její

rakve. Myslím, že ho nikdo na mne žádat nebude. Osvojuji si snad příliš mnoho práv —" sklopila oči a podala mu malý, pozlacený klíč kovové rakve.

„Bůh vám odplať vaši dobrotu, sestro," řekl mladík.

„Bůh vás opatruj," řekla jeptiška. „Buďte zdráv a s Bohem!"

Tiše, jak byla přišla, odcházela, u dveří se ještě jednou mimovolně obrátila a pohledla dojata na bledého, krásného, v slzách tonoucího mladíka. Jemu zdála se zjevem z lepšího světa. A oběma bylo tak divné, že se mají rozejíti, aby se nikdy, nikdy více nespatřili na tomto světě, na kterém je byl okamžik bolesti a trudu svedl.

Ale neměli příčiny, aby déle spolu mluvili. Ta myšlénka prolétla jim zároveň, neurčitě, maně duší. Provázel ji až na schody a děkoval jí znova. Sestupovala pomalu, ale neohlédla se více. Za chvíli slyšel hrčení kočáru, který ji odnášel na stanici. Bol jeho byl umírněn, něco sladkého, dřímavého vešlo z jejího zjevu, z jejího hlasu v jeho duši. Odešel na hřbitov, ležící uprostřed lesa. Seděl tam dlouho. Holé stromy kývaly přes nízkou zeď, spletenicí černých větví dubů a buků modralo se bledě čisté nebe, a sosny a jedle stály temně se zelenavou září, vysoké a štíhlé proti jasu oblohy, a vítr šuměl jimi slabě jako pomalu tekoucí vody. Sem tam bylo slabé, nesmělé zaštěbetání ptáka slyšet, a

země vydávala svou časně jarní vůni. Vše bylo tak snivé, rušilo svou dřímotou tak málo představu o sladkém spánku, který v tomto místě přebývati se zdál. Vážná a dojímavá tvářnost toho „svatého pole“ tak projasněna tajůplným tušením jara zdála se hlásati. „Vše jest zde snem a pouhým podobenstvím. Co zde v pochybnostech a v nejistotě usne, jinde se k pravdě probudí.“ A žádný zvuk všední a nesvatý nevolal drsným hlaholem: „Nad rovem je život a pod ním prácheň.“

Ach, jak mu bylo sladko, volno! Byl téměř kliden, když se vrátil do zámku

„Měl bych jí litovat, a lituju jí,“ myslil si, když viděl sestru svou. „Jsem nekonečně bohat. Lepší část připadla mně.“

Dal jí s Bohem i Leopoldovi — nesnažili se více jej zdržeti — a večerním vlakem odejel. Havranice za ním zapadly. Měl ten pocit určitě, že za ním zapadají. Bylo mu zase až k smrti smutno.

„A já sám,“ řekl si, „ležím jako na dně hlubokých vod. Ty vody jsou minulost. Zavřely se nade mnou. Stojím sám, a přede mnou pustě leží svět . . .“

Hlava se mu začala točit. Na štěstí byl velmi unaven a lomoz vlaku jej ohlušoval, tak že brzy usnul.

V akademii stala se s ním nyní sice znenáhla, avšak značná změna. Všechny jeho bývalé vzdory, sny a bolesti tratila se

mu z duše. Stal se z něho jeden z nejpilnějších žáků, nemyslil než na svá studia, všechno, co v něm bylo dříve bouřilo, se vzpíralo, jej nad okolí vznášelo, leželo „jako pod hlubokou vodou". Nelišil se za nějaký čas téměř ničím od ostatních svých spolužáku, ani na své tragedie již nemyslil, leda s úsměvem. Za nějaký rok stal se docela i veselým, ač méně hlučným než ostatní, a jen sem a tam padl ještě na chvilku do starých dum, cosi, co bylo bolesti a rozkoši stejně blízké, táhlo mu pak srdcem podobně vanu probouzejícího se jara, byla to jako touha po něčem neznámém, jakýsi sen o něčem sladkém a smutném. Duší jeho mihl v takových chvilkách umírající úsměv matčin, a něco jako druhý ještě úsměv: úsměv té země, kterou tak byl miloval, té země tam daleko na severu, kterou „nepřátelé na koňských kopytech roznášeti hrozili". Někdy stalo se také, že ve spánku se mu zjevily Havranice s tou starou štěpnicí, s tou zelenou zahradou. vlhkou a svěží, kde slunečnice rostly, kde na balustrádě lišejníkem pozlacená poprsí římských císařů se tak naivně usmívala, kde cosi posvátného, neurčitého, jeho to dětství, jakoby pod kvetoucími stromy dřímalo . . . A probudil se pak s prudkým tlukotem srdce a nevěděl dlouho, kde se nachází, neb, bouřilo-li náhodou moře, domníval se, že slyší vítr v těch starých topolech burácet, které dlouhou řadou podél rybníku tam doma ve

vsi stály a jejichž hučení v takových nocech až do zámku slyšeti bylo . . .

Ale upomínky ty přicházely mu čím dále, tím řídčeji a slaběji: poddával se nevědomky svému osudu. O sestře slýchal dvakráte neb třikráte do roka. Byla mu první rok po matčině smrti psala:

„Kde hodláš letos své prázdniny tráviti? Přijedeš snad docela k nám?"

Ta otázka jej hluboce ranila. Myslil, že by se to mělo vlasně samo sebou rozuměti, kam jinam, mohla mysliti, že by zajet chtěl než k ní, než do toho místa, které jim bylo společným domovem? Odepsal okamžitě:

„Nepřijedu do Čech!"

Byl tím časem jakési náhlé, blouznivé přátelství s jedním ze svých spolužáků, s mladým chorvátským šlechticem, Konstantinem Majakovičem, uzavřel, který též jako on byl někdy ve snách žil a nyní jako on se síle a důvodům věcí, světa a života poddával.

Místo do Čech jel tedy s ním na prázdniny tenkráte i každý následující rok. Doby takto na statcích Majakovičů strávené patřily pak dlouho mezi nejkrásnější jeho upomínky. Tám v těch šumících doubravách budovali jinoši, čerpající fantasie jeden druhému z duše závratné vidiny o budoucí velikosti Slovanstva snili o jakémsi „království božím" na zemi, o novém zlatém věku lidstva. Po celý čas prázdnin zdály se jim jejich utopie tak rozumné

a snadně k provedení! A teprve v akademii probouzeli se vždy k střízlivé skutečnosti.

Tak minul čas, a Jan Maria opustil konečně akademii co důstojník po ukončených studiích. Tenkráte volala jej sestra důrazně do Čech, prosila, by ji neoslyšel. Byla na něj tak zvědava!

„A pak," připsala. „jedná se též o nějaké peněžité záležitosti. Teď můžeš již za sebe bez poručníka jednat, Leopold učinil již všechny nutné kroky a vysvětlí ti vše sám, až přijedeš."

Jan Maria vydal se rád do Prahy, i on byl zvědav a těšil se svou sestru uviděti. Rosa Maria byla ve společnosti pro svou krásu i pro bystrost svého ducha pověstna. Byl nyní jejím triumfům přítomen. Srdce jeho však odvracelo se tu od ní ještě více, maska té affektace, kterou nazývali duchaplností, duchaplností čelící vždy jen k tomu, aby někoho ponížila, ranila, třeba se to stávalo nejměkčími sametovými tlapkami, zlatotřpytnými drápky, nemohla jej oslnit. Viděl příliš na dno toho srdce, a nebylo tam nic než čiré sobectví, suché, ba kruté, a bezměrná ješitnost. Rosa Maria neměla dětí. Lůno její, jako její duše, bylo neplodné. — Peněžní ta záležitost byla prostá. Havranice nevynášely, a Leopold měl v úmyslu postaviti tam cukrovar. Chtěl, aby Jan Maria k tomu podniku se značnou částí svého kapitálu přistoupil. Mladý důstojník, kterému Leopold byl zle-

tilost vymohl, usmál se pouze nedbale té myšlénce, že se súčastňuje nějakého obchodu, souhlasil se vším a prosil jen, aby ho nenudili podrobnostmi. Zásobil se na to bohatě penězi a všelijakými více méně zbytečnými tretkami a pospíchal na koráb, na kterém první svou velkou cestu podstoupiti měl. Nejméně deset ženských srdcí pukalo při jeho odjezdě z Prahy. Byl přes všechnu svou téměř chlapeckou ostýchavost velký dojem svou elegantní uniformou, svou krásnou, mladistvou tváří, svou vysokou, ztepilou postavou a distingovaným svým chováním učinil.

Konečně tedy vyplňovala se aspoň část dávných jeho snů! Koráb nesl jej tím temnoazurovým Středozemním mořem, jehož čaru se tak málo co pod sluncem vyrovnává. Musil pořáde na Byrona a nadšené jeho verše mysliti, a poesie, která tak dlouho v jeho prsou jako v kobce pochovaná dřímala, začala se probouzet. A s ní probudilo se celé jeho staré „já", tak dlouho tlumené a pouze občas na statcích Majakovičů jako blyskavice se objevující. Psal teď opět básně. Více ještě, než je psal, žil je, dýchal jimi, snil je. Ke všem dávným jeho vzletům přidružil se nyní ještě nový. Byl v stáří „sladkých tužeb" a „matných žádostí". Duše jeho byla plna ohně a byla čistá. Žena stála u něho ještě vysoko na pidestale, byla mu neznámou bohyní, krerou ze vzdálí ctil a která jej naplňovala jakýmsi posvátným, velebným strachem.

Koráb jeho křižoval podél afrických břehů, pak vrátil se a kotvil nejdříve na delší dobu před Korfú. Ostrov ten se svou rajskou scenerií učinil na něj uchvacující dojem a připomínal mu horování o archipelagu a cykladách v různých básních lorda Byrona. Stál jednou zamyšlen na baštách bývalého, nyní opuštěného anglického kastellu, zpit modrostí nebes a moře, sluncem, klonícím se k západu, vůní, která ze zahrad až k němu vzhůru stoupala. Z toho jasu a žáru, z toho azuru, z dýmu těch vůní, myslil si, měla by se jako někdy Venus Anadyomené (která se přece dle báje z týchž azurových vln zrodila) vynořiti dívka, avšak taková as, jako Haidée zjevující se v druhém zpěvu Dona Juana. Venuše zdála se mu příliš abstraktní, skulpturální. Haidée byla dívka. Ta byla pravou duší toho úsměvu přírody, svítícího tam dole u jeho nohou! Byla by jako perla v této velké lastuře, sklenuté z nebe a moře, z purpurových skal a z nádhery palem a květů ... A viděl bílou postavu, kterak se naň dívala okem smělým, smělým však pouze svou dětskou, nevědomou, netušící nevinností a čistotou.

„Haidée!“ snil dále, a vánek z moře ovíval mu měkce tvář a budil jaro a touhu v jeho prsou a ústa jeho šeptala na polo nevědomky jeden z Petrarcových sonetů, jen tak do prázdna před sebe, neb nevěděl nikoho, komu by ta slova byl šeptal — leda

té věčné vzdálené, bílé, vzdušné jako oblak Lauře nebo Beatrici svých neurčitých vidin.

Stal se takto beze zřejmé příčiny trochu smutným. Dal se pomalu po příkrých z kastellu vedoucích schodech dolů na zpáteční cestu. Pojednou slyšel hlasy a při zatáčce potkal se z nenadání za ostrým rohem bašty s celou společností, putující, nejspíše jako dříve on, k vůli vyhlídce nahoru na cimbuří. Byli to samí mužští a jediná mezi nimi dáma byla právě náhodou odvrácena, tak že jí v tvář vidět nemohl. Mluvila s kapitánem onoho korábu, na kterém Jan Maria sloužil, a jenž se v té společnosti nacházel. Vysoká postava její vznášela se jako v oblaku z bílých krajek, z kterých celý šat její pozůstávati se zdál, od hlavy plynula jí bílá španělská mantilla z tétéž látky, a v ruce držela rozevřený velký vějíř, taktéž bílý, avšak třpytící se jako rosou, kterým si oči clonila. Mimoděk zůstal Jan Maria stát a hleděl, mezi tím co kapitána pozdravoval, na vzdušný, imponující a přece tak graciosní ten ženský zjev. Dáma odvrátila se nyní od kapitána a zavřela vějíř, stála Janu Marii tváří v tvář. Mihlo to jako blesk celou jeho bytostí. Byla ku podivu krásná, ale krása ta byla rázu takového, o jakém nikdy nebyl snil. Čistota její pleti a ryzost jejich tahů byla podivuhodná, tvář její byla bledá, ale rty temně červené, obočí a řasy jako noc, a vlasy její bohaté, však trochu tvrdé, byly temnorusé jako žhavé zlato, po

kterém rudé jiskry skákají. Velké její oči, temné nad všecku černost, sálaly modravé paprsky zpod trochu unavených víček, která je na polo cláněla. Úsměv její rtů byl perlový blesk mezi rudými růžemi. Jan Maria salutoval a zapomněl ruku spustit, a netajený, naivní jeho obdiv jevil se mu až příliš zjevně po tváři. Pozorovala to a velké oči její zazářily nyní plně jako poledne, clona víček byla vyhrnuta, a pohled její, smělý a žhavý, měl účinek, jakoby jej u srdce uštknul. To nebyla ta tklivá smělost dětské neviny, jejíž vidinu byl před chvíli měl, co nyní na něj z těch zřítelnic blesky sypalo, Sklopil zmateně oči, cítil závrať a ruměnec přeletl mu tvář.

Dáma zašeptala tři slova kapitánovi. Neslyšel Jan Maria, co řekla, ale mohl to lehce uhodnouti, neb kapitan řekl: „Odpuste, madame la princesse," a pak zvolal na něj: „Ó, prosím na jediné slovo." Když k němu přistoupil, tázal se ho kapitán až naivně na prostou věc úřadní, beze všeho významu, a nečekaje ani na jeho odpověď, pravil dámě opět francouzsky:

„Odpuste, madame, byla to věc týkající se služby, a dovolte, bych vám uvedl —"

Patrně byla si tedy přála, aby jí byl uveden. Mladík byl znova zmaten.

„Madame Dragopulos," řekl kapitán, když ho byl jí jmenoval, a ukazuje pak na pána v prostředních letech, bezvýznamné tváře, ale

distinguovaného vzezření, připojil: „Monsieur Dragopulos."

„Charmé de fair votre connaissance," pravil roztržitě choť krásné paní a podával mu roztržitě ruku.

„Z vaší lodi, kapitáne?" tázala se dáma svým sladkým hlasem, lahodícím jako šepot moře. Pak vykřikla lehce, udělala totiž falešný krok a zachytla se, trochu vrávorajíc, ramena pana Plojhara, který jí náhodou nejblíže stál.

„Vasili," pravila svému muži, „hleď, to je trest za to, že chtěla jsem být příliš samostatnou! Nepřijala jsem tvé rámě a nyní ranila jsem se o hrozné tyto schody."

„Přijmeš nyní co kajícná, čím jsi dříve opovrhla, Pelagie?" odvětil manžel a podával jí rámě.

„Ne, děkuji," pravila a držela se pořáde mladého důstojníka, však docela lehce, jen koncem prstů, „byl by to nevděk, pustit se toho, který mi nejdříve rytířsky na pomoc přiskočil — totiž nepovažuje-li to za trest!" A zazářila tak na mladíka úsměvem a pohledem, že nedovedl než nesrozumitelná slova v zmatenosti pronésti.

S veselým hovorem stoupala nyní celá společnost dále vzhůru, a nahoře seznamoval se dostatečně s panem Plojharem, kdo to posud po cestě nebyl učinil. Co tu bylo úsměvů a sladkých slov! Zdálo se, že nastalo všeobecné bratrství. Jeden toliko starší

6*

pán, jakýs hrabě Něvarov, zůstal v normální míře a vypadal spíše trochu mrzutě.

Hned začaly též výkřiky obdivu nad krásou scenerie.

Paní Dragopulos seděla na sbořené zdi a zapalovala si klidně a s velkou gracií cigarettu, napíchnutou na zlaté jehlici, která visela na benátském, jako nit tenkém řetízku, nořícím a ztrácejícím se z krajek a v krajkách jako mihající paprslek po vlnách. Ona nebyla ani trochu nadšena. Chvilku mlčela.

„Pánové," zvolala však, když obdiv nepřestával, „ušetřte mě vším lyrismem! Po něm přijdou pak mythologické upomínky! Obávám se, že někdo nám docela připomene, že stojíme na půdě posvěcené nesmrtelnými zpěvy, že se za to má, že jest Korfù Homerův ostrov Phaeaků atd. atd., jako to tuším v ‚Guide Joanne' a všude psáno stojí. Podobné řeči mě irritují."

Všichni se smáli. Svlekla rukavici a mezi tím, co byzantinsky tenké, dlouhé její prsty cigarettu z „latakia" točily, mluvila dále:

„Znám sice ženské, které studují archaeologii a které dovedly tím suchoparem mužům hlavy pomásti — ale tomu druhu koketství jsem nikdy nerozuměla. Je to proti přírodě."

„Proč, princezno," řekl hrabě Něvarov. „Myslím, že je každý prostředek dobrý, jen když se jím cíle dosáhne. Měla byste to zkusit."

„Nemám třeba hledat prostředků, abych se líbila," řekla klidně, „a vy jste — ne zrovna zdvořilým."

„S ženou tak bystrého rozumu můžeme býti upřímnými," řekl hrabě také klidně. „Ale je to divné, vámi nepohne nic, co tisíc jiných do extasí přivádí. Vy nemilujete hudbu, vy nemilujete poesii, vy nemilujete . . . Madame, prosím vás, vy jste takovým originálem, řekněte mi, co vlastně milujete?"

Byla právě cigarettu dotočila a kouříc svou vlastní dále, podala tu nově zhotovenou Janu Marii a zároveň s posuňkem hlavy a ruky, kterým svůj tabákový dar doprovázela, odpovídala hraběti.

„Co miluji? Lásku."

A při tom slově pohleděla jinochovi do očí, a blesky jejího zraku oslňovaly jako slunce a rozjařovaly jako víno. Vryla ty své oči do něho. Vzal cigarettu s poklonou díků a ruka jeho se při tom až patrně třásla.

Usmála se podivně.

„Na co myslil jste, že jste zapomněl kouřit, pane?" řekla mu. „Nebo je váš papírosník za kabát zastrčený opravdu prázdný?"

„Ó, věru já — já —"

„Ano hrabě," pokračovala dáma, neočekajíc na mladíkovu odpověď. „Miluji lásku, slunce, život, štěstí."

„A předpokládám," řekl hrabě tiše, „že dodáte; a svého manžela."

Smála se. Jan Maria byl jediný, jenž ten rozhovor slyšet mohl. Ostatní společnost byla se poněkud vzdálila. Hleděl udiveně na hraběte.

„Jsme tak staří a dobří přátelé s hrabětem," řekla paní Dragopulos jako na omluvenou, vstala a přiblížila se k svému choti. Za chvíli byla opět středem společnosti, žertovalo se, hovořilo. Paní Dragopulos obrátila se zase k mladému důstojníkovi a pravila mu:

„Všichni přítomní vám řeknou, pane, že jsem egoistka, ba více, že jsem vtělená intriga. Jen se tažte a přesvědčíte se. Nuž, upřímně řečeno, je to pravda. Od první chvilky, ku příkladu, co jsem vás uviděla, — umínila jsem si, že vás zapletu do jedné ze svých hroznych pletich. Ale nelekejte se, slyšte. Zítra jest u nás ve ville Dragopulos jakýsi ‚bal champêtre', zde na Korfù něco úplně originálního. A víte, o co je zde mezi barbary, syny klassických někdy předků, nejvíce zle? O tanečníky z dobré společnosti! Když jsem vás zahlídla, řekla jsem si: ‚Zde by bylo o jednoho více!' — A to je ta moje intriga, z které se kajicně vyznávám, žádajíc ale za svou upřímnost odměnu: totiž tu, abyste mi slíbil, že zítra přijdete přes to pozvání teprve v poslední chvilce činěné. Žádnou výmluvu na službu na lodi nepřijímám — zde váš kapitán, který svoluje!"

Kapitán se uklonil a Jan Maria též, a políbil ruku, kterou mu pak milostivě jako královna za odměnu podávala.

Pak se trošku zachvěla. Slunce bylo právě zapadlo, jen jako ohromná glorie plálo cos ještě paprskovitě nad temným mořem, pruhovaným dlouhými purpurovými brázdami.

„Chládek," řekla a halila se těsněji do krajek své mantily. Pak přijala rámě svého muže, a všickni dali se na zpáteční cestu. Doprovodili paní Dragopulos a jejího chotě až ke kočáru, stojícímu na náměstí u královské zahrady. Když odjela, rozcházeli se páni na různé strany, pozdravujíce se na vzájem.

„Pane," řekl hrabě Něvarov vzdalujícímu se Janu Marii, „nespěcháte-li, prosil bych vás o krátkou rozmluvu."

„Jest mi líto, pane hrabě," — poklonil se mladý muž na omluvu — „ale věru — služba —"

„Ó, vím, že vám nejsem sympathickým, už k vůli tonu ne, jakým jsem mluvil s paní Dragopulos," řekl hrabě s lehkým, dobrým úsměvem. „Nehledejte žádných omluv. Vidite, jsem dotěravý, ačkoli se vyhýbáte, opakuji přece svou prosbu."

Mladík se přemáhal, aby hraběti neukázal příliš zřejmě, jak mu je nepříjemným, ale na tváři jeho jevila se přece nuda a stín nevrlosti.

„Máte matku, pane?" tázal se hlasem měkkým hrabě, a oči jeho byly tak plny dobroty, že Jana Marii dojaly. Nemohl hned

promluviti, v očích jeho byla okamžitě jakás vláha; připomněl si ji, tu drahou, dávno zmizelou, a viděl ji náhle v glorii nebes, a celé Havranice jako v bledém odlesku té záře.

„Myslete si, pane," řekl hrabě, „že matka vaše si toho přeje, abyste mě slyšel."

„Jsemt k vašim službám, pane hrabě," řekl mladík tonem uctivým.

„Sedněme si zde před tuto kavárnu, večer je krásný, než hvězdy vyjdou, bude rozmluva naše skončena."

Sedli a přinesli jim dva malé koflíky kávy po způsobu východním připravené. Mezi tím, co jí Jan Maria roztržitě okusil, začal hrabě mluviti.

„Neokouzlila vás paní Dragopulos?" řekl jako mimochodem.

„Jest to jedna z nejkrásnějších žen, kterých jsem kdy viděl," odvětil mladík a začervenal se.

„I já neznal snad nikdy krásnější," řekl hrabě, „a znal jsem jich o mnoho více než vy. Ale o to se nejedná. Viděl jsem, jaký na vás učinila dojem. A ona to viděla též, To je zlé. Proto chci s vámi mluviti."

„Odpusťte, ale jakým právem —"

„Ó, buďte klidným, vysvětlím vám hned. Vy jste ze severu?"

„Ano, z Čech."

„Tím větší pro vás u mne sympathie. Patřím na Rusi k tak zvané slavofilské straně. Ale i to jest vedlejší. Vy tedy uznáváte, že

jest krásná. Ano, jest to jedno z nejpůvabnějších stvoření, kterých jsem kdy viděl, jak vám říkám, — ale také jedno z nejzkaženějších."

„Pane!" — vzplanul mladík, „nedovolím, aby v mé přítomnosti někdo urážel dámu! A vy patříte mezi její přátele!"

„Ah, ne. Myslíte proto, že to řekla? Zná mě a ví, že jí opovrhuji."

„A přece jsem vás našel v její společnosti!"

„Tak to přináší svět, v kterém žijeme. Ale nechme takového rozjímání. Nedeklamujme o licoměrnosti společnosti. Slyšte, kdo ta paní jest. Nejdříve o jejím muži. Pan Dragopulos jest celkem nulou, ale náhodou jeden z nejbohatších lidí v Evropě a na světě. Jest bankéřem v Cařihradě, kam zítra se mnou pojede. Byl zde na krátkou návštěvu u ní. Nevím proč. Ale o něm dost, nechme toho dobrého Řeka. Žena jeho neví sama, ku které se počítat národnosti, činí to dle rozmaru. Otec její, totiž ten před zákonem, jest rumunským knížetem, ale ona od dětství žila nejvíce v Rusku a ve Francii. Jméno její rodiny po přeslici jest jedno z těch po celém světě známých, a ti, kteří je nosí, činí nároky na byzantinský trůn, tvrdí totiž, že pocházejí od někdejších císařů v Cařihradě. Matka její zamilovala se už co choť a matka dvou dětí šíleně do mladého toulavého cikána; paní Dragopulos jest jeho dcerou."

„Jak hnusné klevety!“ zvolal Jan Maria.

„Utište se,“ odpověděl klidně hrabě. „Paní Dragopulos je tak ‚romaneskní‘, chcete-li, že se tou cikánskou svou krví chlubívá, je-li právě v tom rozmaru, je tak cynická, že jméno své matky do bláta táhne, jméno té matky, která zase byla tak nestoudná, že nekalé své tajemství sama své dceři svěřila, nebo, chcete-li, byla tak upřímná. Ale jedná se o věci horší.“

„Ušetřete mě — nechci nic více slyšeti,“ řekl zasmušile mladík.

„Nemohu vás ušetřiti, nemohu vás zanechati s tím podezřením, že jsem pouhým pomluvačem. Musím vám přece říci, proč vám to všechno vypravuji.“

„Jsem věru dychtiv slyšeti, jak to ospravedlníte.“

„Nuž, vypravuji vám to proto, že vidím, jaký dojem smrtonosná tato sirena na vás učinila. Řekla vám tak roztomilým způsobem, tak sladkým hlasem, že při pohledu na vás v duchu zvolala: ‚Zde by bylo o jednoho více!‘ Žena ta lže vždy, intriguje z náklonnosti třeba v politice, nemůže-li jinak, jako právě teď, kde dělá v Athenách pletichy ve prospěch Ruska, snad také aby si přízeň královny získala, neboť jest nadmíru ješitná. Nuž, ačkoli tedy lže vždy, nelhala tenkráte, zvolala zajisté tak, jak vám to řekla, jen že vám asi neřekla vše. O jednoho čistého, nezkaženého člověka více, kterého zhubit chci, — tak zněla dojista celá její věta, a proto předsevzal jsem si vás

varovati. Pozvalá vás na zítřek. Slyšte moji radu. Nechoďte tam. Bude uražena, co vám ale do toho? Přijdete-li, padnete do jejích osidel, zhubí vás, budete ji a sebe proklínat, neboť ta žena zná duše zničit, věřte mi! Teď suďte o mně, jak chcete — ale matka vaše by mi děkovala, kdyby o tom věděla."

Vstal. Jan Maria byl jako v sloup obrácen. Nevěděl, co říci. Vstal též. Oba muži šli v soumraku těmi úzkými, příkrými ulicemi, k moři vedoucími, které se hemžily malebnými kroji obyvatelstva z okolí, šli kolem těch poloitalsky, poloorientalsky vypadajících domů, z nichž každý zdál se skrývati tajemství, a vše to zdálo se Janu Marii tak podivné, z pohádky, jako z „tisíc a jedné noci", tak cizí, nenadálé! . . . A vedle něho ten muž s tím měkkým hlasem, s těma upřímnýma, jasnýma očima a s tou hroznou zvěstí o jakési neřesti pravdě nepodobné, chodící v purpuru s maskou zázračné krásy na tváři. Ona! Obraz její zaplašil vše, co jej znepokojovalo okamžitě — byl mladý, velmi mladý, čistý, nezkušený. Byla svýma temnýma, cikánskýma očima, plnýma až závrať působící rozkoše, plnýma mystických kouzel, smysly jeho rázem horečně roznítila, panická jeho krev vřela mu jako rozpuštěné olovo v žilách. I to vypravování hraběte jaksi smyslně dráždilo a činilo spíše opačný účinek, než jak varovatel mínil. Neřest je hnusná nejvíce v malých poměrech. Avšak ta byzantinská, v purpuru zrozená zkaženost

dodávala jí jakéhosi velkého stilu, jakéhosi až tragického pozadí. Milovat Kleopatru, Messalinu! . . .

„Slíbíte mi, že nepůjdete?“ tázal se hrabě, avšak nedostal odpovědi.

Jan Maria ho neslyšel.

Byli u moře, hvězdy svítily již jasně, a zlaté jejich obrazy míhaly se dlouhými blesky temnými vlnami, vlnami klidnými, sladce se vzdechy lásky a rozkoše na břehu zmírajícími.

Člun, který Jana Marii měl na koráb jeho donésti, čekal již na něho. Námořníci salutovali.

„Slibujete?“ ptal se hrabě opět.

Jan Maria vstoupal do člunu a podával mu ruku.

„Děkuji vám za radu vaši, za dobrou vaši vůli,“ řekl nesměle, ale slibovati nemohl. Noc a moře, vůně kvetoucích stromů na břehu, vánek, hvězdy, všechno to spolčovalo se s ní.

„I kdyby mě zahubila,“ myslil si neurčitě, a bušící jeho srdce nedalo mu domysliti.

Odrazili od břehu. Člun se zakolíbal, pak sunul se hbitě při odměřeném padání a zvedání vesel po vodě.

„Bůh buď s vámi!“ zvolal hrabě nocí. „Pomněte!“

„S Bohem!“ zvolal Jan Maria slabě v odpověď, a hlas jeho ztrácel se v šumu moře.

A druhý den na večer šel a opojoval se jejím pohledem, a byl šílen tím co myslil,

že je láska. Po celý ten „bal champêtre“ tančila téměř výhradně jen s ním. Když ji při tanci v náručí držel, zdálo se mu, že ji již nikdy pustit nemůže. A ona oddávala se tak nyvě tomu objetí, tomu unešení, kterému se tanec podobal, zdála se plachá, jako ztracena ve snu, z kterého mu cos občas šeptala. Nevěděl co, nevěděl ani, co s ním pak nahlas mluvila, v středu společnosti, byl příliš mluvou jejích očí zaujat. Jen jednu rozmluvu si pamatoval.

Odpočívali po valčíku, ona na otomaně, on na taburetu, a kolem stálo a sedělo několik lhostejných osob. Mluvilo se právě o hudbě. Paní Dragopulos vmísila se v rozhovor. Někdo zmínil se o „Carmen“. Někteří chválili, někteří hanili.

„Co říkáte vy?“ tázala se paní Dragopulos mladého muže.

„Neříkám ničeho,“ odpověděl Jan Maria roztržitě; myslil si právě, že nejkrásnější hudba na světě je její hlas.

„Kde jste slyšel ‚Carmen‘“ tázala se ho.

„Oh, pouze v Terstě, a ‚Carmen‘ zpívala velmi prostřední zpěvačka.“

„Škoda, pak nemáte pojem, co to jest pravá ‚Carmen‘. Znám toliko jednu velkou umělkyni, která mě uspokojila, jest to Galli-Marié. A i ji bych všelicos vytýkala, na příklad tu scénu v krčmě, když tančí. Tu nedovedla býti docela cikánkou, která si umínila, že toho muže láskou opojí.“

Mlčela a za chvilku dodala:

„Ovšem, pruderie naší společnosti nedovolila by nikdy, aby scéna ta se vší patřičnou svůdností na jevišti se uvedla. A pak je k tomu snad také aspoň tří kapek cikánské krve zapotřebí."

Zamlčela se opět a zahleděla se do jeho očí tak upřeně, že se mu zdálo, že jej pohled ten pálí u srdce. Zakryl si na okamžik zraky, jako četnými světly v sále oslněn. Ona se jen usmála. Dali se opět do tance.

Když se loučili, když jí ruku líbal, nahnula se k němu lehce a zašeptala:

„Přijďte zítra večer opět, vejděte, až uslyšíte ‚Carmen' na klavíru."

Jak celý následující ten den až do večera přežil, nevěděl sám. Když člun jeho přistál k břehu, podal mu někdo list. Hrabě Něvarov mu jej byl zanechal, a posel byl ho marně po celý předešlý den prý hledal. Roztržitě přelétl ten dopis zraky. Hrabě psal:

„Pomněte, co jsem vám řekl! Ta žena neví, co jest láska. Nevěřte těm sálajícím pohledům, je v nich více ledu nežli žáru. Znáte tu pověst o čarodějnicích, které se koupají v mládenecké krvi, aby omládly? Není to pověst, jest to pravda. Ona jest jedna z nich. Obnovuje vyprahlou, pustou, prokletou svou duši takovými obětmi jako jste vy. Odhodí vás, až budete jí a těm podoben, s kterými žije."

List ten nedělal žádný dojem na mladíka. Roztrhal jej na kousky. Nehněval se, nemyslil už ani na to, že jej byl četl, a nevěděl, co v něm stálo. Spěchal městem, došel za krátko až k ville Dragopulos, vnikl nepozorovaně do zahrad, omamujících ho vůní, chodil temnem kolem domu, až „Carmen" zazněla. Pak vešel. Nepotkal nikoho na schodech ani na chodbách, a dvéře salonu byly otevřené jako jeho okna. Hořely tam pouze dvě voskové svíčky na klavíru a v šeru viděl luznou její postavu, oděnou v prostém rouše z bílé, měkké orientální látky, která lnouc k nim, čarovné formy jejího těla více vyznačovala než halila . . . Zpívala a tančila mu, a moře doprovázelo její zpěv a hvězdy dívaly se okny na její tanec a vůně opojovala jako její pohyby. Moře, hvězdy a vůně byly opět jejími spojenci . . . Když ji šíleně k sobě trhl, vymkla se mu polekána a uprchla mu do zahrady, a tam klesla mu, když ji dohonil, teprve do náruče jako podléhající jeho vášni a své slabosti. Odcházel od ní přesvědčen, že byla jeho obětí. Ze všeho, co byl o ní slyšel, nevěřil ani slova, ba ani mu to na mysl nepřicházelo.

Teď byl jejím. Nepustila jej více. Dva měsíce žil životem, o jakém se mu nikdy ani zdáti nemohlo. Jak slabé a vyrudlé byly všechny fantasie básníků a romanopisců! Zdálo se mu, že štěstí svoje ani chápat nedovede . . . Tu přišel blesk z čista jasna: koráb jeho do-

stal rozkaz, aby plul do Piréa. Zoufale přinesl jí tu zprávu.

„Opustiti Korfù!“ zvolal a lomil rukama:

„Dítě!“ usmála se. „Co na tom? Což jsem zde přikována? Jedeš-li zítra, pojedu dnes, což nekotví vlastní moje yachta v přístavě?“

„Ó ty moje spáso!“ zvolal vášnivě a blažen. A v Athenách milovali se dále — ale už jí neříkal „spáso“! Aspoň ne dlouho.

Vše vyplnilo se za několik měsíců tak, jak mu to hrabě Něvarov byl prorokoval. Začal ji vidět v pravém světle a nepochyboval více, kdo z nich byl obětí. Neměl více pro ni čar novosti, nebyl jí více tím čistým, jinošským zjevem, který ji tenkráte lákal, nebyl jí více bílým, poroseným květem, který by rozškubati mohla v kruté rozkoši. Byla jej k sobě snížila, budila všechny zlé pudy v jeho duši, trhala jej s každé výše, na kterou se postaviti snažil, táhla jej do kalu k sobě, unavila jej duší i tělem, a pak jí ničím více býti nemohl. Jeho krev, v které se byla koupala, neměla více omlazující síly pro čarodějnou onu lázeň, o které se hrabě byl zmínil. Začala ho nenáviděti, neboť stával se jí nepohodlným. Hledala vzruch u jiných a žárlivosti jeho smála se do očí. Začal ji též nenáviděti, ale nedovedl přece jejím kouzlům odolati, chtěla-li jej rozmarně u svých nohou uviděti. Konečně chtěl se zmužiti, chtěl učiniti konec. Když však viděla, že se snaží, aby se vymknul

zcela z jejích pout, zbouřila se její ješitnost a zbouzela teď zchytrale jeho žárlivost líčenou láskou ke kapitánovi jeho lodi, jemuž se byla posud posmívala. Padl do té hrubé léčky. Oba muži počali teď na sebe nevražiti, a Jan Maria začal těžce cítiti, co to znamená být ve vojenské službě sužován. Žilť v pravém pekle mezi nenávistí a žárlivostí. Trpěl k tomu mocnými záchvaty smyslné, až chorobné náruživosti, které končily často slzami, prolévanými nad vlastní skleslostí. Neboť nebylo nejslabší illuse lásky. Věděl, že byl otrokem ve službě pouhé neřesti. Ta žena byla hnusná. A přece jí podléhal, ztrácel veškerou úctu před sebou. Proklínal sebe jako sketu, a ji jako nevěstku.

Rozkaz, který jeho loď konečně do Alexandrie volal, spasil jej. Tentokráte nejela už paní Dragopulos za ním, plula do Norska, a to s mladým lordem, který se stal následníkem pana Plojhara a jeho kapitána. Tak končila ta velká jeho vášeň. Vyšel z toho boje až k smrti raněn, oloupen o nejkrásnější illuse! To jediné, co zbylo z celého smutného románu, byla nenávist mezi oběma muži, a muka, která Jan Maria následkem toho ve službě snášel. Život stal se mu takto břemenem. Myslil často a vážně na samovraždu. Avšak neurčitá, skrytá jakási morální síla jej držela. Byl chybil a zdálo se mu tedy, že nese spravedlivý trest. A snášel jej téměř dvě léta, tak jak byl: někdy lehčí, někdy těžší. Názory jeho začaly se jasniti po čas jeho utrpení. Nezahynul, neboť, ač

těžce raněn svými zkušenostmi, nebyl jimi přece otráven. Všechno, co dobrého na dně jeho duše z dob útlého dětství dřímalo, přicházelo pomalu nyní a zraleji na povrch a stalo se mu lékem. Ve světlých a chmurných chvílích začal nejdříve s jakousi melancholií, pak s vroucností na daleký onen kraj na severu mysliti, který mu býval vždy tak drahým, pak začalo se mu z té duše po tom tichém domově stýskati, v němž byl s matkou žil, po tom lesním hřbitůvku, kde ona pod rovem dřímala. A dojmy ty stávaly se silnějšími a silnějšími, a vše, co souviselo s tou jaksi biblicky zbarvenou idyllou jeho dětství, nabývalo poříde intensivnějšího světla. Staré jeho ideály vstávaly ze svých ssutin. Neusmíval se dětinské jejich prostotě, viděl nyní celou mravní jejich krásu. Co jiného znamenaly na dně než volnost, pravou mužnost, čisté, nesobecké člověčství? Ó, Bohu díky, dovedl je ještě tak horoucně milovati jako tenkráte, a rozuměl jim nyní lépe. V duši vzplanula mu novou silou a s novým nadšením nesmírná láska k té opuštěné, světem zneuznané, k Bohu po staletí marně o spásu volající zemi, „kterou nepřátelé její na kopytech koňů svých roznášeti chtěli". Tato slova ubohé, dávno v prach už rozpadlé jeho chůvy nebyl nikdy docela zapomněl, ani tenkráte ne, když nečisté plameny divoké vášně srdce jeho téměř v popel obracovaly, neboť i tenkráte vyšlehla z toho popela a troudu někdy tklivá na onen kraj

upomínka jako hvězdná jiskra . . . Oh, vrátit se tam opět, třeba jen na okamžik, políbit tu posvátnou půdu, která jej znala z oné krásné doby, když na něm nebylo viny, když nevěděl, co to neřest, frivolnost a podlost! . . . Stalo se mu to jakousi fixní ideou, čistou a povznášející. Třásl se radostným rozechvěním, představoval-li si, že se tam vrátí co marnotratný syn ke krbu svých otců. Což nečerpal by novou morální sílu a podklad k novému, lepšímu životu, kdyby se přitulil k ňadrům té velké matky? Myšlénka ta rostla, rostla a provázela jej všemi moři. Vnukala mu vzlet a nadšení. Apostrofoval tu „velkou matku" plamennými a něhy plnými slokami. Když pak po delším pobytě v Cařihradě loď jeho po tak dlouhém čase konečně do Terstu se vrátila, chopil se té příležitosti, žádal o dovolenou a chystal se na cestu do Čech.

Den před svým odjezdem obdržel dopis s adressou už několikráte změněnou, neboť putoval na všelijaká místa za ním a zde teprve došel konečně svého cíle. Otevřel jej a pohlédl nejdříve na podpis. Byl radostně překvapen; byl to list od jeho přítele Konstantina, onoho chorvatského šlechtice, s kterým jej po dlouhý čas tak blouznivé přátelství spojovalo. Byl o rok dříve z akademie vyšel a od té doby byl mu jako zapadl. Říkali někteří, že zemřel, druzí, že desertoval s lodi.

Jan Maria, ač to jejich přátelství se bylo poslední dobou v akademii trochu střízlivějším

7*

a chladnějším stalo, nebyl nikdy přestal jej milovati. Dychtivě četl tedy nyní jeho list.

„Jsem šťasten," psal Konstantin, „tak dokonale šťasten, jak to možné smrtelnému člověku. Žiji v pravém ráji, v poušti kvetoucí. Nedovedu Ti určitě říci, kterému státu zeměpisné mapy jižní Ameriky tropické tyto lesy připisují. Nestarám se o to a může ti to býti lhostejné. Náhodou přišel dnes missionář sem v tuto malou osadu, a dobrý ten „padre Ambrosio" slibuje mi slavně, že psaní moje do Evropy s sebou vezme a Tobě bezpečně pošle. Tento papír, inkoust a péro, kterým píšu, jsou jeho darem. Byl tak dojat, když viděl hrubý kříž, který jsem postavil nedaleko svého domku, spleteného z prutů a větví. Červeně a bíle kvetoucí liany postaraly se štědře, aby to znamení spásy co nejnádherněji festóny a guirlandami ozdobily. Ty víš, jak hluboce a nadšeně jsem Krista vždy miloval, a sladký a velký jeho obraz jest to jediné, co jsem na dně své duše co útěchu zachoval, jest to jediný zjev, kterému neubylo záře a světla v onom pekle lží, muk a frašek, které se u vás nazývá životem. Jinak proklel jsem vše, co se zove civilisací, vše, co s ní souvisí. Zřekl jsem se jí, unikl jsem jí šťastně, nyní snažím se ji zapomenout; jsemť jako člověk, jenž se ráno probudí a noční můru zažehnává, která jej byla děsila a dusila. Proč Ti píšu, Jene Maria? Proto, že jsem Tě tehdy miloval, když celý svět se mi ve chmurách jevil. Tys

poslední mojí upomínkou na minulost, poslední. Zapomeneš na mně a já na Tebe snad též, neboť neuvidíme se asi nikdy více na tomto světě. Ale chci, abys, vzpomeneš-li přece někdy na mne, viděl mne v pravém světle, tak jako mne vidí Bůh. Chci Ti vysvětlovati své jednání, abys se za mne nezardíval, neboť společnost, v které žiješ, mě buď zatratí nebo bude mi bláznů spílati. V jejích očích jsem jaksi bezectný. Slyším je, jak o tom deklamují, že jsem zanedbal svoje povinnosti. Které asi myslí? Zajisté ty malé povinnosti, neboť na ty velké ta malicherná společnost, která jich nikdy nekoná, ani nemyslí. Ale zanedbání těch malých nese těžce. Jsem šlechtic a důstojník. Odřekl jsem se svých rodinných tradic a desertoval jsem docela! Rácha! Rácha! . . . Jene Maria, usmívám se. Lojové svíčky mohou míti v jistých okolnostech svou cenu, ale v záři slunce nezpozoruješ chatrné to jejich plápolání. Upřeš-li veškerou sílu duše své, bys pojal velkou pravdu, může se Ti snadno státi, že v tom svém přemítání přehlédneš na ulici osobu, kterou bys byl jinak pozdravil, a káčíš-li modly, neřekneš jim dříve: „pane". Pomysli si, že by kdo předstoupil před Krista — bude mu povídati o řádech svých předků nebo o zvláštní důležitosti svého pluku? . . . Čest je pouze jedna, čest muže a člověka, a proti té jsem se neprohřešil. Zvláštní čest kasty neb stavu neuznávám. Ta může platiti pouze pro tu kastu nebo pro ten stav, a nemám s ní

co dělati, protože se do žádné kasty a do žádného stavu více nepočítám. Jsem člověk, jsem muž. Důstojník? Šlechtic? Nevím už, co to je. Je mi to už nejasné, jako zapomenuté hry mého dětství. Na takové věci se lehce zapomene v životě p r a v é m . . . Vedle mne, pokryta květy, sama více květu, temnému květu, než něčemu jinému podobná, sedí žena, moje žena. Hledím jejíma očima, těmi dvěma temnými otvory do nekonečna se prohlubujícími a až po kraj naplněnými paprsky, hledím jimi na dno její duše, a shlížeje se v tom nebeském zrcadle, opakuju Ti, nyní že žiju pravým životem. Zde smím i děti míti bez výčitek — doma byl bych zplodil otroky. Ah, nikdy nebudu litovati, co jsem učinil. A bylo to tak prosté: Zanechal jsem stav a lidi, kteří mi nebyli nikdy sympathickými a mezi kterými jsem proto žil, že jsem mezi nimi vyrostl, a ne proto, že jsem si společnost jejich vyvolil. Měl jsem k tomu právo. Avšak ty řekneš mi snad: Mohl jsi se vrátit sem, kvitovat, uspořádat svoje záležitosti a pak teprve odejíti. Odpovídám: V divokém záchvatu touhy po volnosti a blahu nemyslil jsem na to, a pak, což to stálo za tu práci? Šel jsem do svého „království nebeského" hned, když jsem viděl bránu otevřenou — nechat pochovají mrtví mrtvé své. Já žiju. Vyšel jsem z domu, kde mi bylo úzko, bez okolků pod širost nebes. Stojím na svém: Měl jsem k tomu právo! Zbývá ještě něco, o čem nutno promluviti.

O těch vážných, skutečných, velkých povinnostech člověka. Mohl bys mi říci: „A což Tvoje rodina, Tvoje vlast?“ Jene Maria, víš, že rodičů nemám, a ti ostatní se o mě nestarali nikdy, nebudou mne postrádati. Nechal jsem jim vezdejší svůj statek, to bude jim milejší než já. Lačnili po něm více než chudí a nazí, kterým jsem ho nechat mohl. Ale někdy je větší milosrdenství hodit sousto psům. Jsou více k politování. Nemají jiné útěchy než — chléb. A vlast? Jene Maria, znáš staré blouznivé moje sny. Že si na ně posud zpomínám a že vím, že to byly pouhé sny, to jest jediným trnem, vězícím v mém srdci. Jsemť Chorvat, a Chorvat jako Irčan nemá vlasti, protože mu ji jiný vzal. Nedovedu žíti co otrok mongolské hordy, která mi odňala, co každému to nejdražší. Kde není práva, nemůže býti také povinnosti, a proto žádné nemám. Řekneš snad: „Bylo by povinností bojovati proti těm, kteří lid tvůj potlačují.“ Jene Maria, před Bohem Ti přísahám, že bych život svůj dal rád za svůj lid a že bych byl s ním setrval, kdybych měl nejmenší naději na ten boj. Avšak lid ten rozpadává se na dvě části: jedna trpí a snáší ze zvyku a bude ze zvyku až do skonání snášet. Druhou proklínám a opovrhuju jí. Spojila se, pohnuta nejnižší zištností, s těmi, proti kterým bojovati měla. Ani u jedné, ani u druhé pak není nejmenší stopy důstojnosti. Národ, který si netroufá sníti o své samostatnosti, není hoden, aby žil. Lituji toho

lidu, ale nechápu jej a nemohu mezi ním žíti. Stával a lehal jsem vždy s pocitem nepomstěné urážky. Bylo to cos jako vpálené znamení otroka na čele. Miloval jsem ten lid, avšak ještě více nenávidím jeho nepřátel. Láska moje byla neplodná a nenávist bez účinku. Bůh neslyšel ani moji modlitbu, ani kletbu. A proto jsem odešel. Buď šťasten — můžeš-li. Miloval jsi svou vlast též, neznám poměry vaše tam na severu, nevím, jak dalece ty Tvoje Čechy do řady těch nešťastných a bídných, potlačených počítati lze, a nevím, jak dnes smýšlíš a cítíš. Život má tak divné účinky na mnohého. Snad jsi se už „vpravil do poměrů", které Ti někdy působily hrůzu, a následovně jsi tím, co se také nazývá „šťastným býti". Rozděluji lidi na dvě kategorie: jedna jde životem kol bídy, kterou nevidí, a hvízdá si písničku. Druhá přisedne k těm, kteří pláčou, a pláče s nimi. Běda těm, kteří si hvízdají! Celý můj život byl trpký pláč od prvního dne, kde jsem myslit začal. Dokud jsem doufal, že bych pomoci mohl, snášel jsem. Ale když jsem doufat přestal, odešel jsem. Vzduch, v kterém jsem dýchat musil, zhnusil se mi, a vyšel jsem na čistý. Ale nehvízdám si proto přece písničku. Ó, Jene Maria, nevolám k Tobě, abys mne následoval, ale připomínám Ti naše dávné blouznění, naše nadšení, naše ideály. Ó vzpomeň si někdy na ně, a nesměj se jim. Věř, že jedině to má ceny, že jedině to jest pravdou, nad čím

se prostřednost a egoism útrpně usmívá, nad čím krčí ramena a praví: „Blouznivé sny nezralého mládí.“ To blouznivé mládí jest Bohu blíž a vidí nezkalenými ještě zraky. Říká se „utopie“! Avšak že lidstvo schopno tvořit utopie, toť jeho ctí. Že ty utopie zůstávají utopiemi, jest jeho hřích a hanba. Ukazoval jsem na evangelium, a řekli: „Bereš-li to doslovně, není možný stát, ani společnost, ba ani církev.“ A já pravím: Tím hůře pro ten stát, tu společnost a tu církev, je-li tomu tak! A šel jsem. — Nuž, naposledy tedy i Tobě: S Bohem! Cítím, že nebudu dlouho živ, v této krajině umírají lidé bílé pleti záhy, a štěstí takové jako je moje stravuje, pohlcuje, sžírá: jest příliš velkým, než aby se dlouho snášet mohlo. Avšak buďsi, smrt nemá zde hrůzy; padneš do květů, květy se nad tebou sklenou a za nedlouho pučí opět květy z tebe; sytily a živily tě vůní svou, a pak z tebe pučí — staneš se jaksi sám květem. A to, co nazýváme duchem? Jene Maria, věřím, že jest nesmrtelným, věřil jsem to vždy, a od té doby, co pohlížím spletí tropických lesů ku hvězdám, a co čtu v očích té své ochočené laně, která mojí ženou, jest víra moje ještě pevnější. Od té doby, co žiju život čistý a prostý, od té doby, co jsem takto Bohu blíž, zdá se mi, že On se mi zjevuje na dně mé duše. Pochyboval jsem o jeho jsoucnosti při rachotu pout na nohou těch, které jsem miloval, a při drzém smíchu katanů, které nesmetl žádný

hrom. Buď On těm milostiv, kteří jej zapírají nedostatkem lidské své důstojnosti! Tobě pak, ó Jene Maria, nechť poskytne Ti nejsladšího daru života — klidu duše!"

List ten padl mu z ruky. Zdál se mu jako hlas přicházející se světa nad sluncem a nad měsícem, zachvěl se tušením, že přítel jeho nemešká již mezi živými, a kdyby se mu byl Konstantin zjevil a dutým hlasem z rakví vstalých na něj promluvil, nebyl by zajisté hlubší na něho učinil dojem než tím zažloutlým, dlouho bloudivším a konečně jej naleznuvším listem.

Nebylo to významné, že k němu Konstantin teď právě promluvil? Bylo mu, jako by vítr, boží ten dech, mohutně do těch jisker zadul, jež v hloubi jeho duše tak dlouho a vytrvale doutnaly. Jaké síly nabývaly nyní zapadlé ty jeho ideály, ku kterým se vracel!

Jakou silou bouřila kajicnost v rozbrázděném jeho srdci, rozbrázděném studem a lítostí nad prázdnotou, sobeckostí, smyslností a rozkošnictvím prožitých let! Jak toužil po tom býti pravým člověkem! Pryč se vším, co vlastní hřích, vlastní pošetilost a co převrácenost společnosti mezi člověka, jak z rukou božích vyšel, a toho Boha a jeho vůli stavívaly!

Jak šťasten byl Konstantin, že nalezl pravý život a pravé blaho! Avšak není třeba proklínati civilisaci. Nezoufal nad ní jako Konstantin. Bylo možné, žíti v jejím středu a přece

pozvedati čelo proti hvězdám, jak to na nás žádá Bůh!

Ne, nebylo třeba zoufati a utíkati v samotu a v poušť jako Konstantin. Ani nad těmi netřeba zoufati, kteří tupě snášejí a trpí. Kdo spí, není proto mrtev. A není to mužnější, důstojnější státi na svém místě, třeba sám a sám, a nevzdávati se? Konstantin se mýlil, když zahodil zbraň, v tom byla sobeckost, a Konstantin to neviděl. Mysiil jen na boj zbraní a zapomínal na onen morální, skutky. Jan Maria půjde cestou jinou. Byl mnohem šťastnější než jeho přítel. Nezemřela v něm naděje, ta matka velkých činů. Byl také mnoho trpěl, ale všechna trpkost, všechna sklamání, kterých doznal, byly mu k dobrému, neboť ukazovaly mu, jak byl zbloudil, a nyní ležela pravá cesta před ním. Žíti s přírodou tváří v tvář, toť nejušlechtilejší, nejpřirozenější způsob života, zajisté. Ale proto nebylo mu třeba prchati za oceán. Hle, zde ležely před zrakem jeho duše ty drahé Havranice v glorii nejtklivějších upomínek! Tam se usadí na vždy. Pouhá dovolená mu nestačí. Vystoupí ze svazku armády, tak prostá to věc. Učiní hned kroky, jakmile do Prahy přijede. Divil se, že mu nikdy dříve nepřišlo na mysl, co přece tak na dlani leželo! A pak cítil ještě něco ve svatyni svého nitra, co Konstantin nebyl nikdy poznal; cítil vzlet své duše, cítil se poetou a umělcem. Žil tedy životem dvojnásobným, dvojí ležel před ním

svět, dvoje kynulo štěstí! O, jak děkoval znova vroucně Bohu, jak cítil se mužem, jak sladká zdála se mu uložená sobě povinnost! Být vzorem muže! Jizvy v jeho srdci byly zacelené, vzpomínka na tu ženu-démonu, na tu ženu-upíra mizela mu úplně z duše, byl to divoký, těžký, chorobný sen horečný, z kterého se probouzí zdráv. Ó, ideál ženskosti stál pro něj posud vysoko na podstavci, vysoko, až u samých hvězd; nebylo se ďáblu rozkoše nikdy podařilo povaliti ten ideál v kal, ani tenkráte ne, když se sám až po pás kalem brodil! Svatá památka jeho matky zachránila jej. Nebylo mu takto nikdy možno nevěřiti v pravou ženskost. Doufal nyní, že stane se opět hoden pravé ženy, a cítil, že nebyl posud ztracen; a nebyl, neb víra v čistotu a dobro byla hluboce v duši jeho zakotvena a stud stál posud co anděl strážce po jeho boku, a ruměnec nebyl posud cizincem na jeho tváři. Ne, život nebyl mukou, myslil si, jak se mu to bylo někdy zdálo, ale darem, který nebyl posud dosti cenil a jehož si vážiti a patřičně užívati bylo nyní svatou jeho povinností.

S takovými myšlénkami, s takovými předsevzetími přijel Jan Maria Plojhar do Prahy.

Sestra jeho byla toho času s mužem někde na cestách, a byl tomu téměř rád. Nehledal tu společnost, v kterou by jej byli nutili, s kterou by se byl u nich sešel, chtěl býti uveden do pravé společnosti pražské,

do společnosti české, a té, věděl, že byla sestra jeho docela vzdálena. Byl nadšen krásou Prahy a ve svém nadšení nechtěl ani zpozorovati, jak jí nyní každým dnem více kazí a svými „opravami“ a svým nemotorným „obnovováním“ a banálností těch svých „nádherných nových budov“ o její ráz, o poesii její olupují. Ubytoval se na Hradčanech, nechodil téměř dolů do města a nemohl se vyhlídkou z oken svých pokojů nasytit, která se otvírala na „Hlubokou cestu“ a jediný svého způsobu pohled na město, na Petřín a na Vltavu, ztrácející se v mlhách mezi modrými pahorky, poskytovala. Nalézti byt, jenž jej okouzlil, bylo se mu snadně poštěstilo, avšak problém, jak se do společnosti svého rodného města dostati, v kterém se byl cizincem stal, nedovedl nijak rozluštiti. Zatím co o to dělal marné pokusy, neměl jiných známých než důstojníky pražské garnisony. Úzké jejich kastovnictví, povrchní, mělký jejich názor o životě a věcech, malichernost jejich cílů, to vše mu arci málo lahodilo, avšak našel přece několik roztomilých mladých lidí mezi nimi, kteří se mu aspoň stali snesitelnými jistou švalreskností svého chování a upřímně naivním přiznáním se, že o ničem na světě nepřemýšlejí. Bylo aspoň možno se s nimi ob čas pobaviti. Chodil s nimi a jezdil na koni za město, když si od studií odpočinouti chtěl, jimž se teď horlivě oddával. Pozval někdy ty mladíky k sobě,

aby u něho popili čaje, kouřili, šachy a karty hráli, a při takových příležitostech vytasil se mnohdy z nenadání se svými náhledy, a pozoroval pak, jak s nelíčeným udivením se na něj dívali jako na člověka, o jehož zdravém rozumu trochu pochybovali. Ani netušil, jak se stával pověstným.

„Je to fantasta," říkali tolerantnější mezi sebou, „ale roztomilý."

„Je to blázen," tvrdili ti, kteří mu byli méně nakloněni.

„Myslím, že chce být zajímavým," tvrdil vždy jakýsi nadporučík Müller, rodem Vídeňák. „Pósuje, ale výběrem své pósy neosvědčil nejlepší vkus."

Jan Maria a nadporučík Müller cítili hned při prvním setkání se na vzájem jakousi antipathii, která stále rostla. Nehledali se, ale náhoda je sváděla, zacházeli spolu s ledovou chladností, za níž se skrývala rozdrážděnost, jež se stala pro Jana Marii konečně osudnou.

Byl asi už měsíc v Praze, a začal býti netrpělivým, začal se sám sebe tázati: „Kde je to jádro Prahy, které stále a marně hledám, kde je ta česká Praha, která má býti mojí spásou a zdrojem nového mého života?"

A ta Praha jeho snů a tužeb prchala před ním jako fantóm. Začal býti smutným a někdy rozčileným, nebylo mu volno. Ne, to nebylo možné! Všechny ty různé „besedy", do kterých byl sem tam uveden, nemohl po-

važovati za representaci té společnosti, po které toužil. Odpuzovaly ho svým triviálně měšťansky obmezeným tonem, tím parfumem vulgárnosti pochybných hospod, který vanul z rozhovorů jejich členů, z tvářnosti jejich místností, ze všeho a všeho. To by měla býti *jeho* Praha? Uzavíral se raději znova do svého pokoje a konečně se rozhodl: „Pojedu na venek! Vždyť konečně Praha nejsou Čechy, a Havranice jsou vlastně zaslíbenou mojí zemí."

Když se chystal k odjezdu, přijela Rosa Maria do Prahy. Spěchal k ní. Řekla mu, že je nesmírně ráda, že jej vidí, a Leopold zdál se býti zrovna u vytržení nad tím shledáním.

Začali pak o budoucnosti mluviti.

„Zdržíš se dlouho zde?" tázala se sestra. „A kam odsud pojedeš?"

„Zůstanu vůbec v Čechách," odpověděl.

„Jak to," divil se Leopold, „zakotví tvůj koráb snad teď někde pod Šumavou?"

„Ať můj koráb kotví, kde chce, neb ať pluje, kam ho voda ponese," řekl Jan Maria, „učinil jsem již nutné kroky o propuštěnou."

„Nevěřím svému sluchu," zvolala Rosa Maria v nesmírném udivení.

„Kvituji," řekl suše její bratr s určitostí.

„Ale to jest čiré bláznovství!" zvolala. „Co tě k takovému šílenství přimělo?"

„Nechci sloužit. Nesrovnává se to s mým přesvědčením ani s mými náklonnostmi."

„Prosím tě, vysvětli mi trochu tyto hádanky," řekl Leopold. „Jaké to máš přesvědčení, jaké náklonnosti?"

„Ah," řekl Jan Maria. „Ty tomu neporozumíš, ač to velmi prosté. Ty's zde cizincem. Já cítím se však synem této země, kterou miluji nade vše."

Leopold pokrčil rameny, a Rosa mlčela.

Za chvíli řekla: „Nechápu, co ti vadí býti důstojníkem v armádě, i když se cítíš ‚synem této země', jak se dle svého zvyku spíše poeticky než jasně vyjadřuješ. Nevím, jak to vykládat, narodila jsem se též zde, avšak necítím se ani trochu ‚dcerou této země'."

Tvář její byla nehezká tvrdou ironií jejího úsměvu.

Nyní pokrčil zas Jan Maria rameny.

„Necítila's se ani dcerou své matky," myslil si nemile dotknut, ale mlčel.

„Ty si to rozmyslíš," dodal za chvilku Leopold. „Čím bys tedy býti chtěl? V tvém stáří přece se nezahálí."

„Půjdu do Havranic, budu sedět na svém statku, budu ho spravovat."

„Budeš sedlákem?" tázala se uštěpačně jeho sestra a zdála se náhle v podivných rozpacích. Sklopila oči, a Leopold mlčel.

„Něco podobného," řekl krátce Jan Maria a vzal svou čapku.

„Stůj!" pravil náhle dychtivě Leopold, „nečiň žádných kroků, anebo, není-li už

pozdě, odvolej tu svou žádost o propuštěnou. Snad telegrafickou cestou —“

„Úmysl můj je pevný,“ řekl Jan Maria a počal se rozčilovat.

„Ne, není to možné!“ zvolal Leopold. „Ty's se přenáhlil! Proč jsi se dříve se mnou neporadil? Ty nevíš, jaké ztráty jsme utrpěli v cukrovaru, ty jsi na to nemyslil, že statek zadlužen a že, vyplatíš-li své sestře podíl —“ Zamlčel se.

„Dále,“ řekl temně Jan Maria. „Domluv.“

„Nuž, myslím, že tak jak tak Havranice — přijdou brzy do prodeje. Účastnil jsem se velkolepého podniku v Německu a jest nám toho podílu tvé sestry nutně zapotřebí.“

„Ale otcovský můj kapitál —“

„Ach, ty tak málo peněžitým záležitostem rozumíš!“ zvolal Leopold. „Říkám ti, že ztráty naše byly značné, a zapomínáš na velké sumy, které jsi spotřeboval a které jsem ti zasýlal, kdykoliv jsi o ně psal. Myslím, že jsi se velmi dobře bavil po celý ten čas“ — a usmál se, mžouraje očima.

Jan Maria se zapálil. Vzpomněl na velké sumy, které byl spotřeboval, aby mohl ve sférách oné ženštiny se pohybovati, na kterou bez uzardění a bez trpkosti ani vzpomínati nemohl. Ah, teď přicházel trest za onu vinu — snad se sesují všechny plány a krásná předsevzetí. Ne, trest ten byl by větší než jeho provinění! Hlava šla mu kolem.

„Zítra předložím ti účty," řekl Leopold. „Uvidíš, jak to všechno jasné a prosté."

„Obral mě, oloupil, jsemť tím jist," řekl si Jan Maria temně uvnitř svého trýzněného srdce. „Buď jak buď, zasloužil jsem to a pracoval jsem o své vlastní záhubě."

Výraz jeho tváře byl tak zoufalý, že Leopold konejšivě řekl: „Nepodávej se černým myšlénkám, vždyť jsem neřekl, že vše ztraceno, a na mizině nebudeš, ani až se Havranice prodají."

„Havranice prodat!" opakoval si Jan Maria ustavičně na ulici, a musil se přemáhat, aby nepropukl v pláč. Srdce se mu svíralo. Šel, nevěděl kam. Mechanicky bral se směrem k domovu. Na mostě zavěsil se někdo do něho, ohlídl se a viděl, že to jeden z těch mladých důstojníků, kteří mu nejspíše ještě byli sympathickými. Byl velmi veselý, ten roztomilý hoch, a vypravoval Janu Marii živě věci, o kterých myslil, že každého co nejvíce zajímati musí. Jan Maria neslyšel jediného slova, kýval jen ob čas hlavou a díval se tupě na vodu, na Petřín, planoucí v záři zapadajícího slunce.

„Prodat Havranice!" tato slova zněla mu ustavičně v uších a zdála se mu jako hrany, jako ty hrany hlubokohlasé, které se právě večerním vzduchem s věže některého z kostelů na Malé straně nesly, a jejichž truchlé zvuky s významem těch slov tak souhlasně v jedno splývaly.

„Prodat Havranice!“ Ach, jaká tíž to byla v srdci.

Mladý poručík, který se byl do něho zavěsil, pozoroval sice za hodnou chvíli, že podivínský jeho druh je roztržit, že neví, o čem se mu povídá, avšak věděl, že Jan Maria někdy takovým bývá, a nepozastavoval se nad tím. Byl rád, že mohl vůbec mluviti, ať už kdo poslouchal či ne. Byl se před chvilkou přesvědčil, že učinil velký dojem na jistou krásku, a musil se tím pochlubiti, nechtěl-li se radostí zalknout.

Až nahoře teprve na Hradčanech, před kasárnami poručíkova pluku zastavil se a Jan Maria s ním, a divil se, jak se byl až tam dostal a co tam vlastně hledal.

„S Bohem,“ řekl rozhodnut, že půjde domů.

„Snad bys nechtěl vyhnout se dnes naší společnosti,“ divil se poručík.

„Jaké společnosti?“ tázal se roztržitě.

„Nu, v zahradě! Náš ‚jour fixe‘! Dnes je pátek.“

„Nešťastný to den,“ řekl Jan Maria mechanicky, aniž na to myslil, co povídal. Vše, co myslit dovedl, bylo „Havranice!“

V tom přicházelo několik důstojníků s různých stran, pozdravili se na vzájem a všickni nutili Jana Marii, aby zůstal, tak že po nějakém váhání konečně trpně se vzdal.

8*

„Jaka nuda to bude!“ myslil si, a dodal: „Ale co! Vždyť je mi vše na světě teď lhostejné, může mi býti někde volno?“

Kasárny, kamž nyní vešli, bývaly někdy až do dob císaře Josefa ženským klášterem. Druhý dvůr, kterým šli, měl ještě poněkud původní svůj ráz, a nebýti těch otevřených oken, z kterých se dívali vojáci, nebýti sem tam patrných stop prosaické profanace, byla vůči těm malebným lomenicím barokového slohu, té travou porostlé dlažbě illuse snadně ještě možná. Jakási melancholická poesie skrývala se, vítězící střízlivostí sice zaplašená, avšak přece ještě ne zcela vyhlazená, v stinných koutech znesvěcené budovy.

Ze dvora vedla malá dvířka do bývalé klášterní zahrady. Ohromné, staré kaštany tvořily tam sladký soumrak. Avšak nezakmitly se v něm stíny zemřelých, zbožných sester. Bylo tam několik hrubých, z prken sbitých stolů a lavic a v pozadí kuželník. U kuželníku stálo několik starších důstojníků, na lavicích pak smáli se a bavili ti mladší, a na stolech bylo množství sklenic, konvic a lahví plných piva a vína rozestaveno.

Janu Marii stalo se ještě smutněji. Všechny stopy minulosti v Praze budily vždy myšlénky plné trpkosti a strádání v jeho duši, připomínaly mu vždy buď zapadlou slávu nebo zuboženou nádheru a zohyzděnou krásu, zapadlé dávné štěstí, dávný shaslý

lesk a přítomnou hanbu a bídu a barbarství celé české země. Nemohl tedy nyní hned mezi ty bezstarostně se smějící mladíky usednouti, ač jej vlídně zvali a vítali. Poodešel k těm starším pánům stranou stojícím. Umlouvali patrně velmi vážnou věc, nějakou partii na kuželníku, a byli tak do svého předmětu zabráni, že si ho hrubě ani nevšímali. To mu bylo příjemné. Podepřel se o peň starého stromu a zadíval se naproti do vysoké klášterní zdi, šedé, melancholické, celé lišejníky porostlé. Poslední paprsky už už shasínajícího slunce bloudily sem tam ještě po ní a mizely jako úsměv, chvějící se na tváři umírajícího. Za chvilku přicházela tichým vzdechem vlnící se, sladká, stříbrojasná píseň loretánských zvonků pod staré stromy; byly ty zvuky jako dušinky právě zemřelých dítek, letící za zlatými mráčky k nebi. Bylo to tak prosté, tklivé, smutné a milé. Dojaly ho hluboce, tak hluboce, že si zakryl rukou tvář.

„Proklaté ty zvonky mě přivedou do blázince," ozval se za ním hrubý hlas mluvící protivným mu vídeňským dialektem, „který čert si to cinkání vymyslil!"

Byl to hlas nadporučíka Müllera, toho, jenž Jana vždy „poseurem" nazýval, byl to onen muž, který mu byl od prvního okamžiku tak proti mysli jako on sám na vzájem zas jemu. Trhl nyní sebou, všechno jeho pohnutí bylo zmizelo.

„Vidíš, a já ty zvonky zase slyším rád," ozval se mladistvý měkký hlas, „je v nich něco, co se nedá definovat."

„Ach, omrzely by tě," řekl Vídeňák, „kdybys je pořáde slyšel jako já —"

A vzdálili se. Konečně v tom bylo kus pravdy, nemohl to Jan Maria zapírat, ale zůstal podrážděn. Bylo to nespravedlivé, nadporučík nemohl věděti, že způsobil v něm disharmonii svou poznámkou, avšak nemohl mu to odpustit. Přál si, aby měl příležitost tomu Vídeňákovi také něco nepříjemného říci, byl mu tak z té duše odporný! Šel nyní kolem stolů, a když zase na něj bylo voláno, sedl mezi druhy, a náhoda tomu chtěla, že přímo proti nadporučíkovi Müllerovi.

„Je to už skoro jisté," řekl tento právě, „že pluk náš zde dlouho nebude. Netěším se sice do Krakova, kam prý přesazeni budeme, je to as takové hnízdo jako Praha, ale přijíti z Čech stojí také za něco. Z trestu aby v té zemi žil."

Souhlasilo se s některé strany nesměle, mlčelo se celkem, a dva mladí důstojníci, kteří potají se obzvláště cítili Čechy, sklopili zmateně oči a dělali, jako by neslyšeli.

Jan Maria se třásl vztekem. Všechna jeho lítost, všechen jeho stesk, všechno jeho dojmutí dnešního dne měnily se náhle v nesmírné záští, v plamennou zlobu. Neměl tomu člověku za zlé, že Čechy nemiloval, že se

mu nelíbilo v Praze, co mu na tom záleželo! Co záleželo na jeho lásce nebo nelásce vůbec! Avšak že v Praze, v samém srdci Čech někdo tak bezohledně mluvit směl, že nebylo nikomu třeba šetřiti slušnosti, když už na spravedlnost se neohlížel, to jej uvádělo v zuřivost. Ten člověk věděl, že polovice přítomných pocházelo z té země, kterou tupil —

„Ah, toť jako když otrokář z bujnosti šlape otroku na šíji, jako když mu z bujnosti plivne v tvář!“ blysklo mu to mozkem a trhlo srdcem, ale třásl se rozčilením tak, že chvíli promluviti nemohl. Neměl dechu. Než se bušení jeho srdce tak dalece utišilo, že byl schopen pronášeti slova, mluvilo se už zatím o jiných věcech. Rozvážnější hleděli totiž vyhnouti se opatrně tak zápalčivým předmětům.

Mluvilo se o všelijakých garnisónách.

„Nejlépe to vy máte, páni námořníci,“ řekl někdo obraceje se k Janu Marii, „vy uvidíte aspoň kus světa —“

„A nepřijdeme nikdy do Vídně garnisónou!“ řekl rychle Jan Maria. „A toho si nejvíce vážím, neb není na zeměkouli hnízda, kterého bych více nenáviděl. Takové hnízdo ‚parvenu‘, které by si rádo hrálo na Paříž a Londýn, a bůh ví na co. Žába, která se nafukuje —“

„Ah,“ řekl Vídeňák, zdánlivě chladně, ale hlas jeho se poněkud třásl, „melancholický náš námořník! Prosím, nerozčilujte se.

Urazil jsem královskou vaši Prahu, jak ji vaši novináři směšně až k omrzení nazývají."

Vyslovil to *„královskou"* s důrazem posměšným.

„Naši novináři jsou směšní, avšak Praha *jest* královnou," řekl Jan Maria a oči jeho šlehaly plameny. „Královnou, pravda, zubožennou, plačící nad padlými svými syny jako Hekuba! Visí cáry z jejího purpuru, ale přece jest královnou, kdežto vaše Vídeň není než líčená, falešným šperkem ověšená, vydržovaná nevěstka!"

Mluvil tak hlasitě, že všechno na okamžik umlklo. Videňák mlčel chvilku též, a pak zasmál se hrubě a řekl nějakou sprostou urážku, nějakou z těch, které u vídeňské luzy všech stavů se užívá proti Čechům.

„Pse!" vzkřikl Jan Maria a hodil mu svou čapku, na stole ležící, do tváře.

Nastala scéna, která se podobala nějakému výstupu v blázinci. Jan Maria a nadporučík, kteří byli při vstupu jako ostatní svou zbraň odložili, chopili se jako bleskem dvou na stromě visících šavlí a sekali jako zběsilí do sebe. Ostatní důstojníci vyskočili též, aby je uchlácholili, všichni křičeli a dělali prudké posuňky.

„Vyzvete se na souboj," zvolali někteří, „tot rvačka jako v hospodě!"

To byli jedni, avšak druzí brali rychle účastenství v té při, okamžitě tvořily se dva tábory, a mnozí sahali už po zbrani. Všichni

byli rozčilením a snad trochu i následkem požitých nápojů ne docela v normální míře. Bojechtiví stáli takto rozvážným v cestě a nepouštěli je hned k těm dvěma lítě bojujícím. Ten zmatek trval však jen několik málo minut.

Autorita představených, starších těch pánů, přiskočivších od kuželníku, zvítězila rychle, všichni snažili se teď, aby boji učinili konec. Podařilo se jim oba ty zuřivce roztrhnouti. Šermující nepochodili při tom však dobře, neboť ubraňujíce se smiřitelům, nekryli se dostatečně proti na vzájem ještě pořáde rozdávaným ranám. Když konečně ustali, byla tvář nadporučíkova krví skoupána, a Jan Maria stál opřen o strom, byl bled, oči jeho se zavíraly na polo. Zdálo se, že jde na něj mdloba.

„Jsem jen lehce raněn," řekl nadporučík, „trochu poškrábán." Měl hluboký řez na pravé tváři.

„Bude mu to památkou až do konce života a krásy mu to nepřidá," řekl tiše jeden z jeho přátel mezi tím, co hlučně voláno o vodu.

Ti, kteří přáli více Janu Marii, stáli kolem něho a drželi jej za ruku.

„Věčný Bože, on klesá!" zvolal jeden z nich, a druhý rozepjal mu kabát.

„Prsa jeho jsou jako rozbita!" zvolal pak s hrůzou.

Jan Maria sedl na židli, kterou mu přinesli.

„Není to nic," tvrdili někteří.

Plukovník jal se takto mluviti:

„Stydím se za vás za oba, páni," řekl, „avšak není nyní čas na výčitky. Jedná se o to, aby zpráva o tom, co se zde stalo, nepřešla práh toho domu. Žádám všechny přítomné, aby se slovem cti zavázali, že o tom pomlčí. Obzvláště vy, vy dva kohouti," dodal žertovně, „slibte, že považujete tu nešťastnou při za skončenou. Z toho všeho nesmí býti žádné úřední vyšetřování!" —

„Ach on umírá!" zvolal mladý důstojník, který byl Jana Marii přivedl. „Ach, proč jsem jej sem zval a nutil!"

Plukovník přistoupil k poloomdlenému.

„To přejde," řekl, „rychle někdo pro kočar. A někdo jej doprovodí domů. Dva kočáry!" dodal.

Za nějakou chvíli jej nadporučík se zavázanou tváří do svého bytu, a Jan Maria byl též domů dopraven. Ostatní zůstali nejdříve k vůli tormě ještě v zahradě, a pak později, když se byli utišili, vrátil se jim humor, dali se do kuželek a těšili se tím, že následky toho výstupu na nejvýš nemilého nebudou zajisté vážné.

„Čert nám tyto národnostní hádky nasil," řekl dobrý plukovnik, trochu melancholicky. „Jen do novin ať mi slůvka o tom nepřijde!"

Do novin nepřišlo slova, u raportu nemluvilo se o té věci také ani slova, nadporučík odnesl sice trochu bolesti a později

hlubokou jizvu, však celkem uzdravil se brzy, Jan Maria však ležel ve své osamotnělé komnatě a byl na tři kroky smrti blízko. Soupeř jeho byl o mnoho chladnějším, uměl lépe šermovat. Rozsekl mu prsa a ranil jej do plic.

Rosa Maria, jakmile se dověděla, že bratr její stůně, přijela se svým mužem. Nemocný byl v deliriu a neznal nikoho. Byl bledý jako smrt a oči jeho zářily nadpozemsky krásně. Domníval se právě, že bloudí s Konstantinem v tropickém pralese, a byl tak šťasten. Zdálo se mu, že tam potkali Krista, a nevýslovně blažen padl mu k nohám, vzýval ho, hledě v sladké, velké jeho zraky, aby se nad ním smiloval i nad tou zemí, tou nebohou tam na severu . . , A ve hvězdných těch zracích plálo slibné slitování . . .

Rosa Maria byla dojata, nerozuměla dobře tomu, co mluvil, ale zvuk toho hlasu, plného nadšení a slz, zachvěl i jejím chladným srdcem.

„On zemře!" řekla svému muži a vrhla se do křesla u okna.

„Není ještě ztracen," řekl právě přítomný lékař. „Však nebezpečí je velké, nesmím vám to zatajovat."

„Co činit, co činit!" pravila Rosa Maria a sepjala ruce.

„Přenésti ho nelze," řekl lékař, „aspoň teď ne, snad později; to jediné, co pro něj učiniti můžete, milostivá paní, jest, abyste se zde v tom mládeneckém jeho bytě zařídila

a jej opatrovala lépe, než to sluha jeho dovede."

„Ah, kdybyste věděl, jak málo k tomu mám talentu," řekla Rosa Maria už o mnoho rozumněji. „Pojedu ihned do kláštera milosrdných sester a přivezu jednu neb dvě sem —"

„Pravda, to bude lépe," řekl lékař trochu suchým tónem. V kočáře řekl Leopold: „A papíry jeho nebudou zajisté v pořádku. Na poslední vůli však myslit ani nelze —"

Zasmušila se trochu, otevřela ústa k nevlídnému slovu, ale nepronesla je.

„Odpusť," řekl Leopold, „ranil jsem tvůj útlocit, ale hledím na vše se stanoviska praktického —"

Sklopila oči, trhla třapcem u okna kočáru.

„Jsemť jediná jeho sestra a blízká příbuzná," řekla za chvilku. „Nač testamentu, i kdyby se stalo to nejhorší? Dej Bůh, aby se nestalo!"

Myslila to upřímně. Konečně ho měla ráda, pokud to vůbec dovedla, a pak, vždyť ten zbytek jeho jmění nebyl tak značný! Dojeli do kláštera a dvě sestry vydaly se ihned k nemocnému.

Trvalo to neděle, než se Jan Maria uzdravil. Konečně vstal. Petřín byl už v pestrém šatě podzimním, a Vltava se ráno kouřívala bílým dýmem. Byl velmi sláb a měl toliko jediné přání — odjeti do Havranic.

„O svých záležitostech peněžních promluvíme si později," řekl Leopoldovi. „Havra-

nice se prodat nesmějí — aspoň dokud budu živ," dodal se slabým, smutným úsměvem.

„Dobře, dobře," řekla Rosa Maria. „Nerozčiluj se, nemysli než na svoje zdraví. Leopold musí najíti prostředek, aby se Havranice tedy zachránily, když tak na tom statku visíš — čehož ostatně nechápu."

„Děkuji ti za tvou dobrou vůli," řekl bratr a tiskl jí vděčně ruku.

Druhý den odjel na venek.

Dal ihned starý nábytek zase s půdy snášet a zařadil komnaty tak, jak byly za živa jeho rodičů. Obýval pokoj, který druhdy jeho býval v čas dětství. Byl světlý a velký, a okna jeho poskytovala mu vyhlídku přes vrcholky starých štěpů, daleko do nedozírna rozprostřené krajiny. Byla vážná svým nesmírným horizontem a prostá a tklivá svou milou intimností. Za svadlými štěpy viděl širá, nyní sežloutlá luka a temná, rozoraná, sem tam strniští pokrytá pole; mezi nimi meandrovala mnohými choboty hladina rákosem vroubeného velkého rybníka a množství roztroušených jednotlivých vysokých stromů a skupiny jich, a dlouhé jich řady oživovaly pláň, kterou v pozadí klidně uzavíraly nízké vrchy, dílem holé, dílem jehličnatými lesy porostlé. Za nimi, jako stíny, stála řada o něco vyšších vrchů; vypadaly někdy jako slunná oblaka, někdy jako mlha, vždy jako něco neurčitého, co ku přemítání svádí. Sem tam stál v pláni nebo na vrších osamotnělý nějaký bílý dům a

zdál se z toho radost míti, že může někomu za hnízdo sloužiti. Vše to bylo tak prosté, domácí, bez nároků, pro někoho snad až jednotvárné. Avšak jaký půvab věčně měnících se barev byl po tváři celého toho prostoru rozlit! Jak byla oduševněna ta krajina, jak dýchala volně v slunci, jak plála slavnostně v jasu západu, jak byla plna něžné naděje, když vycházelo slunce! Čím méně mluvila k fantasii, tím více mluvila k srdci. Jak žil a dumal každý strom, ba každý ten bílý dům! Jak živě cítil zde Jan Maria, vždy duši hmoty! Jak byl šťasten! Nestýskalo se mu ani po jihu ani po moři. Ani oko ani sluch nežádaly si více. Ten velký, prázdný jeho dům byl tak plný tónů, tu sladkých jako vzdechy těch drahých zemřelých, jejichž kroky na chodbách již slyšet nebylo, tu pošmurných a zádumčivých jako pláč těch, kteří nocí bloudí a jimž věčně po slunci se stýská. Ah, jak miloval Jan Maria vítr a jeho různé harmonie! Co myšlének mu zbouzely v duši!

Zdálo se mu vůbec, že od dob svého dětství nebyl nikdy tak čistě, tak povznešeně, tak klidně cítil a myslil jako právě nyní. Jakási nová nevina, jakési druhé panictví svítalo mu uvnitř, a očima naplněnýma tou novou září začínal se dívat na svět, a svět zdál se mu krásným. Každý den byl mu nyní svátkem, všechna všednost mizela mu se zraků a vyšší život přemýšlení a poesie stal se mu údělem. Jak nedělní ticho, jak svatá samota ho jímaly!

Každé ráno budila jej hvězda jitřní svým čistým, posvátným, bílým čarosladkým svitem. Stávala nad pahorkem, jehož obrys se neurčitě v šeru tušil, proti šedému sice, ale jako perla se kmitajícímu horizontu. Démantový ten úsměv hvězdný dotkl se každým ránem jeho čela a prošel mu duší jako pozdrav nebes. Mohl den začínati krásněji než serafínským tímto polibkem? Pozvednutí očí k tomu jasu mělo význam modlitby . . . Hvězda stoupala, stoupala a vyšla mu z vidu. Za ní spěchal úsvit. Bledožlutě přihlásil svůj příchod, hořel růžově a bledl, když se z jeho krve zrodila ohromná jiskra, zjevující se nad fialovými nyní vrchy . . . Slunce stoupalo nejdříve radostně, avšak brzy hasly opět barvy a celá krajina, světlá sice, byla zase šedá různými odstíny. Nad rybníkem bloudily mhy, vlekly se páry, na polích ležel mráz, obloha byla perleťová, pak mléčná. Byla to malba „en camaïeu". Ale slunce proniklo mraky a mhy, pláň a vrchy jsou opět ozářeny, zoraná pole jsou jako bledým zlatem posypána, louky bělí se rosou jako mléčná dráha a celý kraj hledí opět se svou obyčejnou sladkou intimností Janu Marii do oken.

Jasno, jako venku, bylo jemu i uvnitř! S jakou radostí chopil se denně svých knih, by se ponořil do velkých vidin básníků, s jak snivě chvějící se duší chápal se péra, aby své myšlénky veršem a prosou na papír vrhal! Konečně byl šťastný, konečně byl volný. Žil

v tichosti, skromně, téměř chudobně z náklonnosti a měl cíl života!

Byl dosáhl, o čem byl blouznil, žilť ve vlasti, žilť v Havranicích, oddával se zcela svému nejvlastnějšímu povolání, byl poetou. Z armády byl propuštěn, jak si to přál, a Leopold ušetřoval ho zatím svymi praktickými návrhy a poznámkami. Nekorrespondovali hrubě. Tak žil až do konce listopadu. Ó, byla to pravá neděle jeho života!

Jednoho dne k večeru seděl u oken. Byl si po celý den říkal, že bude potřebí za první s Leopoldem přece promluviti a jistoty dosáhnouti, že jeho statek do prodeje nepřijde, a za druhé že bude záhodno také trochu starati se o hospodářství. Bylo nutno, aby přece poněkud té ekonomii rozuměl. Vždyť byla přece druhou částí nového jeho povolání. Byl si už několik knih z Prahy k tomu cíli objednal a praktické pokyny očekával od svého správce.

„Vždyť to nebude asi tak nesnadné," myslil si. „Na polích to bude rozkoš, theorie, pravda, ta bude trochu nudná, ale co! Začnu v pondělí studovat —" Těch pondělků bylo už několik přešlo, a to vše neřekl si tenkráte poprvé. Zatím vzal svého Shelleye a četl si nahlas onu scénu z tragedie „Cenci", kde Beatrice před soudem mluví a kardinála Camilla k slzám dojme, a zrakem svým a výkřikem své duše vraha Marzia do zoufalství přivádí, tak že vášnivě její nevinu prohlašuje

a sám o smrt svou prosí. Při slovech. „Vy krvelační psi, však lidé ne, — mou nasytte se krví, nevydám — vám toto veledílo přírody — by sápali jste je . . .“ — vypadla mu kniha z rukou, a záchvěv tak podivný zaševelil mu náhle tělem od hlavy až do paty, že se polekán zarazil.

„Co to?“ myslil si Jan Maria a bylo mu neobyčejně nevolno; cítil svou bledost, jakoby ji viděl v zrcadle. Jak podivná to chorobnost!

„Kouřil jsem příliš,“ šeptal si jako v dřímotě, „proti přikázání dobrého doktora —“

Hlava mu trochu klesala, zavřel oči. Pak pohlédl na širý kraj. Slunce zapadalo za domem, nebylo je vidět, ale světlo jeho líbalo pláň a vodu, pole a vrchy, vše . . . Nebe bylo zelenavé, čisté, jen několik fialových stálo na něm oblaků, temné lesy na pahorcích měly nad sebou jakousi šedozelenou zasmušilou glorii a linie obrysů jejich vrcholků byly měkce neurčitě a zdálo se, jakoby vibrovaly. Holé kopce byly růžové a měly hluboce modré rýhy a pláty, všechny budovy byly bílé, stromy na pláni jako z bronzu, rybník bledostný, louky slabě zlaceny a strniště a rákosí plály jako dlouhé purpurové pruhy. Byl to nevýslovný půvab, sladký a elegický.

„Ah Bože, kdybych přece odsud musil,“ kmitlo to náhle duší mladého muže, a rozpřáhl ramena, jakoby celou tu krajinu obejmouti chtěl. Klesl do svého křesla zpět a schoval tvář do dlaní. Bylo mu úzko a bolno.

Seděl takto dosti dlouhou chvíli. Když pohlédl opět na krajinu, byla docela smutná. Všechen svit byl shasl. Nebe bylo šedé, mraky jako olovo, vrchy, pole, voda, vše jako popelem posypané.

Sáhl si na srdce, bilo mu jaksi nepravidelně, a zase přišla mu ta divná závrať, o mnoho však slabší. V tom otevřely se dvéře. Vešla stará hospodyně, která byla už jeho matce sloužila a nyní v klidu své stáří s pojištěnou pensí v Havranickém zámku co klíčnice trávila. Rada starala se nyní opět o domácí hospodářství, když mohla sloužit. Bylt Jan Maria její modlou.

„Ah, Viki!“ řekl s vlídným úsměvem, bez kterého na tu věrnou duši ani pohlédnouti nedovedl.

„Nesu telegram,“ řekla a podávala mu jej.

Bylo mu nevolno, když jej četl.

„Je od Leopolda,“ řekl a pohlédl na hodiny. „Přijede dnes, pošleme tedy povoz na stanici.“

„Zařídím to hned,“ řekla Viki, musí si ale kočí pospíšit, aby přijel v čas.“

A šla tak rychle, co jí staré její nohy nesly, a myslila cestou na to, co by nejrychleji pro hosti k večeři připraviti měla.

„To znamená neštěstí,“ šeptal si Jan Maria, když byl sám, a znamenal se mechanicky křížem. Nemýlil se. Havranice byly ztraceny. Leopold byl ho tak dlouho, jak možno, šetřil, obávaje se, aby mu na zdraví

neublížil. Teď ale nebylo více času, nebylo možnosti bráti ohledů. Jan Maria byl ném. Vše bylo jasné, ach příliš jasné. Nebylo pomoci. Byl tupý bolestí.

Nepřežiju to," zašeptal.

„Nebuď bláhový," těšil jej Leopold. „Nejsi na mizině! S kapitálem, který ti zbude, lze přece něco podnikat! Ovšem neměls kvitovat. Ale bude-li třeba, najdu ti nějaké místo —"

„Mlč!" prosil ho Jan Maria a vrávoral ke dveřím.

Přežil to, ale kus srdce zůstalo tam lpěti na tom starém domě v štěpnici, na té krajině, na které jitřní hvězda dále jasně vycházela, zářic jako démant a zírajíc do toho tichého pokoje, kde byl co děcko spal, co jinoch blouznil, co muž své plány snil o blahé jakés budoucnosti, která se mu teď zdála chmurou nejtěžší. Přišel do Prahy nemocen, skleslý na duchu, a přál si s povzdechy, kdyby byl tenkráte zemřel, když následkem svých ran pod těmi starými kaštany v bývalé klášterní zahradě do mdlob klesl. Ale tato myšlénka mu za chvilku zbouřila krev.

„Jak!" zvolal, „zemříti ve rvačce téměř hospodské, za kterou se spíše stydět sluší! Kdyby to byl aspoň souboj býval! Ne, Bohu díky, že se tak nestalo. ještě mám síly duševní i tělesní dosti, abych žil a působil."

Cítil se skutečně posilněn. Začal počítati. Důchod jeho nebyl skvělý, ale stačil pro skrov-

9*

nou jeho domácnost. Najal si dva malé pokoje, opět na Hradčanech. Z druhého vedly dvéře na malou zahradní terassu, vtěsnanou mezi vysoké zdi sousedních domů, po kterých se prastaré vinné révy rozprostíraly. Odtamtud byla přes prejzovité střechy níže v Hluboké cestě stojících domů vyhlídka na Prahu, na řeku, daleko za městem se v mlhách lesknoucí, vyhlídka krásy báječné. Zdála se Praha odtamtud jako město z pohádky a měnila vzezření své dle osvětlení; v slunci zdála se kusem Orientu, v mlhách městem příšer, pod těžkými mraky, sem tam dlouhými paprsky bledého světla proniklými, městem tragickým, odsouzeným k nějakému strašlivému konci a zatracení.

„Jest to podivuhodné," říkal si Jan Maria, „jak to město mohutně k fantasii a úchvatně k duši mluví! Mělo by se dle toho soudit, že každý, kdo se zde narodí, musí nutně co poeta cítit. Jak velkolepé, vzrušující jsou dojmy, s kterými se hned v útlém mládí potká, v době, kde mysl měkká jako vosk, připravena vnímat — — a přece . . ."

Bylo mu nevolno. Vzpomněl si na obyvatele té Prahy, „toho města tragického". Začal se tenkráte bohužel blíže se společností, s kruhy literárními seznamovati. Dával si všechnu práci, aby nastala nějaká intimnost mezi nimi a mezi ním, chtěl mermomocí, aby mu byli sympathickými, a zavíral oči proti všemu, co tomu jakýmkoli způsobem

překáželo. Uvažoval všechny okolnosti, omlouval všechny směšnosti, ale marně. On a ta společnost zůstali si cizími.

Mluvilo se o Janu Marii s jakousi nedůvěrou co o „bývalém důstojníku", který nejspíše cítil, že neudělá kariéru, a který se nyní dělá „vlastencem", aby se aspoň tímto způsobem snad něčeho domohl. Motivy jeho jednání byly příliš čisté, nezištné a ideální, než aby jím byla společnost uvěřila. A pak dělal verše! . . . Šosáci krčili rameny, a literáti mínili, že těch je dost a „ten lieutenant od mariny že literaturu také sotva spasí". To vše neříkalo se do očí, ale vycítil to snadně. Svět ukazoval se mu nyní opět v novém pro něho světle. Porovnával, jak různé bylo nyní jeho přivítání u lidí od onoho v dobách, když měl svou elegantní uniformu na sobě, která mu tak slušela a mu všude přístup otvírala. Porovnával tuto svou nynější maloměstskou, obmezenou, šosácky tupou, jednotvárnou společnost s onou druhou, kosmopolitickou, dílem aristokratickou, dílem aspoň aristokratického vzezření, vždy skvělou a pestrou, v které se byl dříve v cizině pohyboval. Nestýskalo se mu právě po té poslednější, neměl velké úcty před společností, v které paní Dragopulos mohla tak vynikající úlohu hráti, avšak stýskalo sé mu jaksi po tom jejím lesku, který měl svou poesii, po onom tónu, který aspoň jakousi illusi o vyšší důstojnosti a o širším, když ne hlubším názoru a vzruchu udržoval.

Lesk ten scházel těžkopádným, obmezeným těm měšťanům, těm celkem rovněž obmezeným, terre à terre literátům, a co bylo nejhorší — společnost ta jejich nebyla proto v kořenu o nic lepší než ta, kterou byl dříve znal. Isoloval se tedy opět, sytil svou fantasii pouhým zíráním na „tragické to město, odsouzené k nějakému hroznému zatracení“ a zůstal zcela odloučen od těch, kteří je obývali. Dlouho si to marně skrýval, avšak stálo to teď jasně před zrakem jeho duše jako plamenným písmem na zdi Balthazarově napsáno: Praha jej sklamala trpce.

Dříve nenáviděl v ní pouze ten živel cizí, vtírající se všude, vystupující drze a výbojně, způsobem ošklivost vzbuzujícím, teď měl bolest ještě palčivější: nemohl milovati, nemohl se nadchnouti pro ty, za něž by byl rád život dal. „Co je mi do lidí,“ těšil se však, „jde mi o ideu, o princip. Lidé pominou, idea, princip trvá. Zůstanu stranou,“ řekl si konečně, „a budu jen pamětliv, že jsem poetou.“ Zarazil se. „Jsem jím ale také do opravdy?“ tázal se nepokojně sám sebe. „Duše moje mi ovšem šepce, že jsem, cítím to, nemohu se klamat — ale nepřesvědčil jsem ještě nikoho. Kdo o mně ví? Jak dlouho budu ještě váhat, než se ukážu před světem, než nastoupím do opravdy dráhu, která jest mým jediným povoláním?“ Rozhodl se učiniti první krok. — Přebíral své papíry, uvažoval, vážil, doufal a zoufal. Konečně vybral jednu z del-

ších básní svých a odhodlal se, s tou že vstoupí před „obecenstvo“. Jak mlhavý, neurčitý to pojem, to české obecenstvo! Kde bylo, a kým bylo? Marně lámal si tím hlavu. „Vždyť uvidím,“ řekl si konečně, a tak nezkušený, že mu ani nenapadlo zaklepati dříve na dvéře nějaké redakce belletristického časopisu, nastoupil cizí, neznámý, plachý bolestnou a pokořující tu cestu „hledati nakladatele“.

Konečně stal se malý zázrak, našel ho totiž, toho nakladatele. Ovšem dělal tak malé nároky, že kryl vlastně všechny výlohy sám, ač si toho vědom nebyl, a tím způsobem lze ten zázrak vysvětliti. Tisk šel dosti rychle a posléze měl ten podivný, vždy trochu rozčilující pocit viděti svou první tištěnou knihu, hotovou, aby nastoupila pouť po světě, po malém českém tom světě, trnitějším snad než kterýkoli velký.

Báseň takto uveřejněnou psal fragmentárně v Athenách a v Egyptě v době bouřlivé své lásky s paní Dragopulos a hned po svém úplném sklamání. V Praze teprve spojil všechny ty úryvky ladně a harmonicky v celek. Děj byl dosti prostý a průhledný, ale všechen lesk toho azurného nebe a moře, všechna divá radost bujné mízy mladého, silného jeho těla, všechna vášeň, všechen vír smyslů, všechna lítost z toho pošlá, všechen stud nad svými hříchy, všechny výkřiky vzrušené jeho duše zrcadlily se v těch verších sonórních a plných, jevících jen sem tam něco cizího jak v obra-

tech slovných, tak ve výrazu a v stylu naskrze osobním. Byla v té jeho básni místa plná snivé něhy, plná smělé kletby; výkřiky proti těm, již volnost, práva a štěstí poražených šlapou v prach; byly tam apostrofy na Akropoli, ozářenou lunou, a apostrofy vyvolané vzpomínkou na vzdálenou na severu vlast a její bývalou, nyní pustou akropoli — Vyšehrad. Byly tam slzy jasné jako rosa. A pak vířila zase divoká náruživost zoufale slokami; na jednom místě proklínal milenec smyslnou svou, nezřízenou, hříšnou vášeň, metal tu kletbu v tvář ženě, která jej vábila a žárem pekelným k sobě táhla, a v té samé chvíli, v které ji proklínal, podmanila si jej znova svými zraky sladkými co ráj a strašnými co gehenna, kouzlem svých úsměvů, k vůli nimž by byl samého Boha zapíral a zradil, a kletby jeho a polibky splývaly v jedno a nevěděl už, trpí-li či jásá, neb bolest, stud a rozkoš trhaly jej až k samému kraji šílenství.

Jan Maria psal to krví svého srdce. Tato scéna a apostrofa na Vyšehrad rozhodly nad osudem celé knihy. S počátku si jí nikdo nevšímal, vyšla anonymně a nestála nikomu ani za řeč. V listech se o ní nemluvilo a v krámech se nikdo po ní neptal.

Konečně ale přišel slovutný jeden paedagog do obchodu nakladatele, kam jej náhodou náhlý déšť zahnal. Z dlouhé chvíle začal se v té knize která tam ležela, trochu přebírat, mezi tím, co mu nakladatel vypra-

voval, že mladý ten básník jest prý zajímavá osoba, a udal mu některá dosti konfusní data ze životopisu pana Plojhara, věci, o kterých více hádal, než je znal. Znamenitý paedagog byl se zatím indignovaně zarděl. Náhodou padly zraky jeho nejdříve na nějaký akkusativ, kde dle jeho náhledu musil státi genitiv, neměla-li sluneční soustava za své vzíti. Aby ten mladý člověk neznal jeho výrok? To nebylo možné. Byla to tedy vzpoura. V tom přelétly jeho oči sloky líčící onu divokou scénu smyslnosti a lásky. V úžasu zapomněl i na gramatiku i docela na obvyklou spořivost, a udivený nakladatel prodal takto první exemplář.

Za několik dní vyšel surový, nejapný článek pln perfidie a obmezenosti, pln mravností impotentních a eunušského panictví. Jakýsi „sběhlý" prý „lieutenant" zašel nejspíše ze zoufalství nad nemožnou ve vojště kariérou mezi „poety!!!" Za první neumí prý ten pán česky, ale konečně to neumí nikdo mimo několik professorů, to by se mu mohlo ještě odpustiti. Avšak nemravnost jeho volá do nebes! I na tom není dosti. Ten poetastr odvažuje se tak dalece, že tupí dobrý český ten lid, a co je ještě horší, podněcuje jej k neposlušnosti proti Bohem ustanovené vrchnosti světské. I stopy atheismu, pantheismu, ba i starého gnosticismu a manichaeismu nalézal znamenitý ten muž mezi řádky. Končil výkřikem indignace proti básníkovi, volal oheň s nebe proti jeho nemravnosti,

varoval obecenstvo, aby knihu nečetlo a nekupovalo, a konečně vyzval (tak trochu skrytě) slavnou policii, aby si toho buřičství všímala. Vlastenecký ten učitel měl dvě svoje dogmata. První: „Člověka stvořil Bůh dle svého obrazu, ale Čecha dle obrazu ideálu stojícího mezi lokajem a policistou.“ Druhé: „Pohlaví je nemravnost.“ Kdo těch výroků neuznává — buď zatracen! Nuže, nebe ho neslyšelo, neb oheň s něho nepršel, obecenstvo však rádo jednalo dle jeho přání, nekupovalo a nečetlo, však nejbedlivěji jednala policie dle jeho rady: skonfiskovala a zničila celý náklad.

Jan Maria byl zdrcen. Kdyby jen jediný hlas se byl ve prospěch jeho ozval, kdyby aspoň to udavačství tak nízké a podlé, ta surovost tónu někoho byla pobouřila! Nikdo nehlesl — jen někteří se smáli. Bylo to hnusné. V první chvíli svého bolu a sklamání hodil pošetile všechny svoje rukopisy do ohně.

„Ah!“ vzdychl si pak smutně, „Othello's occupation's gone!“

Jeho duše příliš měkká, příliš citlivá, příliš dojmům podléhající, vždy mezi zenithem nejbujnější naděje a nadirem nejčirejšího zoufání stoupající a klesající svírala se křečovitým bolem, krvácela ranou tou nejbolestnější, ranou, zasazenou tupou zbraní. Jak se brániti proti naduté hlouposti a nízké podlézavosti! Je to nejhroznější osud topiti se, ne v řece, ale v stoce.

„Ne, ne," řekl si, „zde nelze žíti. A k čemu jsem zde dobrý? K čemu vůbec na světě?"

Utekl z domova, bál se vlastních myšlének. Bloudil ulicemi. U divadla potkal jej někdo z těch málo jeho bližších známých. Smál se už zdaleka.

„Máte nehodu se svou knihou," řekl, jakoby to byla ta nejveselejší věc na světě, a než větu dokončil, myslil už na něco jiného.

„Pojďte do divadla," dodal. „Znamenitý prý kus!"

Jan Maria cítil odpor, avšak nechtěl se zdáti tak zdrceným, tak nešťastným, jak v skutku byl. Neřekl ničeho a šel.

Začali právě hrát, byla premiéra. Jakési drama banální, prázdné, bez ducha, beze vzletu. Avšak jaký hluk nadělali komparsové na konci prvního jednání! A co pozlátka a pestrých, křiklavých látek se tu míhalo jevištěm, než opona poprvé spadla! A jaký nastal nyní teprve hluk, který nadělali komparsové v hledišti. Autor, volán stentorickými hlasy, objevil se na jevišti, přinášeli mu věnce jako kola. Na to banální úsměvy s jeho strany, nemotorné poklony a zase hluk . . . Ah, byla to fraška!

Jan Maria vstal a šel. Již znal to české obecenstvo, a chvilku těšil jej jeho neúspěch. To tedy žádalo! Na Malé straně překvapil ho déšť, silný a chladný. Vrátil mu trochu rozvahy.

„Nutno přece večeřet," řekl si s úsměvem až krvavě ironickým, a vešel v skutku do malé vinárny, před kterou se byl náhodou zastavil. Byla prázdná, jen v jednom koutě seděl starý jakýsi pán s mladším. Oba se zamlčeli, když vstoupil.

Jan Maria usedl do druhého kouta. Odstrčil jídlo, které mu přinesli, ale vypil velkou sklenici špatného vína. Měl žízeň a hrdlo jako v ohni. Zapadl do svých myšlének, neurčitých, truchlivých, srdce olověně tížících. Kouřil cigaretty, rychle jednu po druhé, a byl brzy v hustém dýmu jako olympický některý bůh v oblaku. Starý pán na druhém konci pokoje začal opět mluviti, bylo docela patrné, že se jen k vůli nově příchozímu hostu byl zamlčel, vida však nyní, jak je zamyšlen, jak málo si jich všímá, pokračoval ve svém přervaném rozhovoru, týkajícím se veřejných otázek. Před několika dny byla zotročilost, u nás už v krvi vězící, opět jednou svou ohyzdnou tvář veřejně ukázala. Tichošlapství ověšovalo tu hanbu eufemistickými frasemi, ale každý muž planul ruměncem nevole. Jan Maria byl zuřil a zoufal, a pouze osobní jeho nehody zatlačily rozechvělost jeho nad tím, co se bylo stalo, poněkud do pozadí. Ti dva v hospodě politisující páni nezdáli se optimisty, a mluvili o té záležitosti.

„Slovem," řekl starší, když byl chvilku oběma v Čechách ‚štěkajícím' stranám lál, „slovem, jsem rád, že stojím nad hrobem.

Od útlého mládí svého nemiloval jsem ničeho než toto naše království. A nyní jaké sklamání! Hrozím se prostě české povahy, která se nejvíce charakterisuje tím — že povahou není. Jaký to člověk, který se takřka s ideou narodí, že proto přišel na svět, aby byl podruhem jiného! Jaký to člověk, který to klidně uznává, že není svým pánem, a který takřka za odpuštění prosí, že se vůbec narodil! Nahlíží, že je v cestě, a neví, jak by jen ustupoval, aby nikoho svou impertinentní přítomností neurazil. Ah, zdá se mi někdy, že nejsme ničím jiným než hlízou v ranách, které ubohá tato země po staletí utrpěla."

„Ustaňte!" řekl mladší muž. „Jest to hrozné — neumíme žíti ani zemříti."

„Ah, co," zvolal starší za chvilku. „Pijme a zapomeňme. Vy jedete do Ameriky, a já chýlím se do hrobu. Po nás potopa!"

Ťukli si a pili.

Jan Maria zatínal zuby, myslil, že bolestí vykřikne. Hodil peníze na stůl a spěchal na ulici, kde se jen lilo. Ani to nepozoroval. Přišel domů. Rozžehl.

„Zde nelze žíti," zašeptal znova. „Kam půjdu?" tázal se pak tiše. Napadl mu Konstantin a jeho list. Vyhledal jej a četl znova, ač jej téměř nazpamět uměl. Když přišel k větě: „lid ten nemá stopy důstojnosti," padl mu list z ruky. Převrhl světlo a po tmě hledal cestu na terrassu. Bolest jeho nad nezdarem osobním byla jaksi utopena ve větším bolu nad

rozpadáním se nejdražších jeho illusí. Slova těch dvou mužů ve vinárně zněla mu v uších. Slova vyjadřující to, co cítil sám! Musil Prahu vidět, nechtěl-li zemřít lítostí. Ah, jedinou krůpěj útěchy! Tvářnost toho města zalže něco o velikosti, a rád, rád dá se zase oklamat! Praha však neukázala se tenkráte, nezalhala o své velikosti, byla tma, a dole v městě zdála se světla jen žlutými skvrnami. Déšť šuměl a vitr fičel. Byl úplně zničen. Ta tam všechna jeho předsevzetí! Konstantin měl pravdu, když zahodil zbraň.

„Všude smrt a kvil," řekl Jan Maria a sedl u zdi na kámen. Zakryl si dlaněmi tvář. Nedovedl mysliti, ale chlad, který mu padal na čelo, byl mu milý. Pak cítil bolest v celém těle: bylo mu to téměř milé, byla to jakás reakce proti bolu duše. Seděl tak téměř po celou noc, neb neměl později již síly, aby vstal, když tomu konečně už chtěl. Ráno jej našli mezi dveřmi a odnesli do postele.

Lékař, který jej byl léčil v první nemoci, tenkráte, když byl tak těžce poraněn, a který jej měl velmi rád, seděl nyní opět u jeho lůžka.

Jan Maria vypravoval mu slabým hlasem, kde a jak byl strávil noc.

„A proč jste tak učinil?" tázal se rozzlobeně starý muž. „Proč plýtváte svévolně svým zdravím a svým životem? Což nevěříte v Boha?"

„Věřím," odpověděl Jan Maria, „a doufám v jeho milost." Myslil toužebně na smrt.

Lékař nerozuměl té narážce.

„Teď doufáte v něj!" zvolal nevrle. „Avšak když jste páchal téměř samovraždu, tu jste na něj nemyslil! Nuž vězte, vyvázne-te-li, budete míti přece dosti pro celý život. To a dřívější vaše rána dostačí!"

Pak se lekl svých slov. Chtěl dojem jejich žertem zaplašit.

„Jaké nesmysly to mládí vyvádí!" hrozil mu prstem a usmíval se. „Nu, doufejme, že nebude nejhůř. Zajisté nějaká láska na dně všeho toho počínání? Jen se přiznejte."

„Ano, mnoho lásky a mnoho nenávisti," řekl Jan Maria unaveně a zavřel oči.

Nemoc se vlekla pomalu, až na počátek jara; pak vzala příznivější obrat.

„Můžete-li," radil lékař, „jeďte do Italie. Březen a duben jsou u nás nebezpečnými měsíci. Zůstaňte tam až do léta, čím déle, tím lépe; plíce vaše —"

„Pojedu," řekl Jan Maria.

Když byl sám, myslil si: „Italie mě nevyléčí, zemru, cítím to, ale chci daleko odtud zemříti. V slunci zmírá se snad lépe než ve mlhách. A pak daleko odtud vrátí se mi illuse — kdož ví! Smrt bude tam sladší. Smrt! Je vítána. Život je pro silné. Jsem slabochem. Podlehl jsem při prvním útoku."

Šel na poradu k sestře a Leopoldovi.

„Důchody tvoje nestačí," řekl švakr, „žil bys téměř v bídě neb aspoň ve věčných rozpacích v cizině —

„Vím," odvětil Jan Maria, „vezmu proto část svého kapitálu. Co zbude, patří po mé smrti sestře."

Byl tak bled a sláb. Rosa Maria byla na chvilku dojata.

„Ty uzdravíš se," řekla hlasem, který se téměř chvěl.

Těšil ho její soucit.

„Tím lépe," řekl s úsměvem tak dobrým a snivým, který více sestře než slovům jejím platil a jako polibek mu nade rtoma poletoval. „Tím lépe, a nebude-li pak už důchodů, přičiním se nějak dle rady Leopoldovy, budu pracovat."

„Pravda, zdraví nade všechno!" tvrdila Rosa.

„Jeď a vrať se zdráv!"

Vzal tedy několik tisíc franků a jel.

Žil ve Florencii, konal cesty po celém Toskánsku, po Umbrii. Cítil se téměř úplně uzdraveným, jen slabost jakási jej schvacovala ob čas. Bylo to momenty. Nevěřil v stálost svého zdraví, ale nezoufal. Nebál se smrti. Ponořil se zatím hluboce do studia italských primitivů. Nevýslovně sladká útěcha plynula z těch obrazů. Něco jako víra. Duše jeho plnila se hlubokým mírem, který z nich do

ní vnikal jako hvězdná nějaká záře. Výtvory Giotta a Fra Angelica byli mu modlitbami, jimi chystal se k odchodu s toho světa. Zdálo se mu, že se sejde s pravzory jejich na druhém břehu věčnosti. Ah, ten plavovlasý Kristus, kdyby jej tak tam přivítal jako zde se zjevoval sám jako poutník v klášteře sv. Marka v lunetě chiostra! Čím byla by trpkost smrti proti takovému blahu! . . . Na vlast svou vzpomínal často — a stalo se, jak byl doufal: neviděl skvrn, které ji hyzdily, ztrácely se v dálce, miloval ji něžněji než kdy, a loučil se s ní smířen . . . On zemře — ale ona bude žíti a zkvétati, prostá všech nepřátel. „Stane se to zázrakem?“ ptal se ho jednou skeptický rozum. „Ano,“ řekl Jan Maria, „zázrakem. Já věřím v zázraky.“ A nebylo divu, neboť chodil po místech, kde svatý František a svatá Kateřina někdy žili, v Assisi a ve Sieně. Tam zdálo se mu nebe zemi blíže než kde jinde. Měl chvíle, kde se cítil už více na onom než na tomto světě.

Proti svatým těmto citům nadešla však jednou silná reakce. V Urbině, v úzké, křivolaké, příkré ulici, zahlídl v okně starého, pustého domu tvář, ne úchvatně krásnou, ale tak produševněnou, tak sladkou, mírnou a plnou prosté poesie, jak je primitivi malovali. Dotkla se mocně fantasie poety, umělce. Po dva měsíce prožil na to v Urbině sladkou, tichou Idyllu. Nebylo vášně, nebylo bouří v té lásce, byla tak tichá a snivá jako pohled

z oken pustého, u samých hradeb stojícího domu, v kterém s tou dívkou nyní bydlel. — Ah, vysoko, téměř v oblacích vystavěno stojí to staré orlí hnízdo, Urbino, a kolem vlní se a strmí celé moře hor, modrých jako to nebe nad nimi, a vítr táhne kolem volně jako boží dech, který vane, kam chce a velké upomínky vznášejí se vzduchem jasným a slunným, a jako příšery straší hrůzyplné pověsti a tradice v těch velkých, poloprázdných domech . . .

Bez bouře a mírně končila ta idylla. Rozešli se co přátelé. V lásce obou nebyla vášeň a při rozchodu nebylo trpkosti. Než dojel do Florencie zpět, milovala Gemma jiného, a on vzpomínal více těch modrých hor a orlího hnízda, bíle tam na nich sídlícího, než Gemmy — zdála se mu k té scenerii pouhou, sladkou a tichou stafáží. Ale láska ta vrátila jej přece zemi. Myslil opět více na život než na smrt. Naděje klíčila mu o něco silněji v srdci, neboť zdálo se mu, že je silnějším a zdravějším. Zima zahnala jej konečně do Říma. A nyní seděl zde před otevřeným oknem, a náhlý, divoký záchvat lásky k životu zachvěl celou jeho bytostí! Nebylo mu ještě dvacetsedm let.

Když slzy jeho téci přestaly, pravil si: „Ještě mám síly dost, a vše může dobře skončiti. Uzdravím se snad a najdu si přece cíl života! Ah, jsem‘ poetou a dokážu to světu.“

Vstal. Umyl stopy svého pláče čerstvou vodou. Kdyby je někdo spatřil! Zapálil se studem. Nevěděl, proč mu napadla zase Caterina.

„Je krásnější nežli Gemma," myslil si, „oh, jaký to rozdíl. Gemma! Je to k smíchu činit takové porovnání. Gemma, dobrá Gemma, byla spíše předmětem než osobou, třeba květem. Caterina jest povahou a má duši. Odkud to vím?"

A divil se trochu.

„To se tuší a uhodne," řekl pak na svou omluvu.

V tom zaklepal někdo na dvéře. Byl to Giggi.

„Jak je vám dnes?" tázal se, vcházeje, „postrašil jste mě včera v noci."

„Jest mi úplně dobře, děkuji," zněla odpověď. „Půjdu na procházku — později."

„Doprovodím vás, půjdete-li v stranu, v kterou mířím," řekl Giggi. „Kam chcete?"

„Do paláce Barberini, je-li tam dnes přístupu."

Myslil na Beatrici Cenci, které byla Caterina podobná.

„Myslím, že jest," řekl Giggi, „ale v tom krásném počasí měl byste vyjeti někam za město v odkrytém kočáře, jste-li příliš na pěší procházku unaven."

„Učiním tak," odpověděl Jan Maria, „a pozejtří pojedu do San Catalda, naznačíte-li

mi směr, kde to místo leží. Podívám se na onen byt —"

„Ah, není to místo, osamělý pouze statek," odvětil Giggi. „A vy to myslíte do opravdy? Bude vám tam strašně nudno. Cesta je snadně k pamatování. Vyjedete branou del Popolo až do Ponte Molle rovně a dále pak po silnici vedoucí do La Storta. San Cataldo leží něco stranou od silnice, odkud uvidíte dům a řadu starých dubů a zbytky středověké věže. Ostatně se váš fiakr, nezná-li San Cataldo, v Ponte Molle vše do podrobna dozví."

Mezi tím rozhovorem vyšli spolu na ulici.

Na náměstí Monte Citorio se rozešli, doktor Luigi Galli vzpomněl si, že si jeden z poslanců přál s ním si promluviti, a spěchal do paláce parlamentu, kde doufal, že jej zastihne.

III.

Dům na statku San Cataldě nevynikal architekturou, byl střízlivý, dvoupatrový, s vysokou zahradní terasou, byl beze vší zvláštnosti, beze všeho rázu. Stál na vyvýšenině, před ním šuměla řada starých, nyní svadlé své koruny potřásajících dubů. Blízko byla vinice, o něco dále několik hospodářských nízkých stavení; za domem bylo množství věkovitých, mohutných stromů, oliv, ilexů, dubů, fíků a cypřišů, a na konci toho zdivo-

čilého sadu rozpadávala se cihlová, středověká věž a cimbuřím, lišejníkem celá prožíraná, a rozsévala daleko kolem sebe drobící se rum do trávy. Kolkolem vlnila se campagna, pustá, melancholická, velkolepá, kouzelná, plná slunce a stínu, tu modravá, tam žlutozelená, všude posetá zbytky římských staveb a středověkých budov, sabínské a albánské hory amethystové, z hlavami pokrytými sněhem, obepínaly ji širokým kruhem na jedné straně, jinak se ztracela směrem k moři do nekonečna. S terassy bylo daleko na Řím viděti. Bílá silnice vinula se meandrem vlnitou plání a na jednom místě zatáčela se a přiblížila se k domu; běžela od brány věčného města do Viterba, dotýkajíc se cestou oblasti starých Vej, této tragické slávy zašlé Etrurie. Nebylo k památnému tomu místu z bydliště Caterinina příliš daleko. — Uvnitř domu nepanovala žádná nádhera. Rodina Soranesiů nebyla bohatá, paní Giovannina mluvila pouhou pravdu. Nevelký statek byl jistému pachtýři pronajat, který ještě několik velkých sousedních statků v nájmu měl; ten neplatil skvěle. Suntarella pěstovala vinici a zelenářskou zahradu pomocí najatých v příhodné době dělníků.

Časy byly zlé, jak naříkala, a každá lira byla vítaná. Štěstí, že contessina tak malé dělala nároky, svěřovala se stařena kmotrám. Jen kdyby ty věčné knihy nekupovala! To byl jediný výdaj, s kterým Suntarella nesouhlasila.

„Ale ovšem, poverina! vzdychala pak, „co by celý den bez nich v té samotě si počala?“

A zase si jich byla včera celou haldu z Říma přivezla.

„Kdy to chceš, dítě, všechno přečíst?“ tázala se Suntarella, pomáhajíc jí věci rovnat, které teď spolu vybalovaly. Tykala jí někdy ve chvilkách pohnutí, nebo když mateřské její city převládaly. —

Byly nyní v pokoji, který sloužíval někdy za salon, když byly lepší časy, jak Suntarella vzdychala. Později byl to pokoj hraběnky Soranesi, a teď v něm bydlila Caterina, která si vedle něho ložnici zařídila. Přišla-li někdy nějaká návštěva, přijala ji zde, byla to nejnádhernější posud komnata v celém domě. Stála v ní malá knihovna, staré piano, harfa, bohatě vyřezávaná a pozlacená, na které byla paní di Soranesi hrávala. Na římse vysokého krbu, v němž se téměř nikdy nyní oheň nerozdělával, stála krásná renaissanční nádobka křišťálová na zlaté, jemně smaltované noze; na stěně visela madonna, která se zdála Rondinellim malována, a podobizna z rodiny Soranesiů, muž prostředních let, v kostymu podobném Césara Borgie, malovaného Rafaelem. Ty tři předměty, a dále kabinet z ebenového dříví, vykládaný sloní a částečně zlatem, byly nejnádhernějšími rodinnými poklady. Ten kabinet však zde nestál ještě dlouho, nebýval majetkem předků, neboť před třemi lety teprve

byla jej slečna di Soranesi po blízkém příbuzném svého otce zdědila, po monsignorovi Geronimu Astuccim. Zemřel náhle raněn mrtvicí. Paní de Soranesi byla někdy myslila, že dcera její po něm většího zdědí jmění, neboť býval jí vždy, už v době jejího dětství, velice nakloněn. Naděje matčina nevyplnila se. Vzdálenější příbuzný byl dle dávného testamentu dědicem a poslal onen kabinet do San Catalda dobrovolně; v testamentu samém o tom daru nebylo zmínky. Nebožtík byl mu však prý často vypravoval, jak malá Caterina, kdykoli k němu přicházela návštěvou, se těm z biblické dějepravy vzatým figurkám, vykládaným sloní a zlatem, vždy tak neobmezeně a naivně obdivovala, že jí onen kus nábytku polo žertem, polo do opravdy sliboval. Dědic vyplnil ochotně monsignorův daný slib. Kabinet stál mezi okny, a Caterina jej dnes právě jako vždy sama oprašovala. Suntarella sbírala po stole rozházené papíry, z kterých byly koupené věci vybalily.

„Myslím, že ten pán dnes dozajista přijede," řekla. „Kolik mám žádat?"

„O čem to mluvíš?" ptala se dívka.

„Nuž, o tom bytu! O čem jiném?" zvolala stařena.

„Čiň, jak se ti líbí," odpověděla Caterina. „Avšak myslím, že nepřijede; prosila jsem Ninu, aby mu to vymlouvala."

„Ach, ty bolesti mé duše," zvolala Suntarella, „proč to, proč?"

A pozvedla ruce nad hlavu a zaryla je pak do vlasů, a oči její sršely.

Caterina nebyla tragickými posuňky, jiskrami v očích, ani výkřikem polekána. Znala ji a zůstala klidnou.

„Nepřivykla bych míti cizince v domě, ruší mě to," řekla prostě a pravdivě.

„Ani byste jej neviděla, vždyť i schody má zvláštní! A kdyby vás někdy zahlíd' v zahradě neb na terasse, co na tom? Vy se skrývat nepotřebujete, a on nezdá se lidojedem. Naopak. E carino, tanto! A než jsem se o té věci paní Nině zmínila, mluvte, byla jste tenkráte také proti mému plánu?"

Caterina neodpověděla. Myslila, že tím mlčením přisvědčuje, že se vzdává.

„Dělá hluchou," zlobila se stařena uvniti vykládajíc si to mlčení naopak. „Jak je divná! Rozumím-li jí, ač ji od dětství znám, ať se nejmenuji Assunta Palmieri a ať nesluji věrnou katoličkou!"

Rozzlobena odešla, Caterina se dívala s úsměvem za ní, který vyjadřoval pevnou víru na blízké smíření, pak oprašovala svůj ebenový kabinet klidně dále. Byla ho otevřela; uvnitř bylo uprostřed jakési tabernakulum a po obou jeho stranách několik pater přihrádek, Dno tabernakula tvořil bohatě vykládaný obraz, představující Judithu před spícím Holofernem. Juditha, celá ze sloni, pozvedala zlatý meč oběma rukama k rozhodné ráně. Hrot jeho

byl se nějakou náhodou zbortil a vyčníval z ebenové desky a píchl Caterinu nyní do prstu. Vzkřikla slabě. Nebyla nikdy před tím zpozorovala, co se s tím mečem stalo. Vzala malý nožík, aby jím odloupl zlato do patřičného, jemně vyhloubeného místa zpět zahnula, avšak nástroj se jí vysmekl a vjel hluboce do skuliny mezi dvěma sloupy Holofernova stanu, do skuliny, které rovněž nebyla nikdy dříve zpozorovala. Myslíc, že v ní bude asi zalehlého prachu, jela tedy nožem pomalu po skulince dolů, ale náhle setkala se v polovici cesty s jakýmsi odporem. Zároveň zaslechla při dotknutí se jeho slabé cvaknutí jemného péra a nemálo překvapena viděla, že celý ten obraz nebyl vlastně ničím jiným než dvířky, která se teď poprvé před ní otevřela. Ani ona ani matka nebyla je nikdy ani tušila. V prostoru, který nyní za nimi spatřila, leželo několik zažloutlých papírů a plochá škatule z lepenky. Zvědavě ji vyňala a šla s ní k oknu, otevřela ji, a v slunci zaleskl se před ní celý poklad zlata! Byl to věnec, upletený z květin zhotovených ze zlatých plátů, tenkých jako papír, pak jakýsi řetěz a dva náramky. Práce těch klenotů byla podivu hodná, a patrně pocházely z dob etruských.

Monsignor Astucci byl horlivým sběratelem, podělil všechna musea v Italii, byl velkým archaeologem a tak proslulým učencem, že i do kláštera Trinità sláva jeho, obzvláště jako filologa a linguisty, byla vnikla, a jednou při

jeho tam návštěvě zvonily jí dobré sestry všemi zvony chvály a obdivu.

„Do kterého musea as patří tato vzácnost," pomyslila si Caterina, když se probírala ze svého překvapení a pohlédla na víko škatule.

Jaké překvapení zde na ni čekalo! Vlastní rukou monsignorovou stálo tam napsáno: „Své milé neteři Caterině di Soranesi. Klenot její svatební. Přeji si, aby jím ozdobena šla k oltáři."

„Můj dobrý strýček!" zvolala Caterina pohnutě. „Hle, měla jsem vřelého přítele, o kterém jsem téměř ani nevěděla!"

Položila si věnec na hlavu, ověsila řetěz kolem hrdla, obnažila ramena a připjala si náramky. Pak se dívala na sebe do velkého zrcadla, trochu stářím slepého, tak že se obraz její jako mlhou nebo zpod závoje na ni díval. Bylo to tak podivné! Zdálo se jí, že v těch skvostech si nebyla podobna, že to v té nádheře nebyla ona, nýbrž pouze její přelud. Zachvěla se trochu, pak šla, zdobena jako královna opět ku kabinetu a vyňala zažloutlý list, který pod škatulí ležel. Rozevřela a čtla.

Byla to zpráva o objevení toho pokladu. Monsignore Astucci psal:

„Tyto skvosty nalezl jsem v etruském hrobě nedaleko od Chiusi. I hrob, v němž ležely, objevil jsem sám. Když jsme vstoupili, rozpadly se mrtvoly na prach, dotknuty vzduchem, s námi zároveň vcházejícím. Musila

to býti hrobka nějakého lukumona, tak bohatě byl majetník její zlatými šperky a bronzovou zbraní oděn! Odevzdal jsem je do musea svého rodiště. Druhá mrtvola byla buď žena nebo dcera lukumonova. Nevím, jak dalece mě fantasie moje klame: viděl jsem to tělo jen okamžik, než se rozpadlo, ale zdála se krásná a mladá, kdežto on, aspoň dle tvrzení mého soudruha, jehož zraky ten první trup jak mihem zachytly, byl prý starcem. Nemohl jsem jinak, než své obraznosti pustiti uzdu. Mezi snídaní v Chiusi, v radostném rozčilení nad tou kořistí, budoval jsem si celý malý román: ona dívka mladá, krásná, byla vzletná a milující — šla za ním do stínu a tmy dobrovolně, obětovala se, zemřela s ním."

Caterina dočtla a list jí téměř vypadl z rukou, chvěla se jakousi pověrčivou hrůzou na celém těle, cítila zimu na čele, na prsou, na ramenech, kde ty skvosty spočívaly, bylo jí, jakoby ta mrtvá dívka na ni sáhala, jí vyčítala, že spáchala svatokrádež v jejím hrobě, jakoby ji za to, jako trestem, do toho hrobu tahala, do té tmy, v náruč smrti! Spěchala k oknu na slunce, aby prohřálo. Zavřela oči a viděla se přece pořáde ještě jako před chvílí přízrakem v tom slepém zrcadle! Byla by ráda ty skvosty sňala, ale neměla odvahy na ně sáhnouti. V tom klepáno na dvéře. Lekla se, sňala teď rychle věnec, řetěz a náramky a hodila si je v klín a přikryla je šaty. Kdo to mohl býti?

„Dále," pravila konečně slabě, když opět klepáno.

Dvéře se otevřely, a Suntarella vešla s panem Plojharem. Byla jej na schodech potkala, když rozzlobena od Cateriny odešla. Byl právě přijel a vítala jej hned nejsladším svým úsměvem. Zdál se jí jaksi jako její spojenec. Ochotně přinesla odněkud svazek starých zrezavělých klíčů a vedla jej průjezdem ke dveřím, vedoucím do zahradního, jednopatrového křídla domu. Byly tam tři velké a světlé pokoje starosvětským nábytkem zařízené, který byl z celého domu z neobývaných pokojů, s půdy, z tmavých komor shledán a tam přenesen. Pokoje, vzdušné a plné slunečního svitu, zalíbily se hned panu Plojharovi, okouzlovaly vyhlídkou do zahrady a daleko za ní do široké, rozvlněné campagně, na jejímž horizontu z těch oken tři ohromné, osamotnělé, temně trčící pinie vidět bylo. Jeden z těch pokojů sloužil kdysi patrně za malířskou dílnu, ohromné okno, téměř do samého stropu dosahující a viditelně teprve později někdy k vůli vrchnímu světlu proražené, tomu nasvědčovalo.

„To byla dílna?" tázal se mladý muž.

„Ano, před lety. Nebožka paní hraběnka pronajala ten byt tenkráte z ochoty nějakému malíři, který ji snažně o to prosil," řekla Suntarella. „Z ochoty. Nemohlo jí na těch několika francích činže záležeti, tak málo jako dnes contessině Caterině."

Dobrá Suntarella zapomněla, jak upřímně byla u paní Giovanniny o zlých časech před tím samým cizincem mluvila, s kterým teď vyjednávala. On jí však němým kýváním hlavy přisvědčoval.

„Později byl mi ten byt přikázán za jakýsi výminek," pokračovala Suntarella, „avšak k čemu ho potřebuji? Mám krásný pokoj vedle pokojů contessiny; vždyť by jí bylo smutno, kdyby tak sama bydlela. Dům je velký a téměř prázdný. Nebydlí zde mimo nás dvou nikdo než Francesco, dobrý člověk, náš —" zamlčela se.

Francesco byl totiž vším v domě, lokajem, portýrem, zauradníkem, hlídačem. Nevěděla, jaký mu dát hned titul, a pokračovala tedy prostě po pomlčce: — „a pak Angiolina. Ah, pane, jak umí Angiolina vařit! Podivíte se, až poprvé vám připraví ‚stuffatino' nějaké! . . . Ach, ano, co jsem říci chtěla. Contessina mi tedy pravila: ‚Suntarella mia, chceš-li tím bytem něco si vydělat — čiň dle své vůle.' Byla jsem jí totiž sama návrh činila. Nejste tedy u ní, ale u mne v nájmu. Stravovat se musíte v domě. Nepůjdete snad, nevím jak dlouho, denně do Ponte Molle nebo na druhou stranu do La Storta k vůli míse špatných maccheronů?"

Upřela na něj oči jako dýky a tvář její podobala se antické tragické masce.

„Co vám napadá, paní Assunto," řekl mladý muž a sotva se udržel smíchy nad

výrazem jejího obličeje. „Jsem nadšen vaším bytem, a sliny se mi sbírají, pomyslím-li na ‚stuffatino' vaší Angioliny."

A umlouvali hned cenu a podrobnosti, ona opatrně, vypočítavě, a on nedbale, ke všemu kývaje, co mu navrhovala. Stávala se čím dále, tím vlídnější a srdečnější.

„Víte, pane," řekla mu, když bylo vše ujednáno, „každému bych byt svůj pronajati nemohla, to chápete přece!"

„A čím zasloužil jsem si vaší důvěry?" tázal se s úsměvem. „Vždyt mě ani neznáte."

Hleděla mu upřímně do očí a řekla: „Paní Giovannina o vás blouzní, a kdyby i toho nebylo — è tanto simpatico, lei!"

Smál se a podávali si ruce.

„Za tři, čtyři dni přijedu na dobro," řekl.

„Vše bude v pořádku," řekla, „prosím, udejte, kde si přejete nějaké změny v rozestavení nábytku —"

„Ó na to času dost," odpovéděl, „až přijedu, uspořádáme to s Franceskem. Teď zbude jen jedna ještě věc pro dnešek: jsem sice vaším nájemníkem, paní Assunto — ale zdá se mi přece, že slušno, abych se paní domu poklonil a z jejích úst uslyšel, zda jest srozuměna, abych pod jejím krovem —"

„Pojďte, pane, pojďte, povedu vás."

„Totiž neruším-li nijak —"

„Nijak. Bude contessině příjemno."

Začalo mu trochu srdce klepat. Slušelo se to? Nebylo to dotíráním se? Ó jaké štěstí! Cítil ve své kapse malý balíček, který mu byla paní Giovannina s prosbou svěřila, aby jej odevzdal v San Cataldě.

Byly přece jen něco v Old England zapomněly u těch „vydřiduchů"! Tím byla otázka rozřešena.

Když vešel, začervenala se dívka poněkud a povstala téměř nemotorně jen tak na polo, skrývajíc klenoty svoje, jak mohla v řasách svého šatu. Cítila svůj ruměnec a zlobila se pro něj. Co si pomyslí ten cizí muž? Avšak i on byl zmaten, zmaten jejím zmatkem. Odevzdával jí balík paní Giovanniny a mluvil při tom nějak nesouvisle. Pak nastala pomlčka. Dívka prosila, by sedl, děkujíc za vyřízení všech pozdravů, kterými dobrá Nina ji zahrnovala. Konečně pozvedla oči k němu a viděla stopy jeho churavosti na jeho tváři. Byl posud tak bled. Zmatek její zmizel, něco jako sesterská útrpnost jí rozehřívalo ihned srdce. Tón její stal se důvěrnější.

„Děkuji vám znova za vaši laskavost v Římě," pravila, „Giggi mi řekl, že jste byl churav. Vede se vám lépe?"

„Jsem úplně zdráv," odvětil, ale přes jeho úsměv a veselý tón bylo jakési šero v jeho zracích.

Šlo to dívce k srdci, bylo jí, jakoby ji tam cos píchlo.

„Shodli jsme se úplně," řekla Suntarella, „vše v pořádku, cotessino."

„S čím?" tázala se roztržitě, a myslila na smutek jeho zraků.

„S tím bytem, pán jej najal, přijede —"

Caterina odvrátila oči k oknu a neřekla ničeho. Jan Maria pronesl několik konvencionelních slov, kterými vyjadřoval, že doufá, že ničeho proti jeho přistěhování se nenamítá atd. atd. Byl rád, když si to odbyl. Ona neříkala opět ničeho; hleděla neustále oknem, roztržitě. Myšlénky její bloudily, oči její to prozrazovaly.

„Na co as myslí?" tázal se Jan Maria ve svém nitru. „Jak sladký to tvor!"

A ona myslila jen jedno: „Je krásný. A je mi ho tak líto. On trpí! Trpí tělem a snad duší. Duší? Proč jen, proč?" A vzpomněla neurčitě na výstup tenkráte v noci při pohledu na Řím.

Jan Maria nebyl by tyto její myšlénky nikdy uhodl. Byla to jedna z dobrých jeho stránek, že nebyl ješitným.

„Jsem jí nepříjemným," myslil si, když poráde mlčela, „neslyší asi ráda o těch obchodních věcech mluviti. Věřím jí, chápu to velmi dobře. Děje se mi jako jí. Přítomnost moje připomíná jí v tom okamžiku všechnu nudu a únavu všedního života."

Vstal. Rozloučili se velmi formálně. Suntarella jej doprovázela až ke kočáru. Pak se

vrátila ku contessině. Caterina seděla ještě na svém místě, skrývala pořáde ještě ty klenoty v řasách svých šatů.

„Hle, první příjem z toho bytu," pravila Suntarella, vrátivši se, a ukázala hrstku napoleond'orů, „domácnost naše tím nebude horší, viď, radosti mého srdce?"

Caterina zahořela studem a hněvem.

„*Naše* domácnost!" zvolala tak hrdě, jak to dovedla, a studem plnily se jí oči slzami. „Ty peníze jsou tvoje, co mi do nich! Jdi, prosím tě, jdi!"

„Contessino," prosila polekaně stařena, „buďte moudrá —"

„Jdi! Ty mne urážíš."

„Jdu," řekla Suntarella smutně. „Chybila jsem, neměla jsem jí chudobu její na paměť volati, poveretta, poveretta . . ." rozjímala cestou.

Caterina si zakryla tvář, ale nemyslila na svou chudobu. I ten nepříjemný pocit, způsobený myšlénkou, že Suntarella od něho peníze zdánlivě pro ni, pro Caterinu, přijala, zmizel.

„Zdá se mi, že trpí," řekla si tiše jako poprvé. „A jak je krásný."

Ruce jí klesly v klín, a mráz jí projel, dotkla se totiž toho zlata, vyrvaného z hrobu a jako dechem smrti omženého. Při bledé jeho záři zdálo se dívce, že vidí přízrak oloupené oné dívky, která se byla snad oběto-

vala a do hrobu vstoupila za tím neznámým, zapomenutým lukumonem, a přišera ta měla její podobu, jak ji byla před chvílí v tom starém zrcadle zahlédla.

„Smrt! Jaká to hrůza," řekla dívka. Pak ale vrátila se její obvyklá energie, krásný její klid. Vzala šperky, uložila je opět na to místo, kde tak dlouho byly zapomenuty v kabinetě ležely.

„Nastydla jsem nějak," řekla si s úsměvem, „a mám trochu horečky."

Pak šla za Suntarellou, rozmlouvala s ní, jakoby se ničeho nebylo událo, a byly mezi obědem vesely. Mluvily o všem, co byly v Římě viděly a slyšely, a Suntarella vyptávala se horlivě na robu donny Paoliny, kterou si tato dala z Paříže k nejbližšímu cerclu u královny přislat a kterou Caterina byla viděla. Při zmínce o donně Paolině zamyslila se dívka.

„Ještě jsem ti neřekla," pravila za chvilku, „jaký návrh mi donna Paolina činí. Jedná se o místo, které mi chce zaopatřit —"

„Vám! Místo! Což se nestydí? Vy a sloužiti! Ta žena nemá srdce."

„Buď přece klidná a rozumná, a slyš, oč se jedná. Několik dam z nejvyšší šlechty se usneslo zříditi vyšší jakousi školu pro děvčata, pro osiřelé dcery vyšších úředníků a důstojníků, na způsob nevím jakého podobného ústavu za hranicemi. Má se jim

tam světského vychování, docela rozdílného od toho v klášteřích dostávat Královna jest prý tomu velice nakloněna. Donna Paolina chce, abych se připravovala tak, abych se mohla státi tam učitelkou. Postavení takové bylo by prý nejen téměř skvělé pro všechny tam zaměstnané, ale také velice čestné ve společnosti, neboť ústav bude míti vzezření úplně aristokratické."

„Tak! Donna Paolina teď přeje světskému vychování! Ona, která horlila vždy jen pro kláštery?"

„Což ti neříkám, že královna tomu celému podniku velice přeje?" tázala se dívka s jemným úsměvem.

„Pravda! To stačí. Co je mi do toho ostatně. Avšak ty jsi neslíbila, contessino moje?"

„Věc ta zraje teprve pomalu, a není spěchu na rozhodnutí. Hlavní věc jest připravovati se. Neslíbila jsem zatím, ale od nějaké doby vím tak určitě jako ty, že se budu muset o sebe a svou budoucí existenci postarat. Do konce života to se mnou zde nepůjde jak dosud, ač bych si nic jiného nepřála. Přijde den, bohužel, kde se budu s tímto domem loučit, přinucena — ah!"

Zamlčela se.

„Kdyby donna Paolina měla srdce přístupné citům ženským a mateřským, hleděla by vás provdat," řekla Suntarella a výraz

její tváře byl tvrdý, když dodala. „Mor na donnu Paolinu!“

Dívka jí neslyšela, zdálo se aspoň tak. Vstala a vyšla z pokoje. Suntarella sbírala se stolu.

„A provdám tě sama, srdce moje sladké, Catino moje,“ šeptala si mezi tím, co ubrousky skládala. „Buď Giggi — anebo . . .“

Zamyslila se.

„Ne, to nejde. Kdo jej zná? tázala se sama sebe.

Myslila na nájemníka, který se měl za několik dní sem přistěhovati. „Nu, uvidíme,“ usmívala se, „s boží pomocí to nějak šťastně dopadne.“ Poznamenala se křížem, aby ďábel plány její nepokazil.

Zatím se byla Caterina do svého pokoje odebrala. Sedla k pianu, ruce její ležely na klávesích, noty stály otevřeny před ní, ale nehrála. Byla zamyšlena, hleděla k tomu pojednou tak tajeplnému kabinetu z ebenu a sloni.

„Jsem hrabivá, lakotná,“ vyčítala si. „Zář toho zlata mě tou měrou okouzlila, že jsem již ani dále nepátrala, jakého druhu by ty papíry v oné přihrádce býti mohly. Kdo ví, snad tam něco psáno, co se mne týká, snad nějaká povinnost, kterou vykonati mám, nějaké přání nebožtíkovo —“

Vstala, otevřela kabinet, tajnou přihrádku, postavila škatuli s klenoty stranou a prohlí-

žela věci ostatní. Nalezla mimo papíry několik cigar, prosté stříbrné hodinky a malý perořízek. Prohlížela nyní papíry. Byly to nepatrné účty, list neznámé osoby, prosící o podporu. Bylo patrné, že monsignore nepovažoval tu přihrádku za tajnou, ty lhostejné věci byly tam nedbale hozeny, snad v tentýž den, co náhle a neočekávaně zemřel. Konečně uviděla ještě několik listů zažloutlého papíru; zdály se z nějakého sešitu vytrženy. Dále bylo tam začaté psaní, znějící někomu jí neznámému. Dala se do čtení.

„Můj drahý Onofrio," psal monsignore Astucci, „řekl jsem vám posledně, jak hluboce mě dojaly U p a n i š a d y. Věru, ty básně, kdyby sanskritem nebylo nic jiného psáno, mohly by k studiu jeho pobádat. Lituji vás, že tomu jazyku nerozumíte, a zároveň vám svěřím malá tajemství. Nejsem básníkem, jak víte, avšak ve slabé chvilce umínil jsem si, že „Upanišady" přeložím do mateřského svého jazyka. Ne „p ř e l o ž í m", to není pravé slovo. Chci je jaksi „padělat", v tom smyslu, že by duch jejich byl v mých verších, ale ty aby byly přístupny čtenáři i bez komentáře, čtenáři laikovi, neznajícímu ani ‚Védy' ani —"

Zde zastavil se monsignore Astucci a větu tuto už v tomto životě neskončil. Zavolali jej někam, navštívil jej někdo? Kdo ví? Hodil, zavřel začatý svůj list do přihrádky náhodou otevřené, ku které se už nikdy více nevrátil! Caterina nebyla nikdy o „Upani-

šadách" slyšela, z celé indické literatury znala jen sem tam nějaký úryvek z „Ramajany". Zvědavost její byla vzbuzena. Vzala ty vytržené listy a prohlížela je pozorně, neboť byly na nich verše. Byly z těch „Upanišad"? Čtla jen tři asi řádky a zvolala:

„Ano, jest tomu tak! Toť začátek jeho práce! Ubohý monsignore," dodala pohnutě. „Je to tak smutné vždy, nedojde-li někdo svého cíle."

Přisedla k oknu a začala dychtivě číst:

Žilť v chudém kraji spravedlivý muž;
slul Gautama. Ač mnoho synů měl,
přec cizích bída jej tak dojala,
že mezi chudé statky rozdělil.
Měl všeho všudy malé stádo krav,
to přihnat dal, a když je rozdával,
tu žehnali mu mnozí modlitbou.

Syn Načiketas prvorozený
sám seděl opodál a rozjímal:
Kdo dobrovolně statek v oběť dá,
ten získá statek, který nemine!
Čím větší dar, tím větší odměna;
z tak chudých darů nuzný tedy zisk
jen bude mému otci dobrému.
Tak šeptal si a lítost veliká
nad Gautamou mu srdce svírala
a vstal a pravil mu: „Již nemáš nic,
co dát bys mohl? Nic, co drahé ti?"
„Ne," odpověděl otec, „je to vše."
Děl na to syn: „Můj otče, mýlíš se!
Mne miloval jsi láskou něžnou vždy.
Pro větší zisk svůj, koho daříš mnou?"

Tu Gautama se lekl smrtelně
a bylo mu, jak by mu syna kdos

rval z náručí, a nemoh' promluvit,
však myslil si: „Zda bozi slyšeli,
zda nesmírnou tu oběť žádají?"
Bled, mlčel stále, jinoch stále však
se otce tázal hlasem prosebným:
„Nuž, komu dáš mne? Otče, promluv přec!"
Tu zloba z velké lásky povstalá,
jak temný dým z posvátných plamenů,
se v srdci rozbouřila otcovském,
a zvolal vztekle: „Smrti tebe dám,
když přes moc, bloude, darem býti chceš!"

To slovo vyletělo jako blesk,
rád byl by stařec zpět je uchvátil,
zpět uvrh' v nic — však bylo zrozené!
A jinoch snivě pravil: „Otče můj,
kéž větší měl bych ceny před bohy,
než v skutku mám, by větší byl tvůj zisk
a náhrada za dar, jejž podáváš.
Nuž žehnej mi, jdu v pustý smrti dům."
Za roucho stařec pevně držel jej
a jeho oči „zůstaň" pravily
a srdce pukalo mu. Pravil syn:
„Tvé slovo věční bozi slyšeli.
Jest slovo lidské jako semeno,
jež padne v brázdu. Není v moci tvé
je zdržet aby nevyklíčilo.
Tvé slovo v svatý padlo bohův sluch,
nám nepatří již — klíčí v brázdě své."

A když mu otec žehnal, dal se v pouť.
Šel ztepilý jak v lese mladý dub,
a mladost z tváří jeho svítila
jak zlatá záře vesny nesmrtná.
však smutek zároveň jak dumný šer
na čele sídlel mu, a v úsměvu
se bolest spojovala s lahodou,
jak temný tón se s jasným spojuje
v unylý zvuk a sladký zároveň.

Tak přišel v dům ten pustý, příšerný
kde smrti bůh, bůh Jama sídlo má.
Dům mračný byl a hluchý prázdnotou,
Smrt nebyla tam, světem chodila
a kosila, co zrálo pro hroby.
Tři dni, tři noci jinoch čekal tak,
než posléz hrozný přišel, chmurný bůh,
a Načiketas vstal a klonil se.
Však Jama pravil, rudý, děsivý
jak požárů a krve strašný nach:
„Můj hoste, odpusť! Čekáš noci tři
a nikdo nepřišel, by vítal tě,
a nikdo neumyl ti s nohou prach
a nikdo nepodal ti pokrmu!
Za každou nehostinnou v domě noc
ti přání jedno splním náhradou,
buď jakékoli! Dříve nezemřeš!"

Tu Načiketas pravil: „Přijímám
co velké dary vděčně sliby tvé!"
A chvějným hlasem prosil za chvíli:
„Ať Gautama se pro mne nermoutí,
ať nekvílí, ať proto nepláče,
že za něj umírám. Ó, dej mu klid!
Toť první dar, jejž žádám z ruky tvé!"
A Jama kyne hlavou: „Budiž tak!"

Trvalo dosti dlouho, než Caterina verše tyto na prvních dvou listech přečetla; rukopis byl nezřetelný a na mnohých místech seškrtán. Ubohý monsignore, veliký učenec, nebyl velkým básníkem. Ale úryvek ten dojal dívku přece podivně a mocně, ať byla cena veršů jakákoli, to velké, prosté, divukrásné pozadí indické inspirace nebylo přece docela setřeno, kontury byly příliš označeny, než aby se v mlhách ztratily. Oběť toho jinocha byla tak

čistá, krásná . . . Caterina odložila ostatní listy, byla tak pod vlivem toho, co už byla přečtla, že zapoměla býti zvědavou na ty dva ostatní dary, které Načiketas na Jamovi žádal. Stmívalo se a bylo těžko vybledlým inkoustem psané řádky čísti. Položila celý rukopis do kabinetu zpět a vyšla na terrassu. Slunce bylo zapadlo, širá, pustá, truchlá campagna modrala se temně a dýmala bílými parami, vystupujícími pomalu z nížin a prohlubin a močálů. Bylo to, jako by celé roje duchů z hrobů toho dávného, zapadlého, zde pod travou prachnivějícího světa vystupovaly a se šerem vznášely. Jen sem tam zachytily se ještě paprsky neviditelného už slunce v obrovských korunách věkovitých pinií a hořely tu v nich jako nejryzejší rudé zlato. Daleko, daleko byl Řím, neviditelný ve večerní mlze až na kupoli sv. Petra, která též ještě zidealisována, sluncem, na dně blednoucího horizontu svým téměř nadpozemsky krásným zjevem překvapovala.

Dívka hleděla zamyšlena dlouho směrem k městu, pozorovala, jak světla rychle shasínala, jak soumraku přibývalo, jak celý ten svět před ní se jako čarem v něco jiného, neznámého měnil. Temnější a temnější stávala se campagna, hustší, příšernější vystupovaly ty bílé páry z ní; byla to teď nesmírná, temná kaditelnice, dýmající k nebi, které ještě jasné se zdálo, tím světlejší, čím hlouběji ona temněla. Kupole v dáli pozbý-

vala už určitých rysů, avšak zdála se tím jen mohutnější, fantastičtější, jako celá ta krajina, velkého, vážného, epického stylu. První paprsky vycházejícího měsíce třásly se teď vzduchem, a s nimi chvělo se zase nové kouzlo širým prostorem. Nedaleko ševelil větřík suchým rákosím polo vyschlé tůně. Hudba ta byla tichá, sladká a truchlivá. Vysoký jeden cypřiš, už úplně temný, čnějící osaměle v přec už mrákavý horizont, zdál se lidskou postavou, zahalenou v černý plášť, zastavivší se na své pouti ... na své pouti! Kam as, kam?

„Do pustého snad domu Smrti?" šeptala si dívka. A viděla toho ztepilého jinocha, na jehož tváři čar mladosti a kouzlo smutku se pojily jako dva tóny ve souzvuk. „Načiketas," šeptala, však při zvuku toho sanskritského jména zjevila se jí jiná, známější postava. Napadlo jí jiné jméno, byla si je pamatovala.

„Jan Maria," řekla tiše. „Toť také spojení dvou tónů v sladký souzvuk." A zdálo se jí, že jej vidí kráčet: byl tak vysoký a ztepilý, na tváři jeho byl čar mladosti, a oči jeho zdály se jí jako dva úsvity, šeřily a jasnily se zároveň ... „Kam jde, kam jde?" tázala se a šelest v rákosí jí šeptal ozvěnou fragment verše: „V mračný Smrti dům."

Nesnesla tu myšlénku, bylo jí nevýslovně úzko, taková lítost ji schvátila, že by byla ráda plakala. Avšak přemohla se. Vrátila se do pokoje, kde již lampa hořela a Suntarella

s ruční nějakou prací seděla. Vlnění jejího citu přicházelo při pohledu na tu klidnou stařenu, tak rozumnou a silnou, náhle v rovnováhu. Hovořila zase chvilku o věcech docela obyčejných a vzala pak knihu a tvářila se, jako by četla; chtěla však pouze nerušeně mysliti.

„Musím tomu na dno přijíti, co mne tak rozčililo," pravila si. „Musím sobě účty klásti. Nejsem blouznivá."

A začala rozjímat a zkoušet.

„Jest to prosté," řešila konečně záhady. „Nejdříve to překvapení nalezených šperků a pověrčivá jakási, neurčitá představa při vzpomínce, kde nalezeny byly. Pak přišla ta návštěva. Byl poněkud bledý . . . onen pán . . ." myšlénky její tak jasné a určité se nyní trochu zkalily jako voda studánky, když ji prutem zamíchá . . . „Nuž, a sličný jest," pokračovala opět zmužile v myšlénkách. „Jest to přirozené, že pro osoby sličné spíše soucitu nalézáme než pro osoby méně příjemného zevnějšku. Jest to celkem slabost, ba hřích, ale leží to v lidské povaze . . . Pak četla jsem ty verše. Že mě dojaly, za to nemusím se stydět; zde není třeba dále pátrati, zde nečiním si výčitky. Náhodou srovnávala se moje představa o tom indickém jinochu jaksi se vzezřením toho pána v rukavicích, s kloboukem ‚Cavour', a v kabátě nejmódnějšího střihu. Vidím teď, jak jsem směšná. Ty trudné myšlénky o smrti, které ve mně nejdříve rozjímání nad šperkem v hrobě

nalezeným a pak ona indická poesie, tak vážná a truchlá, vzbudily, zavedly mě tak daleko, že jsem později ve své obraznosti na čele toho pána, který v tomto okamžiku v Římě buď se svými přátely se baví, nebo v opeře sedí, jakousi pečeť osudného smutku, předčasného skonu, viděti se domnívala . . . A pán ten má snad pouze rýmu —"

Dala se do hlasitého smíchu, sama nevěděla, jak byl nuceným.

Suntarella vzhlédla překvapeně od své práce: „Je ta kniha tak veselá?" tázala se. „Povězte mi také něco z ní, zasměju se s vámi."

Caterina se trochu začervenala. Zalhati i v maličkostech, i žertem, bylo jí trapné.

„Ah, Suntarello," zvolala, „vždyť jsem ti ani ještě nepověděla své dnešní dobrodružství!"

A vypravovala o svém nálezu a ukazovala šperky, a Suntarella spráskla ruce a na tu veselou knihu po celý večer již ani nevzpomněla. Caterina byla též veselá, a bavily se tedy znamenitě.

Když Caterina ale klidně jako vždy se byla dle tak sladkého zvyku svého dětství pomodlila, když ulehla a shasla, a měsíc do okna jí hleděl a širá campagna, polita jeho stříbrem, před zrakem jejím venku dřímala a šelest rákosů jako tichá voda se ozýval a šepotání svadlých dubů a temných pinií jako usínající moře tiše vzdychalo — tu padl zase

náhlý stesk na její srdce a neurčitá lítost se jí opět zmocnila, a celá budova těch střízlivých výroků a přesných analys sesula se náhle, a Caterina šeptala: „Kam jde, kam jde s tím smutným úsměvem?“ A rákosí jí zase odpovídalo: „V pustý Smrti dům!“

Zakryla si tvář rukama a nehnula sebou a myslila opět a opět:

„Jsou oči jeho jak dva úsvity, v nichž šeří se a jasní zároveň!“

Slzy začaly jí téci a tak konečně usnula.

IV.

Jan Maria přistěhoval se v ustanovený čas do San Catalda. Cítil se úplně zdráv a změna místa a novost scenerie účinkovala velmi blahodárně na jeho mysl. Slunce bylo přímo jarní, a na večer, když bylo v domě chladno, rozdělal starý Francesco ne velký sice, ale veselý oheň v kamenném, pěkně římsovaném krbu, vedle něhož Jan Maria čaj svůj pil, svého Shelleye četl, do Spinozy se zahloubal, nebo myšlénky svoje veršem i prosou psával. Cítil se v San Cataldě hned doma. Bylo mu někdy, jako by se dávné „Havranické dny“ vracely.

Avšak bylo to přece tak docela jiné! Žil zde v té samotě svým ideálům jako někdy v Havranicích, ale vědomí, že bytost čistá, která celou jeho duši zaujímati začínala, s ním

pod jednou střechou bydlí, dodávalo nynější jeho existenci posud netušený čar, a okolnost, že Caterinu na blízku téměř jen tušil (tak málo ji vídával), zvyšovala pouze poetický nimbus. Bylo mu někdy, jako by žil v básni, ne ve skutečnosti. Nerozplyne se to vše jako fata morgana? Ne! To nebyla žádná hallucinace! Bylo zde tolik slunce, světla, svěžesti, cítil srdce svoje tak vřele a živě bíti, tolik nových, života schopných nadějí v něm klíčilo! Byla to zdravá, silná, radostná skutečnost.

Myšlénky rojily se mu nyní opět s nebe a ze země. Každý pohled vržený na campagni zbudil v něm báseň. Po celé dny bloudíval tou zelenavou, zlacenou, neskonale snivou krajinou, které se žádná druhá na zemi nepodobá. Duše jeho jako jeho zraky nemohla se dosytiti. Konal po té vlnící se pláni dlouhé pouti až k horám, které ji lemují, přicházel takto k ztraceným v náhlých dolinách bařinám, v kterých se stáda ohromných, polodivých krav a volů brodila, přicházel na luka, po nichž se davy koňů prohánělly, na vršky, kde kozy skotačily, tak hnědé a plavé a graciosní jako antilopy, zastavoval se u pastýřů, kteří si byli obydlí svá ze starých, polorozsypaných římských hrobek zřídili, neb odpočíval v stínu zřícených chrámů a paláců z dob cesarských, jejichž sloupy ve vlhké trávě ležely, žloutly, se rozpadávaly. Nekonečné vodovody, zlacené sluncem, běžely campagní, jako dlouhé řádky hexametrů, opě-

vující slávu Říma. A věru byla ta pláň otevřenou knihou, a všechny ty zbytky architektur byly fragmenty velké, heroické básně... A nikde živé duše, všude pusto, všude ticho... Hroby a rum! Avšak všude též to nevyslovitelné kouzlo nad tím nesmírným rovem, pod kterým dávné Latium pohřbeno tlí, ta země síly a mužné velikosti. A podivno, ten hřbitov nejslavnější pod sluncem minulosti nezasmušoval! Naopak. Janu Marii mluvila zde nad hrobem zašlých civilisací příroda zřejměji než kde jinde o věčné síle své, o svém věčném znovu rození, o nehynoucím mládí, o tom, že smrt jest chimerou, a jedinou pravdou že život, nezdolný a vítězící. Nad hrobem tolikerých minulostí snil nejraději o své budoucnosti.

„Já uzdravím se," šeptal si s úsměvem proti slunci, „zmužím se, vrátím se do Čech. Já naučím se pracovat a užitečným býti jako každý jiný. A přede vším dokážu, že jsem poetou! Co nyní píšu, to není více diletantství, a žádný nevlídný úsudek, žádná lhostejnost mě více nerozdráždí . . . Ó, jak byl jsem pošetilý! Jaké dítě!"

Zahleděl se do dřímavé unylosti campagně, kde zvuku nebylo a žádný větřík větví staré, osamělé před ním pinie ani nezakolíbal. Hleděl na Sabinské hory, fialové v slunci, v jejichž hlubokých úžlabinách temné stíny tiše ležely, jako by tam dřímaly, jejichž temena se sněhem třpytila, na jejichž prsou sem tam bílé nějaké město viselo jak orlí hnízdo. Měl

jakýsi pantheistický pocit lásky k té hmotě, sálající jasem. Dopouštěl se málem poetického modlářství Kananejských, posýlajících slunci a luně zbožňující polibky.

„Jak," zvolal, „opustiti tento krásný svět, ten krásný život? Zemřít, odejíti, když mi ještě ani není dvacetsedm let! Tak závistivá by byla příroda, že by mi kalich odňala, než jsem se napil? Vždyť poznal jsem teprve stíny života, neznám ještě taje jeho a jeho hlubiny, ani jeho radost! Vždyť pravé lásky posud jsem nepoznal!"

Vzdychl si z hluboka, neb srdce jeho svíralo se bolestně.

„To nebyla láska tam daleko za mořem... s tím upírem ... To byla bouře mých smyslů. A Gemma? To byla hračka, rozmar umělce, ne vášeň člověka. Však Beatrice snů mých, ta teprve se mně zjevila! Nenašel, nemiloval jsem před tím d u š í."

A myslil na Caterinu. Vstal s balvanu, na kterém seděl, pozvedl hlavu, kterou byl v rozjímání na prsa spustil. Odvrátil se od hor, a před ním táhl se hřbet dlouhého, nevysokého pahrbku. V okamžení, když k němu vzhlédl, zjevila se tam postava na koni. Vystupovala temně ze světlého pozadí průhledných nebes. Byl tím zjevem překvapen. Byla to dáma v prosté, tmavé amazoně s nedlouhou vlečkou, za pasem blyštěl se jí malý revolver, v ruce měla krátký bičík. Na hlavě měla pouze černý krajkový závoj, visící jí do

čela a na ramena, a byl lehce a volně s jedné strany kol hrdla obtočen. Z pod závoje vykrádaly se její vlasy, v slunci jasné a plny paprsků. Byla to Caterina. Hnala se kolem něho a neviděla jej, neb oči její byly oslněny a do dálky na hory upřeny; když se mu až na dva kroky přiblížila, když ji němou poklonou pozdravil, zalekla se a trhla koněm nazpět, který se zastavil. Teď polil ji ruménec.

„Odpusťte," řekla pak zdvořile a klidně, když malý zmatek její pominul, „byla bych vás málem zajela."

„Dal jsem dobrý pozor na sebe," odvětil s úsměvem, „a nebylo tedy nebezpečí."

Chvilku stála jako v rozpacích, nevědouc co činiti, pak kývla přívětivě hlavou na pozdrav a šlehla koně bičíkem. Za okamžik byla daleko. Ztepilá její postava, oblitá slunečním svitem, ztrácela se pomalu v modré mlze bezezvučné, dřímající campagně.

„Beatrice mých snů!" řekl si Jan Maria tiše a bral se pomalu domů.

Bydlel teď už více než celý týden v jejím domě, a dnes poprvé byl s ní těch několik slov promluvil. Byl ji posud vždy jen z daleka spatřoval. Žila tak tiše, uzavřeně jako zakletá v tom starém, pustém domě, v té truchlivé a velkolepé, čarokrásné samotě. Jako v pohádce!

Za to viděl se se Suntarellou často, navštěvovala jej pilně, vyptávala se horlivě na

jeho zdraví, na to, jak je spokojen se vším ve své nové domácnosti, na chování se starého Francesca, který bývá prý někdy bručivým. Občas mluvila též o contessině, a mladý muž tajil radost, s jakou každé zmínce o ní naslouchal. Myslil, že své tajemství skrývá. Suntarella nechala jej zchytrale v tom klamu a vypravovala čím dále, tím více o Caterině a její rodině. Toho večera svěřila mu „ve vší důvěře", jak nešťastná byla hraběnka Soranesi ve svém manželství, jak tesknila zpět tam někam daleko za hory, kde se byla zrodila, jak nalézala jedinou útěchu ve svém dítěti a s jakou láskou Caterina na ní visela.

„Contessina jest andělem, andělem," končila Suntarella a utírala si slzy pohnutí, „ale, ale . . ."

„Nuž, ale?" tázal se s úsměvem, ale srdce mu nějak nepokojně tlouklo, čekal na její slovo.

„Ale má svou hlavu!" řekla Suntarella. „To má po otci, po otci. Sangue della madonina, ten byl svéhlavý."

Mladý muž se smál, bylo mu lehčeji.

„Viděl jsem dnes contessinu na procházce, daleko odtud na koni."

„Tot je také jedna z jejích svéhlavostí, vidíte! Co se jí naprosím! Pravda, nyní, za našich časů netřeba již se tak báti jako dříve, královští karabiniéři projíždějí celou campagní od hor k moři křížem, krážem. Ale přece mohlo

by se státi neštěstí. A víte, co mi odpovídá na moje výstrahy? Zde, říká, na blízku mě každý zná, a já znám každého a máme se na vzájem rádi — a dále odsud? Mlčí a ukazuje mi svůj revolver! Ta nezná strachu, svatá pravda. I to má po otci. Račiž Bůh ji ochraňovat."

A znamenala se křížem.

Janu Marii se to líbilo, že se nebála. A jak krásně seděla na koni. Viděl ji, jak se ztrácela v té modravé glorii campagně jako Beatrice do empyrea.

Později, když Francesco oheň rozdělával, pravil mu mladý muž:

„Nebylo by možná najati zde koně na blízku? Chce se mi jezdit, ty dlouhé procházky pěšky mě unavují."

„Tot velmi snadné," řekl Francesco, „nájemce contessinin má zde na statku celé stádo a dává též contessině koně k disposici, kdykoli si toho přeje. Kdyby pán si tedy přál, vyjednal bych vše sám s kmotrem Nucciem, i co se sedla týče —"

„Byl bych vám velice zavázán, příteli," řekl Jan Maria a netázal se ani, kým ten kmotr Nuccio byl. Nebylo ostatně třeba, Francesco zařídil vše hned druhý den k největší spokojenosti svého nového velitele, a když jej tento za jeho namáhání zvláštním darem odměnil, byl okouzlen a pravil s velmi srdečným úsměvem: „E così siamo contenti tutti!"

12*

Teď teprve opojoval se Jan Maria kouzlem nekonečné campagně, pil to kouzlo velikými, plnými loky! Zdávalo se mu, že mu křídla narostla. Někdy, když na divé proháňce plání se mu náhle buď kupole svatého Petra v záplavě slunce zjevila, nebo když jindy s druhé strany obrys Colossea se před ním nenadále ze stínů těžkých mraků vynořil, letěl pak až k samým branám Říma, a když jimi, zejícími mu vstříc, ulice města na něho volati se zdála, aby vešel, trhl koněm zpět, obrátil a letěl zpátky do zlatého deště paprsků, které slunce prchající za hory za sebe metalo jako Parth na útěku své šípy a kopí. Někdy překvapil jej hluboký soumrak a jel pak pouští plnou stínů a mlh, bloudících příšerně pod chladným, žlutým nebem, na kterém sem tam ještě dlouhé pruhy jako roztrhané draperie purpuru hořely. Někdy neodolal zvoucím branám a projel Římem, hnal koně odlehlými ulicemi, vnikl k zbytkům antického města, letěl kolem zřícenin fora, pustil se kolem rozvalin therem Caracallových opět za bránu na viu Appii, po které až k hrobce Caecilie Metelly jel, zrak pořáde na Albánské hory upíraje, které, modré jako nebe, snivé jako zjevy, s obrysy lahodnými jako rhythmus ódy jej vábily, a pak bouřil ohromným obloukem zpět k osamělému domu v San Cataldě, stápějícímu se do šera pozdního večera. Z oken jeho vylévalo se světlo jezdci vstříc, jako by jej vítalo, a jednou při takovém návratě nesl se zvuk piana daleko

po pláni jemu v ústrety. Byl už hustý soumrak, ale den byl tak teplý, že dvéře vedoucí z pokoje contessiny na terassu byly otevřeny nechány. Jan Maria zastavil koně a naslouchal. Hrála sladkou, prostou, starou nějakou italskou skladbu. Bylo cosi zašlého, zapomenutého, dojemného v těch zvucích, něco jako vůně uschlých růží. Stál dlouho, dlouho v mlze, která houstla kolem, a krotil netrpělivost svého srdce. Když hudba umlkla, dojel domů. Toho večera cítil velké unavení, rozechvělost a horečku. Večerní mlha v campagni byla morově na něj sáhla. Nevyšel dva dny, ležel na svém divanu a slyšel v ustavičném polosnu bez přestání sladké, melancholické zvuky té zašlé, dojímavé, jako by vyrudlé hudby.

„Beatrice mých snů!" zašeptal si a nyní teprve cítil jasně a ostře stesk, který mu byl po celý čas tak neurčitě v srdci vězel: teď věděl a řekl si upřímně, co jej tížilo a co jej tak zimničně, nepokojně po campagni štvalo. Po celý týden byl doufal, že ji opět někde v té divoké, opuštěné, truchlé a čarovné samotě potká, že se mu zjeví jako tenkráte v záři slunce — a byl marně doufal! Po celý čas ani vidu, ani slechu po ní, až ten vzdech sladké oné písně.

„Vyhýbá se mi?" tázal se smutně. Kývl hlavou. „Uzavírá se! Jsem jí v cestě."

Suntarella jej právě navštívila, byla polekána, nebyl téměř ničeho po dva dni požil.

„Jste nemocen?“ tázala se ho. „Včera jste nejedl a myslila jsem, že vám nechutná, ale dnes opět —“

„Nejsem nemocen,“ odvětil, „jen trochu dlouhými jízdami znaven. Zítra pojedu do Říma na několik dní. Prohlédnu si vatikánské sbírky.“

A v tom rozhodnutí byl mimoděčný, dětinský jakýsi vzdor.

Druhý den stál u okna a hleděl do zahrady. Lekl se radostně. Caterina se tam procházela, zahalena v starý turecký shawl, měkký, temnomodrý, s širokým lemem, někdy křiklavých, nyní však vyrudlých a sladce souladných barev. Hlavu měla nepokrytou a paprsky slunce se smykaly po měkkých, světlých jejích vlasech a měnily je v krásnou, bledou zář.

Jan Maria sotva oddychoval, bál se, aby ji nezaplašil jako laň. Pozvedla teď oči k jeho oknům, neviděla ho, neb stál za záclonou, a zraky její chvilku tam utkvěly, a odvracovaly se pak pomalu a spustily na cestu, po které kráčela. Jaké zraky! Tak klidné byly a tak hluboké a vlahé!

Jan Maria byl by teď rád doma zůstal, ale kočár už čekal, styděl se plán svůj měnit, a odejel. Ostatně odcházela také už ze zahrady.

„Což ona o mne dbá!“ řekl si smutně po cestě do města.

A ona o něm snila! Byla slyšela, že churaví. Srdce její bylo oltářem slitování a soustrasti, poslouchala Suntarellu němě. Konečně řekla:

„Nejkrásnějším povoláním jest býti milosrdnou sestrou nebo lékařem."

„Nebo ženou lékaře?" usmála se Suntarella. „Ku příkladu pana Luigiho."

Dívka neslyšela.

„Seděla bych vedle jeho lože," myslila si, „a plašila bych chmury a stíny s jeho čela, kdybych k tomu měla práva."

Zamyslila se hluboce. — Pojednou jí napadlo:

„Neměla jsem s ním tenkráte snad několik slov promluviti, když koňmo jsem jej potkala v campagni? Ah, ano, byla jsem nevlídná." Bolelo ji to. „Avšak," dodala v myšlénkách, „co mu na tom záleží!" A to ji bolelo ještě více. Celý večer byla velmi smutna. Myslila opět na tu báseň monsignora Astucciho. Jan Maria a Načiketas splývali jí opět v jednu osobnost.

„Měla bych další ty fragmenty čísti," myslila. „Kdo ví, není-li tam nějaká útěcha?"

Otevřela kabinet a začala pracně nečitelný rukopis luštiti. Byly v něm velké mezery, a viděla záhy, že se z ničeho o „druhém daru" nedoví, který Načiketas na bohu smrti žádal, neboť zlomky, které nyní četla, začínaly a zněly takto:

Po vyplnění obou Smrti darů
děl Načikefas: „Žádost moje třetí
buď odpověď na velkou otázku:
Ty klid nám dáváš — jaký jest to klid?
Rci, práh když překročíme života,
co za ním leží? Plaš mou pochybnost!
Dí někdo: „Dále žijem po smrti
a zachováme vlastní osobnost,
jen jasnější tam světlo vzejde nám."
Však druhý praví: „Není tomu tak,
tam zapadá vše, splyne všechno s vším."
Nuž, pověz mi, ó Jamo: co tvůj klid,
zda vyšší Já — či hluchá nicota?
Tvá odpověď buď třetím darem mým."
Smrt zvedla ruce v živém odporu:
„Dar jiný žádej!" rychle zvolala,
„ten nemohu ti dát! Tak táže se
již celé lidstvo marně od věků,
i vyšším duchům jest to tajemství."

Děl jinoch na to: „Nepovolím ti."
Smrt prosila jej: „Ustup! Moudrým buď!
Vše žádej si, čím člověk šťastným jest!
Sto let ti dám sladkého života,
chtěj stáda koňů, slonů nesčetná,
buď bohatým a deset synů měj!
Nuž, králem buď a vládni dlouho tak,
až unaven sám žádat budeš smrt!
A k tomu zdraví dám ti, moudrost, vše,
co plným nazýváte blaženstvím!
Měj vládu světa, po kraj naplním
ti kalich nejsmělejších přání tvých!
Žen krásných lásku dám ti blouznivou,
žen, z jejichž očí svítat bude ráj,
jimž zpěvem harmonickým přetékat
rty budou jako vínem opojným!
To všechno měj, však ustup od toho,
na Smrti žádati, by řekla ti,
co přijde po smrti!"

Však jinoch děl:
„Ty málo dáváš. Jamo lakotný!
Vždyť sláva klamnou jesti, dětskou hrou,
a život nejdelší jest okamžik.
Ty koně, slony, trůny, koruny,
ty sladké družky, zpěvů opojnost,
to vše v tvůj tíhne nenasytný klín,
a nelze nikomu se radovat,
kdo zří, jak krása vadne, láska mře!
Ne, svůj chci dar, nic jiného než ten!"
Tu povolila, přemožena, Smrt
a promluvila — — — — — —
— — — — — — — — — —
nad všechny světy duše větší jest
ta nedotknuta, neboť jsoucnost jich
z ní temení, bez ní by nebyly!
Přec nejvzdušnější z věcí, hmotnější,
než ona jest, jež jádro jader všech
v dutině srdcí vězí věcí všech —
— — — — — — — — — —
Kdo chtíčů nezná, strach kdo přemohl,
kdo smysly vládne, pokoj ducha má,
ten v klidném pravdy světle uzří ji,
svou duši věčnou, jistou, velebnou!

Jest sluncem, jehož stínem jesti duch,
ve změně věčné, ona beze změn,
ty odpočíváš, ona v pouť se dá,
ty spíš, a ona těká, světy bdíc:
má mimo žití ona jsoucnost svou.
Kdo osvětlen jest jejím poznáním,
ten, vida v tělech všech ji bez těla
a věčně nehynoucí v hynoucím,
vše jímající a přec středem vždy,
ten, vida vše to, déle nestrádá.
— — — — — — — — — — —
Však nemysli, že věda najde ji!
Tu marná všechna zkumná učenost,
neb duše pouze duši zjeví se,

když duše chce . . .
— — — — — — — — — —
Tak Jama promluvil

a Načiketas myslil radostně:
„Pak jesti někde místo bezpečné,
kde z tebe, smrti, více není strach,
kam hrůza tvoje nikdy nevnikne,
a slzy ne, ni strasti života . . .
— — — — — — — — — —
a vešel v onen v taji skrytý dům,
v němž beze jména všeho Nejvyšší
své sídlo má . . .

To bylo vše, čeho se Caterina dočtla. Odložila rukopis a v hlavě bylo jí jaksi pusto, nedovedla chápati, nevěděla, našla-li tu útěchu, kterou byla hledala. Zdálo se jí spíše, že ne. Nic než smrt, smrt a smrt v těch podivných řádcích . . . Jakási velikost, ano, ale zdála se jí mrazivou. Jí tlouklo srdce tak vřele, byla tak přístupna radosti! Byla vážná, ano, ale nebyla povahy melancholické, milovala slunce, světlo, život, radost, ač nemilovala hluk a prázdné radovánky. Milovala zemi a uráželoji téměř to pohrdlivé od ní odvracování se. Což neměla existence zde svůj velký význam?

„Život jest tak krásný," myslila si, „a je nevděkem neváži ti si toho daru nevyzkoumatelné lásky a moudrosti. Ne, Načiketas měl se vrátit zpět. Což to nebyl druh samovraždy, co takto spáchal? Proč nepřijal ten návrh Jamův, ta stáda, tu moudrost, dlouhý

věk, a konečně tu vládu královskou? Jak mohl býti šťasten a co mohl štěstí poskytovat jiným! Duch, věčnost, nesmrtelnost! Pojmy velké, vznešené. Avšak proč pohrdati zemí docela? Zdá se mi to hříchem."

Zavřela rukopis do kabinetu.

„Už to nechci čísti, ani o tom přemýšleti," pravila si. „Ta báseň mne sklamala. Na počátku, ano, když vešel Načiketas v dům smrti, obětuje se, ó tu mě zajímal, tu byla jsem jím nadšena, tak krásný byl a trpící. Ale potom, když myslil jen na své blaho, ne už na toho otce, ku kterému se přec opět vrátit mohl . . ."

A Načiketas splynul zase v jedno s panem Plojharem, a bylo jí zas teskno k smrti. Zdálo se jí, že činí jemu a ne více Načiketovi výčitky. Zamyslila se znova.

„Ne, pravila si. „On jednal by jinak, nezapomněl by na toho, koho miluje" —

Zarazila se.

„Koho miluje as, pro koho as truchlí?" tázala se sama sebe nesměle a lekla se. „Co mi po tom? Bože, jak jsem pošetilá!" zvolala hlasitě a dodala smutně: „To jedno vím, že o mne nedbá. A proč by také měl?"

Neodvážila se déle mysliti, bylo to tak trudné. Sedla ku klavíru a nechala ty staré zašlé, sladké, zapomenuté melodie, o kterých netušila, jak jej byly dojaly, za sebe mluviti a oděla všechen svůj smutek, všechen svůj

stesk, všechny matné vzdechy se těmi zvuky snivými a kouzelnými jako šero, zvuky, které se vlnily, a které větřík po soumraké campagni daleko, daleko zanesl až do šelestu rákosí, kde zapadaly a zmíraly. —

Zatím dojel Jan Maria dávno do Říma, jel hlučnými ulicemi plnými slunce, plnými lidí, plnými ruchu, plnými hrčení kočárů, plnými lidských hlasů a šumů fontanů, těmi ulicemi, do kterých starý věk své velké vážné stíny házel, doba feudální se chmuřila, do kterých renaissance s jasným úsměvem gracie a krásy se dívala, ulicemi, po kterých malebný barok své festóny a maskaróny rozvěšoval, v kterých nový věk se pružně svými aspiracemi a vymoženostmi chlubil: a město Romula a Scipionů, césarů a papežů, město nesmrtelných umělců a světoborných duchů zjevilo se mu onoho dne, jemu z pouště přišlému poutníkovi, konečně v plném čaru, v plné slávě, v nevyrovnatelném svém významu. Bylo mu, jako by teď teprve otvíral oči. Neobdivoval se jednotlivostem, obdivoval se celému Římu, celý jej miloval.

Paní Giovannina byla překvapena jeho nadšením, když po dlouhé jízdě křížem krážem po městě se doma zastavil, ale usmívala se pouze spokojeně.

„Vždyť jsem vám to prorokovala, že se vám Řím zalíbí! Ale teď mi řekněte, co dělá Caterina "

Zasmušil se trochu.

„Myslím, že je zdráva," řekl, „zahlídl jsem ji náhodou, než jsem odejel."

„A nevzkázala mi ničeho?" ptala se paní Giovannina.

„Nevěděla asi, že jedu do Říma, viděl jsem ji pouze z okna," odvětil, a pak si myslil: „Proč jsem jí to nevzkázal? Proč, než jsem do kočáru vstoupil, nevešel jsem do zahrady, abych se zeptal, nemá-li ničeho z města zapotřebí? Byla to prostě nezdvořilost!"

Byl zase trochu rozladěn, a paní Giovannina se divila, co se mu náhle stalo. Začala mu tedy vypravovati, co vše v Římě nového. V ‚Belle arti' mimořádná výstava obrazů španělské akademie, mnoho se o nich mluvilo, v ‚Teatro Valle' hrála Virginia Marini, v ‚Costanzi' Salvini, v ‚Argentině' zpívala nějaká pařížská zpěvačka. V Quirinalu byl ‚cercle' u královny, toiletty báječné, královna měla brokátovou robu docela nové růžové barvy, protkanou stříbrnými renaissančními květy, tak jemnými, že se ‚jen tušily', ve vlasech a na šíji smaragdy, byla tak krásná, že při jejím zjevení se dámy i páni jen stěží potlačili výkřiky obdivu. A ještě něco o královně. Nedávno na večer vyšla po tmě na balkón, myslila, že jí někdo nevidí; ale někdo na piazze ji zpozoroval, zastavil se, a za okamžik shromáždil se lid, někdo škrtl sirkou, po něm druhý, třetí, a náhle jako jedním vnuknutím vzplanulo jich tisíc, a takto bylo

nenadálé a originální slavnostní osvětlení liliputánskými pochodněmi improvisováno. Obecenstvo tleskalo, volalo „Evviva!" a královna se smála, tleskala též a děkovala. „Ach, jaký to klenot dobroty, krásy a gracie ta královna Margherita!" končila paní Giovannina nadšeně.

Pan Plojhar milerád přisvědčil, a vyslyšev takto všechny římské noviny, přestrojil se pro jistotu, kdyby mu napadlo jíti do divadla, a vyšel si na Corso, kde byla obvyklá večerní tlačenice lidí a kočárů, řev prodavačů večerních listů a voskových zápalek, smích zahalečů před kavárnami, život a ruch. Dnes jej to vše nějak těšilo, možná proto, že ten život a ruch byl dlouho v té samotě a odloučenosti v campagni postrádal, možná proto, že mládí se v něm mocněji než dávno před tím ozvalo, mládí, kterému se stýská v poustevnách, a které třeba spoutáno a povaleno, přece občas se vzpřímí, s úsměvem plným slunce, jara, s touhami plnými sladkosti, s neurčitým srdce tlučením, jako by něco neznámého, netušeného očekávalo. A podivno, i hlad se dnes dostavil v té úplně z tohoto světa náladě, a Jan Maria čekal pouze na odbytí sedmé hodiny, aby pospíchal v ‚Café de Rome', kde obyčejně obědvával. Nebylo tam dnes ještě plno, a slyšel tedy v poměrném tichu rozhovor dvou pánů, sedících u stolu nedaleko něho. Mluvili právě o divadlech, zdáli se nadšenci, jeden z nich horoval nejdříve o Salvinim a pak o Virginii Marini a její Messalině

v Cossově tragedii stejného jména, o závěrečné scéně, kde Messalina-Marini k smrti raněna na jevišti vyjde, kde v slabém jejím výkřiku ‚Claudio' slyšet lze, jak krev ji dusí, o tom, jak rovně jako socha těžce na tvář padne a křečovitě prsty do země zaryje. Vypravování toho pána bylo tak živé, že si Jan Maria umínil jíti do ‚Valle', jakmile tam paní Marini v Messalině vystoupí. Zatím ujal se druhý pán opery: „A v ‚Argentině' jste v této stagioně ještě nebyl?" tázal se. „Stagione tam sotva začla, nějak se opozdili," řekl tázaný, „co tam hrajou?" „Po celou dobu ‚Carmen' — ale jak! Přijela paní Galli-Marié z Paříže, bude zde až do velkonoc. Utvořila, jak známo, úlohu ‚Carmen' v Paříži. Ach, to nelze popsati — jděte a uvidíte."

Jan Maria už nenaslouchal. Myšlénky jeho začaly náhle bloudit, upomínky se mu hemžily v mozku, v srdci, v duši. Chvěl se rozčilením. O paní Galli-Marié byla jednou paní Dragopulos mluvila, v onen večer na bále, když jej zvala k sobě na druhý den, slibujíc, že mu zazpívá a zatančí scénu v krčmě z ‚Carmen'... On byl přišel, ona tančila... Zavřel oči a odstrčil svůj dessert.

„Sklepníku!" zvolal.

Tento přišel s povinným úklonem.

„Je dnes opera v ‚Argentině'?"

„Ano, pane, ‚Carmen', jako vždy," odpověděl sklepník, přihlídnuv do novin, ležících

vedle na stolku pod zrcadlem. „Začátek v osm hodin," dodal.

Jan Maria se podíval na hodinky.

„Dobře. Zavolejte mi na kočár," pravil pomalu, jako by se rozhodoval proti své vůli, nebo v zápase s ní.

„Proč tam půjdu?" rozjímal pak, než kočár přijel. „Abych upomínky volal zpět, upomínky, které mě ponižují?" Ale srdce jeho bilo tak prudce, krev vřela mu v žilách. Zdálo se mu, že jej pálí ty její polibky na rtech, na srdci, ty polibky, jež proklínal. Proklínal! Ale v náhlé reakci svých rozkypěných smyslů toužil po nich, aspoň po upomínce na ně, a hudba ‚Carmen' měla ty upomínky oživovat. A v mlze, která vystupovala z požáru vzrušených jeho smyslů, zjevila se teď bledě, neurčitě jakási postava, zahalená v starý turecký shawl vybledlých barev, stála pod starými stromy, paprsky slunce svítily jí v měkkých, světlých vlasech a oči její byly plny tichého pathosu, oči hnědé, tmavé, vlahé jako laňky, a slyšel cosi jako zmírající echo zapomenuté, dávné melodie . . .

„Beatrice!" šeptal si náhle zase kajicně, ale pořáde ještě divým čarem oné minulosti ovládán, oné minulosti plné utrpení, ale též nevýslovné rozkoše a nesmírného vzruchu.

„Kočár čeká," řekl sklepník.

„Jaký kočár?" ptal se roztržitě.

Sklepník se s takovým udivením a s tak

divným úsměvem na něj podíval, že se mladý muž začervenal.

„Ah, ano, ano," řekl tiše a nesměle, dávaje mu dvoufrank zpropitného, a pospíchal z restaurantu. Vrhl se do kočáru.

Sklepník byl za ním vyšel až na ulici.

„Kam pojedu?" ptal se kočí.

Jan Maria mlčel.

„Do Argentiny!" řekl za něho sklepník a zavřel dvířka kočáru.

„Osud!" šeptal si mladík a choulil se do kouta . . .

Po té krátké cestě do divadla děly se s ním pravé divy. Cítil v sobě jakýsi vzdor proti světu, proti svým náhledům a předsevzetím, a neurčitě proti Caterině, té Beatrici, ztrácející se ustavičně v mlhách, vznášející se poříde v nedosáhlých výšinách. Přišel příliš brzy do opery. Sál se teprve pomalu plnil. Ale bylo mu to téměř příjemné, seděl a přemýšlel, rozjímal a kochal se ve svých vzdorech a rozvinoval své nejnovější názory, všechny toho večera při dessertu v ‚Café de Rome' zrozené.

„Žíti, žíti, žíti! ano, avšak v radosti!" volalo to v něm. „Vrhat se do pestrého, divokého proudu lidské vášně, opojovat se rozkoší, rozkoší až šílenou! Mládí uplyne tak rychle a kdo ví, budu-li dlouho živ. — Myslím, že nebudu. Jsem jist, docela jist, že nebudu! Jmění moje — pouhé trosky! Jaké povolání?

Žádné! Talent můj se neosvědčil, a i kdybych talent měl, což zbude mi času, abych dospěl k jeho vyvíjení a uzrání? Ponese kdy ovoce? Vím určitě, že ne. Ta země, o které jsem snil s láskou od nejútlejšího věku, odbyla mě od sebe jako macecha. Jsem jí cizím, a ona stala se mně také cizí. Ne, ne! Není tomu tak! Miluji ji, miluji posud. Bůh, který srdce moje vidí, ví, že bych krev svou posud s nadšením, s radostí pro ni cedil. Krev! Kde je ten boj, v kterém bych ji pro ni vylévati mohl, v kterém bych skončil jako muž? Toho boje není a nebude, a hádat se snad proto, aby nějaký nákladní lístek na poště, nějaký nápis na nádraží byl ‚i v druhém jazyku' vyhotoven, to nedovedu . . . Hádat se někde ve Vídni nebo v Pekingu o podobné almužny, jak to ti advokáti na těch sněmích a v těch směšných parlamentech činí, nedovedl bych též, a ostatně by mě tam nikdo ani neposlal. Ne, nemám vlasti, nemám povolání, nemám ani nejobyčejnější vyhlídky na normální věk . . . Co mi zbývá tedy? Okamžik přítomný; jej chci tedy uchytit, chci žíti jako jiný, ne, jako málo kdo, chci vrhnouti se v rozkoš, v šílenství, vrhati se do propasti všech radostí, pohřbit tam ty trosky svého jmění, ty trosky svého zdraví, pohřbit tam vše, zapomenout na všechen ten hrozný bol sklamaných nadějí a krásných tužeb a snů."

Oči a tváře mu hořely, a tělo se mu chvělo rozčilením. Měl pocit Sardanapala za-

palujícího hranici ze ssutin svého bohatství. Mezi tím začala hudba hráti, španělský, snivý a ohnivý zároveň její kolorit působil mu sladkou, smyslnou rozkoš, smíšenou s jakousi melancholií. Bylo to kouzlo jako páry hašiše. Zavřel na polo oči, neviděl, co se na jevišti děje, slyšel jen tóny, které na něj jaksi fysicky účinkovaly, tepny jeho bily dle jejich rhytmu, jako proud jeho krve dle nich koloval. Pojednou však slyšel lidský hlas tiše o sobě zpívající. Posud nebyl hlasy od zvuku nástrojů téměř ani rozeznal. Hlas, který se nyní ozval, nebyl už svěží, ale píseň, kterou pěl, pěl s takovým výrazem, dokonalostí tak neobyčejnou, že se Jan Maria podivil. Otevřel oči. Carmen vrhala právě svůj první, osudný, sladký a vášnivý pohled na ubohého dona Joséa.

Jan Maria zapomněl obdivovati se umělkyni, cítil prudkou, pichlavou bolest v srdci, jako by ho kdo velkou jehlou bodnul. Znal ten pohled, v kterém se peklo s nebem mísilo! Věděl, co bolesti, co strádání, co kleteb za sebou přivádí. Tak, jen že mocí o celé peklo silnější, o celý ráj opojnější, byla na něj paní Dragopulos vždy pohlédla, když jej jediným zábleskem svých upírových očí podmaniti chtěla. Neviděl už ‚Carmen' ani koho jiného, viděl jen ji, jen ji, jen ji!

„Nevím," šeptal si, „jest to pro to nebe, nebo pro to peklo, nebo snad pro oboje zároveň, že bych se opět do té trýzně vrhl,

13*

v které jsem téměř zahynul; ale cítím, že po ní žízním, žízním."

A dychal tak silně, že jeho soused se k němu překvapeně obrátil! byl to polovičný chrapot. Zastyděl se a vzpamatoval.

„Velká umělkyně," řekl poněkud zmateně, tak na zdařbůh.

Ale soused jeho jej neslyšel, odvrátil se a hleděl nyní upřeně s výrazem obdivu do lože v přízemí, blízko samého jeviště, a Jan Maria sledoval mechanicky směr toho upřeného pohledu, pozoruje zároveň, že celé jeho okolí vzrušeně se tam dívalo.

„Něco sensačního?" pomyslil si, ale sotva došly zraky jeho k té lóži, cítil se jako bleskem dotknut. Zbledl smrtelně.

Muž a dáma byli právě tam vstoupili. Stáli ještě, muž upravoval galantně a starostlivě křeslo, a ona stála chladná, hrdá, krásná a dívala se téměř s opovržením na jeviště, a aniž by hlavou hnula, zase na obecenstvo a konečně na muže, který křeslo jí upravoval. Na toho pohlédla netrpělivě jako na otroka. Byla to paní Dragopulos a její choť. Byla čarokrásná, tak krásná, že celé divadlo se za chvilku obracelo jen k ní. Hudba i umělci byli na okamžik zapomenuti, ona byla středem vší pozornosti, všeho obdivu, všeho podivu. Byla robou z atlasu amethystové barvy oděna, jejíž tablier a život bohatě a mistrně starým zlatem vyšívané byly, střih obleku byl dle střihu Marie z Medici v Louvru, vysoký sto-

jací, kulatý límec byl též starým zlatem a perlami pošit a jakýmisi drobounkými cetkami metalických barev, jiskřících se jako kapky rosy, v pravou aureolu změněn. Mramorová její tvář, dlouhá šíje a graciosní kontura její hlavy zdály se proti fialové tlumenosti a bleskotnému svitu límce jako divuplný květ na lodyze s pozadím velkého, duhové se třpytícího listu. Vlasy její, mající též barvu starého, brunátného, ale žhavého zlata, byly na způsob jako u Canovovy Venuše ve Florencii upraveny, samá vlna, samá kštice, samá gracie, clonící harmonicky čelo a spánky a obnažující luzný a hrdý týl. Neměla ani květin, ani brillantů, ani perel v účesu, věděla, že krása jejích vlasů nepotřebuje ozdob. Kolem šíje však měla podivný klenot, byl to collier z temného zlata ve tvaru psího obojku; byl celý hustě nýtky z drobných drahokamů okován, tak drobných, že jejich třpyt se v jedno sloučil a jako bledofialové světlo kolem toho hrdla ze sloni ne hořel, nýbrž se pouze kmital a jen občas, při pohybu se živěji zajiskřil.

A toiletta tato plna historických a klassických reminiscencí z gallerií v Louvru a v Uffiziích, s tím jaksi cynickým akcentem onoho originálního collieru nebyla přece maskaradou; jakýsi nepopsatelný, veskrze moderní parisianism mírnil vše, uváděl vše diskretně v soulad s okolím dnešního dne, a vše sloužilo pouze jedinému cíli: postaviti její krásu do nejvýhodnějšího světla.

„Vyslyšel mě můj zlý nebo dobrý duch, když jsem tak divoce po ní toužil?“ myslil si Jan Maria a v uších mu hučelo a chvěl se na celém těle, a nemohl očí od ní odvrátiti.

Seděla ve svém křesle a polo víčky zacloněné její zraky procházely se nedbale, lhostejně, pomalu a líně po celém prostoru divadla. Pojednou se však otevřely široce, dlouhý paprsek žhavý a přece chladný z nich vyletěl jako šíp, avšak ihned spustily se zase clony, a oči nezastavily se, odvracovaly se opět lhostejně a utkvěly posléz na jevišti.

Jan Maria věděl však, že jej byla zahlédla a poznala. Co se dálo s ní v okamžiku, když jej shlédla, a nyní, když se zdálo, že o jeho přítomnosti neví? Věděl, že to její horlivé dívání se na jeviště bylo přetvářkou. Bylo příliš horlivé! Ale jaké myšlénky skrývala asi za tou krásnou maskou bledou, hrdou a klidnou? Vzbuzovaly upomínky v nitru jejím lásku či nenávist? Chvělo se srdce její jako jeho? Byl by se také rád odvrátil, ale nedovedl to, neměl k tomu síly, byl očarován, zajat, spoután. Hledě stále na ni, pozoroval, že občas, aniž by proto hlavou hnula, kradmo po něm zrakem šlehla, zrakem zkoumajícím a rychle opět zpět prchajícím, když se s pohledem jeho střetl. Nehnula ani svalem obličeje, avšak kolem úst začínal jí zákmit jakéhosi úsměvu, záhadného, podivného, ne svítiti, ale svítati. Byl to úsměv triumfu, nemohl se mýliti. Cítila, že jej byla opět podmanila jako dříve jediným

pouze vzplanutím svých cikánských očí? Či byla to toliko uspokojená ješitnost? Neboť v celém divadle se to jevilo, jaký obdiv zjev její způsobuje. Sama královna, která před koncem jednání se ve své loži objevila, pozvedla jednou svůj lorgnon ze sloni a dívala se s patrným obdivem na paní Dragopulos.

Když spadla opona, vstal Jan Maria rychle. Měl pocit, že se mu blíží jakýsi rozhodující okamžik. Utekl se též ku přetvářce, zdál se lhostejným, nedíval se už přímo do její lože, viděl však dobře, že ona teď plně na něho hleděla, že očekávala, že ji pozná a pozdraví. Když tak neučinil, zdálo se mu, že pohled její stával se trochu úzkostlivým. Choť její s ní mluvil, nenaslouchala, a pohyby jejího vějíře prozrazovaly rozechvění, které tajila. Cítil krutou jakousi radost, cítil, že si přála, aby se jí opět přiblížil, aby usmířeně před ní se klonil! Ačkoli v tom okamžení ji divoce žádal, nechtěl jí přece dopřáti triumfu, aspoň ne snadného.

„Jsem‍t jejím žákem," myslil si a přemohl se a nepohlédl v její stranu. Chystal se vyjíti ze sálu. Zahlídl, jak se náhle, téměř prudce, k svému muži obrátila, rychle a hrdě něco mu zašeptala s výrazem královny, dávající otroku tajné rozkazy, viděl, jak svou krásnou a pyšnou a svůdnou hlavu směrem kývla, kudy on se bral, a jej tak svému muži naznačila, který jej nyni, hledě lorgnonem, očima hledal. Pak vstal pan Dragopulos a vyšel z lože.

Jan Maria věděl nyní, že dobyl skvělého vítězství, věděl, že svého chotě vyslala, aby jej hledal a v ingressu jako náhodou potkal. Nemýlil se. Když vyšel z hlediště, stál pan Dragopulos, trochu krátkozraký, už co dokonale směšný manžel na čihané, pohledy jeho těkaly po východích s patrnou snahou někoho poznati.

Jan Maria uspořil mu práci, bál se také trochu, že by jej pohodlný ten choť velitelské ženy snad dokonce nenalezl. Šel tedy rychle sám přímo k němu a hrál si na překvapeného.

„Vy v Římě, pane Dragopulos?" zvolal . . . „Avšak, odpusťte, snad se mýlím, avšak, i nemýlím-li se, vy zajisté mne už neznáte . . . Setkali jsme se jednou na Korfù a pak též v Athénách . . ."

„Nemýlíte se v osobě, a těší mě nesmírně, že se opět s vámi setkávám," řekl pan Dragopulos trochu unaven, patrně, že takové konvencionelní lži už příliš často opakoval.

„Nebyl bych se nikdy nadál," začal Jan Maria, „vás zde nalézti."

„Proč?" divil se bankéř, „to vám tak divné setkat se s někým zde? Kde chcete, aby se lidé z celého světa setkali, ne-li v Římě a v Paříži?"

„Pravda," odvětil Jan Maria, a srdce jeho bilo mocně rozčilením, když pan Dragopulos dodal:

„Avšak pojďte, žena moje je též zde,

bude tak potěšena vás uvidět, tak potěšena jak já."

Jan Maria poklonil se němě a začervenal se lehce za sebe, toho muže i za ni, říci nedovedl slova, ani v loži ne, když před ní stál a podanou mu ruku s velkou formálností políbil. Sklopil před jejím zrakem zmateně svůj a sedl těžce na taburet, ktery mu pan Dragopulos zdvořile přišoupl. Nohy se mu třásly. Ona zdála se naopak klidna, ku podivu klidna; byla chvilku úplně velkou dámou, trochu blaseovanou, slovy, pohyby i pohledy, nic nepřipomínalo onen tón polosvěta, v kterém si tak často a tak cynicky libovala a jehož symbolem se zlatý ten psí obojek na jejím hrdle zdál.

Jan Maria podléhal kouzlu té zdánlivosti, jako by nevěděl, co se na dně jejím skrývá. Nepřišlo mu to na mysl. Trvalo dosti dlouho, než věděl, co s ním mluví, byl opojen krásou její, blízkostí její, dotknutím její ruky a slabým, poetickým parfumem fialek, vycházejícím z jejího šatu, z celé její osoby. Mimoděk vzpomněl na tu zahradu na Korfù. Tenkráte, v té noci . . .

„Jsme zde jen na krátko," vypravovala. „Trávíme tuto zimu v Neapoli, přijeli jsme jen na bál u ruského vyslance. Chcete-li nás navštíviti, musíte si pospíšit."

„Hôtel Quirinale," umístil pan Dragopulos teď své jediné slovo.

Mluvila o Neapoli, o římské společnosti, zmínilá se zběžně o Korfù.

„Ah Korfù," řekl pan Dragopulos roztržitě a nejapně. „Tam jste se, tuším, častěji s mou ženou setkával? Mluvila později o vás často, ještě nedávno."

„Ano," smála se nuceně. „Pamatovala jsem si komický přízvuk vaší ruštiny a uváděla jej často za příklad, když jsem se zasmát chtěla. Mluvíte ještě rusky, a ještě tak špatně?"

A než odpověděti mohl, pokračovala rusky:

„Můj muž nerozumí jediného slova, tedy není ostychu třeba. Je v tobě ještě stopy, třeba nejslabší stopy oné lásky, na kterou zapomenouti nemohu?"

Hlas a výraz tváře neprozrazovaly v nejmenším obsah těch slov. On však nedovedl zdáti se tak chladným.

„Jak možno zde o tom mluviti!" zvolal. „Kde vzal bych sílu, abych se neprozradil posuňkem, očima!"

A vrhl rychlý pohled na pana Dragopulosa a nedovedl opět lehkému ruměnci a ostré výčitce svého svědomí zabránit.

„Před kým se obávat?" řekla pohrdlivě a vrhla také pohled na svého muže. „Víš, golubčíku, že je škoda, že jsi odložil svou uniformu? Tak, jak jsi teď, líbíš se mi méně."

Dotkla se nahodile svého obojku, a tón její byl jaksi v souhlasu s tím odznakem způsobu ‚canaille'.

„Neoblíknu ji více," odvětil mladý muž a zachmuřil se, neboť všechen trud života

ozval se mu okamžitě v duši a kouzlo té ženy stalo se náhle méně mocným. „Nepřípomínejte mi tu uniformu a vše, co s ní souvisí, všechno to utrpení, všechny ty krvavé rány oné doby —“

Zamlčel se.

„Jak málo jste se změnil! Váš přízvuk je stejně směšný jako dříve,“ řekla opět francouzsky na znamení, že prozatím se odříká všeho intimního vysvětlování. Věděl ale také, co tou směšností jeho přízvuku říci chtěla, věděl, že ta výčitka se více všeho toho týkala, co se jí vždy zdálo příliš delikátním v jeho povaze, než v pravdě snad jeho ruštiny, která jí byla přece lhostejnou. Mlčeli chvíli oba rozladěni. On upomínkami, a ona neurčitým pocitem, že se dostala svou poznámkou na scestí.

Zatím byli zase dávno na jevišti hráti začali.

Pan Dragopulos, jeho žena a Jan Maria dívali se teď upřeně na jeviště, avšak myšlénky jejich těkaly nejrůznějšími směry.

„Padám opět v její moc,“ řekl si Jan Maria. „Vidím ji v pravém světle a nemám přece síly odolati! Je mi k smrti smutno. Padám, padám, vím to, a přece není možné, abych se břehu zachytil. Zhynu! Ale co! Cítím, že to kletba, avšak jak sladké to prokletí . . .“

Ona viděla, jak bledl rozechvěním, neboť, ač se obracovala k jevišti, nepřestala přece nepozorovaně každé pohnutí jeho tváře svými zkoumavými pohledy sledovati.

„Není ještě tak jisto, že jej opět v moci držím," myslila si, „ač se ke mně vrací. Pozoruju vnitřní jeho boj. V těch očích jeho je cos, co mi vypovídá válku. Nevím, co to je, ale vidím, že váhá. A já, proč jej vlastně vábím? To kouzlo, které jej tak ozařovalo, to nedotknuté mládí, ten téměř dívčí úsměv — to vše minulo. Co tedy s ním? Avšak bez boje se ho vzdáti? Ne. Nejlépe bude útok plnou silou."

‚Carmen' začala na jevišti právě svým tancem dona Joséa v záhubu vrhati. Paní Dragopulos dívala se chvilku na ni a pak obrátila se náhle k mladému muži, hltala jej bez ostychu pohledem plným plamenné lásky, plným náruživosti, plným žáru šílené až smyslnosti.

„Jaká to umělkyně," řekla tak hlasitě, že to musili až na jevišti slyšet. „Řekněte mi, pane, viděl jste tuto scénu kdy mistrněji, opravdivěji hráti a zpívati?"

Byla taková bezohlednost, taková drzá vyzývavost v těchto slovech, takový cynism v tónu, v té narážce, že Jan Maria trnul; zbledl upomínkou na onu noc, kde ta, která se nyní v přítomnosti svého muže svou svůdností chlubila, mu byla tentýž tanec tančila, tutéž píseň zpívala, zbledl tou upomínkou, při které se mu všechna krev zpět do srdce hnala a jako do nějaké propasti tam padala, avšak nestoudnost té ženštiny zaplašila rázem vše, co bylo poetického, mysteriosního v tom teh-

dejším zavíření jeho smyslů. Věděl dnes, že to nebyla láska, ale byla to konečně přece jen vášeň, a v té bývá také poesie a mysterium, i když je nesvatou. Tenkráte klesla mu alméa sama svými rythmy, svými zpěvy a svou vřelou krví opojena do náruče — ale teď, když připomínala mu to bez ruménce, s úsměvem před tím chotěm, kterému se byla prodala za milliony, neviděl v tom všem nic než hnusnost. Pravda, sňatek těch dvou byl koupí, on koupil za svou čest a svoje milliony ‚princeznu', jméno nejslavnějšího lesku, krev byzantinských císařů, a ona koupila za to jméno, za tu krev, všechnu svou nádheru, ty bakchanalie ješitností a neřestí, tu svobodu žití prostopášně bez míry pod pláštěm počestnosti. Avšak nehodnost muže neomlouvala její sklslost. Byli oba hnusni.

Jan Maria cítil skutečnou ošklivost, téměř fysickou. Neměl chuti ani síly promluviti.

Když mlčel, opakovala svou otázku a zároveň jako náhodou dotekla se jeho ruky, ležící na balustrádě lože, tváříc se, jako by tam hledala svůj lorgnon. Byla rukavici stáhla a při jejím dotknutí, nervosním a něžném, projelo mu to tělem, jako by proud elektřiny, bled, chvěje se, klonil se ku předu, chtěl jí něco říci, ale rty jeho třásly se příliš.

„Vyhráno!" řekla si tiše s úsměvem.

„Chtěl bych tu scénu ještě jednou vidět," zvolal pan Dragopulos a začal tak tleskati, že celé obecenstvo za sebou k potlesku strhl.

„A vy?“ ptala se s úsměvem, kterému jen on rozuměti mohl.

Sklopil oči.

„Božsky! božsky!“ volal pan Dragopulos.

„Hleďte,“ řekla jeho choť s ironií, „jak jest můj muž nadšen. Hledal byste tuto slabost u něho? Ale má též své ideály, věřte tomu nebo nevěřte. Co říkáte tomu: Dnes jsem musila s ním do villy Doria-Pamfili vyjet. Hádejte proč! Chtěl tam onu louku vidět, do které dle římské pověsti prý Beatrice Cenci ty anemonky zasila, kterými je tak slavna. Ta louka totiž. Teď, koncem ledna! Také do paláce Barberini mě zatáhl, též proto jen, abych se podívala na podobiznu té samé Beatrice. Chodili jsme po těch znamenitostech jako nějací ‚sight-seeing‘ cestující commisové. Tak směšné! A všechno následkem nějakého románu ve feuilletonu, nevím, kterých novin. Apropos, horujete také pro tu Beatrici? Mne se nelíbí.“

„Snad proto, že se o ní příliš mluví,“ řekl roztržité Jan Maria a byl okamžitě daleko od paní Dragopulos, od divadla, od Říma, tam venku na té samotě v tváři Sabínských hor, v té mlčící, truchlící campagni, kde vítr teď asi v suchých travách a v rákosích svištěl a pravěké pinie po straních dumaly. Tam v tom polopustém domě v San Cataldě seděla teď sama, opuštěna ta, kterou porovnával někdy s Beatricí Cenci, a častěji ještě s druhou Beatricí, s ideálem Dantovým. Viděl ten klidný,

tklivý její pohled, to čelo s glorií čistoty . . . Bylo mu úzko, jakoby se jí byl nevěrným stal, jí, která sotva věděla o jeho existenci! Vzdychl z hluboka, oči jeho byly smutné a nadmíru snivé.

Paní Dragopulos pohledla na něj s udivením. Byl vždy tak záhadným. Co se to teď zase v něm dělo? Mysl jeho těkala, nemohla pochybovati.

„Slyšte," řekla prudce, „na koho myslíte?"

Obrátil k ní zraky a v těch viděla zřejmě, že nemyslí na ní, cítila, že čar její na okamžik zažehnán. Ozývalo se v ní cosi jako zloba. Zamyslila se na chvilku. Snad se přece mýlila, snad myslil pouze na jejich minulost.

„Můj golubčíku," začala sladce po rusky švitořit, „ty se chmuříš. Proč? Snad proto, že ti mluvím o věcech tak lhostejných v okamžiku, když se láskou chvěješ? Ó ty moje dušinko, jak jsi prostý. Což nevidíš, že se bojím, že ti padnu před celým tím obecenstvem do náručí? Což nechápeš, že se pouze mluvením takových nesmyslů na uzdě držím? Ach, jak tě posud miluji! Slyš, přijď do Neapole! Mám tam svou yachtu. Ujedeme spolu někam k africkým břehům, ale nepřiblížíme se k zemi, lidem. Sami, sami budeme na moři, na tom moři modrém jako lapis lazuli. Jen hvězdy a moje oči budou ti svítit jako tenkráte, víš . . . v Řecku . . . víš —"

„Pro boha zadrž," prosil ji, a nejprudší

bolest bouřila mu v prsou a v srdci. Nevěděl sám určitě, co jej uchvacuje, ale všechno působilo mu bolest; ty upomínky, ten žár v jeho krvi, to víření smyslů, ten odpor proti její cynické vyzývavosti a ten závratný čar v jejím oku, v jejím hlase, a pak ta cudná, bílá vidina dívky tam daleko, v šeřící se pusté, zadumané campagni. Jak ty dojmy všechny mezi sebou zápasily, jak to vše na něj padalo! Bylo to jako břemeno, tak těžké, že pod ním klesal. Pleť volala: ano, ano! Duše, srdce se vzpíraly, bouřily se a křičely: ne, ne!

Vidouc, jak trpí, a myslíc, že to pouze žhavou vášní k ní, řekla téměř měkce:

„Máš pravdu. Zde nelze mluviti. Zítra po páté budu sama, nepřijímám nikoho a čekám na tebe."

Vstal, aby se s ní loučil. Byla opět klidná, byla opět tou velkou, krásnou, trochu blaseovanou dámou.

„Počítáme na vaši návštěvu, můj muž a já," řekla chladně a zdvořile, podávajíc mu nedbale ruku.

„Hôtel Quirinale," dodal pan Dragopulos pro jistotu, potřásaje mu pravicí.

„Ah, co přetvářek, co lží, co podlosti!" šeptal si Jan Maria na ulici, když se pěšky domů ubíral. „Jaký kal, jaký kal!"

A smutným jeho zrakům zjevovala se opět a tím čistší v té své ušlechtilé prostotě vážná, krásná Caterina, v té své chudobě, která ji spíše povznášela než tížila, jak milá

byla i v té malé slabosti, v které cudně svůj nedostatek pozemského statku skrývala! Ach, pouhá myšlénka na paní Dragopulos vedle Cateriny byla profanace, byla nevěra!

„Nevěra? Což ji v pravdě miluji?“ tázal se sám sebe. „Ach, vždyť snad milovati ani nedovedu! Miluji lásku, jak mi onen démon tenkráte na Korfù o sobě řekl . . . Ale prahnout po lásce není ještě milovati! A pak, a pak, jakým právem mohl bych ji zváti svou, já ubohý člověk, s kterým se rozkotal koráb života? . . . V hospodské téměř hádce pochoval jsem sílu svou a zdraví . . . a života nedovedl jsem se vůbec nikdy zachytiti. Oddal jsem se snům a snům, a usnul jsem v krajině, z které dýmá zimnice, a probudil jsem se pln morového jejího dechu. Ne, ne. Jiná jest přede mnou cesta než ta, k tobě vedoucí, ó ty Beatrice, věčně vzdálená! . . . Rozkoš, propast, smrt!“ — —

Druhý den byl stále v horečce, nemyslil než na paní Dragopulos. Vábila jej a odpuzovala. Zdála se mu zosobnělým hříchem: sladkostí, plnou trpkosti.

„Půjdu k ní,“ myslil si, když se odpůldne z domu bral, „půjdu k ní a řeknu jí upřímně, že ji nemiluji, ale že jí podléhám. Řeknu jí též, jak jsem chud a nešťasten, poprosím ji, aby se ode mne odvrátila, aby mě nechala zemřít v míru a pokoji.

Šel se svěšenou hlavou a přemlouval se pošetile, že tomu věří, že jí to řekne,

že ona velkodušně se odřekne svého triumfu! Že se stane sentimentální! Necítil směšnost svého počínání.

A tím samým časem stála paní Dragopulos před zrcadlem a dívala se na svou báječnou krásu a vzpomínala na něho a myslila si: „Tento zjev určila příroda pro skvělejší vítězství než může dobývání toho chorobného srdce býti. Co mě nyní vlastně k němu vábí? Lord Berkley je krásnější. A krása u mužů je vlastně anomalie. Toužím po lásce k nějakému netvoru . . . Co se mi tedy na něm nyní líbí? Dívčí jeho skromnost a cudnost, která mě tenkráte dojala, uchvacovala, ta zemřela zde na těchto prsou. Proklínal mě a zlořečil mi a urážel mě později. A to mě tak na okamžiky vzrušilo, byly to výbuchy pravé vášně. Ale teď? Včera?"

Zamyslila se na chvilku: „Ano," řekla si, „je mi to jasné. Trpí, trpí, stojí to na jeho tváři psáno, a netrpí jen duševně, on trpí tělesně, on zemře, zemře. Milovat nemocného je také jakousi monstruositou. Chápu tu velkou dámu v středověku, o které jsem slyšela, že se poddala malomocnému. Jaké kouzlo rvát se o něj se smrtí! Une danse macabre! Jaká to závrať bičovat náruživost jeho až k šílenství, aby jej za sebou vlekla jako splašený oř svého jezdce. Bude do slova láskou zmírat! Ó jak příšerná to rozkoš tisknouti jej k sobě, držeti jej, aby smrt jej neodnesla co kořist svou, viděti denně pečeť

té smrti na čele jeho růsti, rozplameňovati jej k boji proti smrti, hrozící neustále, že mu kalich rozkoše ode rtů odtrhne, a přece každým polibkem, každým obejmutím té hrozné smrti jej v ústrety pohánět! Myslím, že jej budu pak milovati jako snad nikoho dosud, když tak strašná sokyně jako smrt mi bude denně ztrátou jeho hroziti. Ó to bude něco nového, posud nepocítěného!"

Hlava klesla jí do dlaně a zamyslila se opět, náhle se vztyčila a zvolala:

„Ale jak bude-li příliš dlouho živ, omrzí-li mě, pomine-li ta choutka a bude-li mě nemoc jeho odpuzovati časem, jak mě dnes vábí?"

Chodila chvilku po pokoji. Pokrčila rameny.

„Pak ho odhodím jak uvadlou kytici neb opotřebovaný šat. A nepřežije-li to nové sklamání, tím hůře pro něho, či snad tím lépe?"

A dala se do smíchu.

Jan Maria chodil nepokojně po ulici Nazionale téměř před samým hôtelem Quirinale, kde paní Dragopulos bydlela. Pohlédl na hodiny, bylo teprve půl páté. Příliš brzy! Kdo ví, není-li pan Dragopulos ještě doma? Nepřichází zajisté do pokojů své ženy, nepošle-li ona pro něho, avšak jak snadně setkáváme se v hôtelu s lidmi někde na chodbách, s kterými se sejít nechceme. A nechtěl toho pána potkati. Bylo mu ho téměř líto. tak směšnou a hnusnou hrál ubožák ten

14*

úlohu, a Janu Marii bylo vždy tak stydno, když ho viděl, když s ním mluvil. A jak snadno mohl každou chvilku vyjíti z hôtelu! Jan Maria pustil se spěšně ulicí Quatro fontane, na jejímž rohu stál, zamyšlen přišel tak až do ulice Sistiny, a zahlídnuv terrassu před Trinità de' Monti, napadlo mu, že vrhne pohled na věčně krásný Řím, než se dá na zpáteční cestu do ulice Nazionale. Když přišel ke schodům vedoucím vzhůru k portálu kostela, zachvěl se. Vzpomněl si, jak tam tenkrát s pocitem umírajícího klesl, tenkráte v té noci, kde jí, své Beatrici, poprvé byl hleděl do očí. Duše jeho plnila se upomínkou na ni jako září. Pohledl mimoděk na klášter, kde byla léta trávila. V tom zaslechl zpěv a viděl, že dnes kostel otevřen. Byla neděle, den zpívaných tam nešpor. Spěchal vzhůru a ocitl se v kostele, aniž se toho nadál.

Zimní slunce se již silně sklánělo za kopuli svatého Petra, a dlouhé jeho růžové paprsky vnikaly okny do kostela, bílého, soumrakého a elegantního jako nějaký salón. Byl naplněn obecenstvem: někteří chodili sem k vůli zpěvům, tak proslaveným v Římě, druzí k vůli příbuzným, meškajícím na vychování v klášteře, mnozí zastavovali se zase jen tak bez účelu v chrámě, vracejíce se po procházce z blízkého Monte Pincia, a menšinu tvořily osoby, které prostě pobožnost tam vedla. Když tam Jan Maria vstoupil, blížily se nešpory již konci. Na kůru hrála jeptiška

na varhany, a druhá zpívala. Co provozovaly, byla sladká, stará, prostá italská hymna, místy pravda trochu příliš světská a ne docela bez koloratury, avšak v Italii není to nic nezvyklého, a hlas té jeptišky byl tak lahodný a čistý, tak snivý, jako nějakého ptáka, a smiřoval s tím někdy trochu operním rázem hudby. Tato měla ale pro Jana Marii ještě zvláštní jedno kouzlo. Zvuky té písně byly tytéž, které byl nedávno v pusté samotě campagně slyšel, tytéž, které se šerem k němu z pokoje Cateriny nesly! Ohlédl se mimoděk a spatřil nahoře na kůru bledou, zažloutlou tvář té zpívající jeptišky; nezdála se již docela mladou přes svěžest a lahodu svého hlasu. Výraz jejího obličeje byl klidný, v pravdě nábožný, bylo pravou útěchou na ni hleděti, ač nebyla krásna. Byla však více, byla zajisté dobrá.

„Dobrá jako chléb, jak říkají Francouzové," myslil si Jan Maria a dodal: „jako chléb duše."

Hleděl opět k oltáři, jejž vysoká mříž od ostatního kostela dělí. Za tou mříží klečely mladé dívky, schovanky klášterní, rozdělené dle školních ročníků; byl to pohled jako na záhony květin. Všechny měly bílé závoje, které jim dlouze s hlav do týlů splývaly, a jejichž přední záhyb jim do čela visel, a z pod té průhledné bělosti hleděly růžové jejich tváře tak půvabně na svět! Některé byly veselé, hledaly očima, usmívajíce

se, své příbuzné a známé v kostele, některé, nábožné, hleděly vážně vzhůru na oltář, který plál nesčíslnými světly, některé zdály se lhostejné, některé zamyšlené; ale všecky byly půvabné. Jan Maria byl divně dojat. Na tomto místě, zde u toho oltáře stávala tedy po léta každou neděli Caterina, také s bílým závojem na hlavě a naslouchávala těm sladkým zpěvům a hledívala vzhůru tam na onen oltář, kde uprostřed toho množství bledých, žlutých plamenů zlatá monstrance jako mystické slunce hořela . . Před toutéž monstrancí byla se na kolena vrhala, když zaznělo znamení zvonu jako právě teď. Mimoděk poklekl též na koleno, schýlil hluboce hlavu, udeřil se do prsou, a jakýsi pocit hluboké kajicnosti a pokory před tím symbolem slova, tělem učiněného, se ho zmocnily. Oči jeho byly vlhké . . . Pozvedl hlavu, celý prostor za mříží byl teď bílým dýmem kadidla zastřen, a plameny voskových světel a zář zlaté monstrance kmitaly se vonným tím oblakem, a zdálo se mu náhle. že se blízko oltáře zjevuje Caterina: byla bledá, krásná a pathetické její oči hleděly tak prosebně k němu, a zamávla bílým, dlouze plynoucím závojem, a sladký ten hlas, zpívající svatou hymnu, nezdál se mu již, že přichází s výše kůru, nýbrž z toho bílého, vonného dýmu, vanul od jejích rtů a ochlazoval rozpálené jeho čelo jako vánek. Tu schýlila se hlava jeho opět nízko, nízko, jako oheň cítil všechnu

palčivost hříchů, a rty jeho, chvějící se, zašeptaly: „Můj Bože, smiluj se nade mnou!“ ...

Zpěv dozněl, varhany umlkly, dým se rozplýval, dívky byly zmizely, kostel se prázdnil, svíčky se shasínaly — a on klečel pořáde ještě s hlavou na prsa schýlenou. Soumrak byl sladký, ale chlad stal se pronikavým, a zbudil jej z jeho pohroužení . . . Pozdvihl hlavu, bylo kolem prázdno a ticho, ale venku chvěl se ladný hlahol klekáni vzduchem, a otevřenými dveřmi viděl ohromnou zář zapadlého již slunce. Vyšel z kostela a stál nad Španělskými schody, na témž místě, kde ona byla tenkráte stála, opřena o kamennou ballustradu. Neslyšel šum kolemjdoucích, neviděl nic než tu zář na nebi za Vatikanem, a v jejím zlatě tonul určitě a ladně obrys Petrské kopule, jejíž linie jej vždy tak okouzlovala jako hudba. Teď zdála se mu ta kopule, sálající sluncem, nesmírnou, pozdviženou monstrancí, a schýlil opět hlavu jako v kostele . . . A za ním byla ulice Sistina, ona ulice, kterou Caterinu doprovázel tenkráte v té lunné, bílé, téměř strašidelné noci, ta ulice Sistina, jež vedla k ulici Nazionale, a v té stál hôtel Quirinale, kde Pelagie, zajisté již netrpělivá nad jeho loudavostí, čekala, neboť určená hodina již byla minula . . . A nyní viděl náhle oba ty dva zjevy vedle sebe: Caterinu s tím čistým čelem, s těma hlubokýma očima laňky, a jí, Pelagii, s tím závrať působícím zrakem, který

pálil a mrazil zároveň. O, Pelagie byla krásnější, avšak byla to tvář děsně krásné Medusy obracející v kámen . . . Žár toho oka připomínal peklo, muka, hřích. Zachvěl se opět a opět.

Tou ulicí, kterou šel s Caterinou, tou samou ulicí měl teď jíti k ní! Do svého otroctví, do své zkázy!

„Ne, nikdy!" zvolal náhle, pevně a rozhodně ve svém nitru. „Půjdu domů," dodal a sešel se dvou stupňů Španělských schodů. Pak se zastavil. Bylo mu tak nevolno.

„Mám ji urazit, tak urazit?" tázal se a upíral zraky dole na fontán, jako by od jeho třpytné vody očekával odpověď: „Měl bych tam jíti, žádá to aspoň zdvořilost," rozjímal dále. „Svou chladností a odměřeností svých slov mohl bych jí tak snadně na jevo dati, že mezi námi propast . . ."

Postavil nohu opět na stupeň, s kterého byl sešel, a obrátil se tak opět k ulici Sistině. Ale jakmile pohlédl na kostel, zdálo se mu, že v hustém již šeru opět Caterinu vidí s tím pathetickým tichým výrazem v laňčích zracích a kynoucí mu opět bílým závojem . . .

„Urazím jí . . . mohl bych . . ." Nedomyslil. Vzpomněl si na hraběte Něvarova, na varující jeho slova: „Urazíte ji, ale budete zachráněn . . ." Vztyčil hlavu. „Pravda," řekl, „a konečně pozejtří si již na tuto mou urážku ani nevzpomene, odjede a neuvidím ji snad více na tomto světě . . ."

Ale to jej bodlo. „Neuvidíš ji více!“ šeptal si, a všechna rozkoš, všechna divoká, plamenná radost, všechno opojení, všechna šílenost těch polibků tělo a duši hubících, vše to hnalo se nyní jako řvoucí vody nějaké potopy na něj, a děsné ty proudy podrážely mu nohy, unášely jej slabého, vzdávajícího se již bez zápasu svému osudu, svému třeba zatracení!

„Život můj je ztracen,“ znělo to v jeho srdci, „zpět do toho proudu rozkoše a šílenství, opojení, zapomenutí.“

Avšak vřením jeho krve, závratí jeho mozku, vzkypěním jeho smyslů, vírem jeho myšlének ozval se tichý, sladký hlas, sladký jako Caterinin, a ten zašeptal:

„A kdyby bylo pravda, že by život tvůj byl ztracen, nebylo by to tak krásné zemříti důstojně, v klidu a resignaci? Kdo dává ti právo rozhazovat do kalu a do rmutu zbytek toho života, který jsi lépe pojmout nedovedl? Chceš proto bídně zemříti, protože jsi nemoudře žil?“

Schýlil opět hlavu.

„Bože, slitování!“ šeptal jako před tím v kostele.

Pak se náhle vzpřímil. Nad ním začínaly vycházeti hvězdy . . .

„Ne, nezemru snad ještě, nač tu zoufalost?“ pravil si. „Ale buď, jak buď, chci míti aspoň právo zraků svých pozvedati

k tomu, co čisté a svaté pod tvým nebem, ó Bože můj!"

A mlha kryla mu oči, mlha bílá jako dým vonného kadidla, a vlahou slz kmitaly mu hvězdy nad hlavou opět jako paprsky oné zlaté, mysticky zářivé monstrance v tom kostele, kde ona byla co neděli po léta klečívala. A náhle bylo tak klidno v jeho srdci, bylo mu tak lehce! Cítil tak jasně, jak ji miloval! Pokušení se rozplynulo jako zlý sen. Pomalu sešel se Španělských schodů a na náměstí dole vstoupil do kočáru prvního fiakra, který dle zvyku římských bratrů svého cechu rovně ukazováček pravé ruky pozdvihl, volaje zároveň ono sakramentální „Vuole", které jako echo ze všech koutů ulic věčného města na pěší doráží. Přijel domů. Paní Giovannina ho vítala v předsíni. Divila se; tak nezvyklá hodina! Nemohl přece ještě býti po obědě.

„Nejsem," řekl, „ale necítím pražádný hlad. Nebudu snad obědvat."

„Poškodíte svému zdraví," vyčítala mu. „To nelze, to nelze. Chcete mi něco k vůli učiniti?"

„Vše, signoro, co v mé moci."

„Nuž, pak obědujte dnes se mnou. Ovšem, můj oběd je prostý. Sama připravila jsem si dnes ‚timbalo', o kterém můj muž vždy říkával, že je slavný, a jsem, přiznávám se, na svůj ‚timballo' pyšná. Jiného nedostanete nic, než prosté ‚fritto misto'. Přijímáte?"

A hleděla téměř úzkostlivě na něho. Viděl, že by ji hluboce ranil, kdyby nepřijal. Byla celá potěšena.

„Za chvíli budeme jísti," zvolala, „přihlédnu jen, aby Teresita nepřesmažila naše fritto."

A odběhla do kuchyně.

Bylo mu v její společnosti dnes velmi volno. Bylo mu vůbec tak volno! Svět zdál se mu tak růžovým. K tomu vypravovala paní Giovannina ustavičně o Caterině, a když jí konečně již nic o ní nenapadlo, začala velmi vtipně donnu Paolinu pomlouvat. To bylo ale na štěstí již po obědě, když mu malý koflíček černé kávy podávala.

„Pojedu zítra opět do San Catalda," řekl Jan Maria.

„Ah, jak ráda bych zase spatřila Caterinu," zvolala.

„Proč nejedete tedy zítra se mnou?" tázal se. „Strávíte příjemně den v její společnosti, zadržím fiakra a k večeru vás poveze zpět do ulice Giulia. Večer nebo kdykoli chcete."

„Ráda pojedu!" zvolala, „těším se na to." A bylo ujednáno.

PG 5038 Z4 1902 dil 17

Zeyer, Julius
Spisy

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY